

TURINYS

IŽANGA	2
I. EUROPOS TEISMO ĮSAKYMO SAMPRATA, REIKŠMĖ IR ATsirADIMO PRIELaidOS	5
1. Europos teismo įsakymo samprata.....	5
2. Teismo įsakymo procedūros reikalingumas Europos Sąjungos lygmeniu	15
II. EUROPOS TEISMO ĮSAKYMO INSTITUTO GALIMOS AIŠKINIMO IR TAIKYMO PROBLEMOS.....	17
1. Su instituto taikymo sritimi susijusios problemos	17
1.1. Reglamento taikymo srities apribojimo tarptautinio pobūdžio bylomis problematika	17
1.2. Europos teismo įsakymo leistinumai. Sutartinių ir nesutartinių reikalavimų atskyrimo problema	25
2. Jurisdikcija. Ar reikalingas specialusis teisingumas?	31
3. Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros eiga.....	38
3.1. Prašymas išduoti Europos teismo įsakymą.....	39
3.2. Bylos dėl Europos teismo įsakymo išdavimo iškėlimas	45
3.3. Europos teismo įsakymo išdavimas	49
3.4. Skolininko gynybos priemonės.....	52
3.5. Europos teismo įsakymo vykdytinumas	54
3.6. Peržiūra išimtiniais atvejais	56
III. REGLAMENTO ĮGYVENDINIMO LIETUVOS RESPUBLIKOJE PERSPEKTYVOS	58
IŠVADOS	64
LITERATŪROS SĄRAŠAS	66
SANTRAUKA	72
ZUSAMMENFASSUNG	73

IŽANGA

Temos aktualumas. Europos Sąjungos deklaruojami laisvo prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimo principai bei vis didesnę mastą įgaunantis tarptautinis bendradarbiavimas reikalauja naujo instituto, padėsiančio Europos Sąjungos lygiu įgyvendinti neginčijamus kreditorių reikalavimus. Tos pačios priežastys reikalauja atsisakyti ir teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūros, siekiant, kad kiekvienoje valstybėje narėje priimti sprendimai, o tarp jų ir teismo įsakymai, būtų pripažįstami ir vykdomi visoje Europos Sąjungoje. Dar 1981 m. prasidėjusios iniciatyvos Europoje dėl bendros supaprastintos procedūros neginčijamiems kreditorių reikalavimams tenkinti pagaliau įgyvendintos 2006 m. gruodžio 12 d. priimant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1896/2006, nustatantį Europos teismo įsakymo procedūrą¹ (toliau – Reglamentas). Šiuo Reglamentu sukurtos Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros tikslas – greitai, efektyviai ir be didelių išlaidų įgyvendinti kreditorių reikalavimus, kurie tikėtinais skolininko nebus užginčyti. Nurodytais tikslais siekiama pašalinti iki šiol galiojusias kliūtis, tokias kaip proceso sudėtingumas, ilga trukmė ir didelės išlaidos įgyvendinant neginčijamus reikalavimus užsienio valstybėse ir pašalinti uždelstų mokėjimų daromą žalą, galinčią pasireikšti smulkių ir vidutinių įmonių bankrotu bei darbo vietų sumažėjimu.

Reglamentas valstybių narių teisėje bus pradėtas įgyvendinti tik po dvejų metų – 2008 m. gruodžio 12 d. Tinkamam ir vienodam jo taikymui labai svarbu, kad valstybėse narėse šis institutas būtų išanalizuotas dar iki jo įgyvendinimo pradžios, siekiant išvengti galimų aiškinimo ir taikymo problemų ateityje. Kiekvienos Europos Sąjungos valstybės teismo įsakymo išdavimo procedūra yra unikali, o tai sukelia riziką skirtingai aiškinti ir taikyti Reglamentą. Dėl procedūros naujumo teisinės doktrinos nagrinėjamu klausimu dar labai mažai, o Lietuvoje visai nėra. Dėl minėtų priežasčių yra būtina išsami Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros teisinė analizė.

Darbo tikslai ir objektas. Pagrindiniai magistro darbo tikslai – analizuojant Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrą atskleisti teorines problemas, trukdančias tinkamai suvokti institutą ir vienodai jį aiškinti, o taip pat galimas praktines instituto įgyvendinimo problemas Bendrijoje ir Lietuvoje.

¹ Remiantis Reglamento vertimu į lietuvių kalbą – 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006 nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (OL, 2006 L 399, p. 0001), [žiūrėta 2007-03-05] Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2006/l_399/l_39920061230lt00010032.pdf>

Magistro darbe nėra siekiama pateikti išsamų Reglamento nuostatų komentarą, o labiau pabrėžti problemines instituto sritis. Siekiant geriau suvokti Europos teismo įsakymo institutą, pirmojoje magistro darbo dalyje yra nagrinėjama jo samprata, sąvokos vertimo į lietuvių kalbą problematika, taip pat analizuojama šio teisinio instituto priėmimo Europos Sąjungos lygiu svarba. Pirmojoje dalyje supažindinama su pirmosiomis Europos Sąjungos teisės vienodinimo šioje srityje iniciatyvomis ir teisine instituto raida dar iki jam tampa teisiškai privalomu. Antroji magistro darbo dalis yra skirta Europos teismo įsakymo instituto aiškinimo ir galimoms taikymo problemoms analizuoti. Šioje magistro darbo dalyje nagrinėjamos su instituto taikymo sritimi susijusios problemos, jurisdikcijos problemos, prašymo išduoti Europos teismo įsakymą padavimas, teismo taikytinos prašymo pagrįstumo vertinimo ribos, Europos teismo įsakymo išdavimas, vertinamas skolininko gynybos priemonių pakankamumas bei teismo įsakymo vykdytinumas. Darbe nėra išsamiai nagrinėjama Europos teismo įsakymo įteikimo procedūra, kuri turėtų būti atskiro nagrinėjimo objektas ir Europos teismo įsakymo vykdymo procesas, kuris vyksta pagal nacionalinę teisę, taip pat nekalbama apie bylinėjimosi išlaidas. Trečiojoje magistro darbo dalyje aptariamos Reglamento įgyvendinimo Lietuvos teisėje perspektyvos.

Tyrimo metodai. Magistro darbe analizuojant Europos teismo įsakymo institutą panaudoti istorinis, loginis, sisteminis, analitinis ir teleologinis tyrimo metodai. Istoriniu tyrimo metodu naudojamosi atskleidžiant instituto atsiradimo raidą. Teleologinis tyrimo metodas naudojamas siekiant ištirti, kokių tikslų siekė Europos įstatymų leidėjas, priimdamas Reglamentą ir kaip tie tikslai gali būti pasiekti vienos ar kitos procedūros pagalba. Lyginamasis, analitinis metodai naudojami lyginant atskirų mokslininkų nuomones darant išvadas vienu ar kitu klausimu. Analizuojant atskiras Reglamento nuostatas remtasi sisteminiu ir loginiu tyrimo metodais.

Darbo originalumas. Dėl Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros naujumo, mokslo darbų Lietuvoje šia tema dar nėra parašyta. Magistro darbų šia tema per pastaruosius du metus taip pat rašyta nebuvo, išskyrus trumpą Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros pristatymą, pagal tuometinį Komisijos pasiūlymą dėl Reglamento 2005-2006 m. rašytame magistro darbe „Teismo įsakymas“. Užsienio mokslininkų straipsniai ir monografijos yra parašyti arba prieš Reglamento priėmimą, arba dar prieš priimant Komisijos Pasiūlymą dėl Reglamento. Netgi pats magistro darbas buvo pradėtas rengti analizuojant Komisijos Pasiūlymą dėl Reglamento, ir vėliau pritaikytas prie priimto Reglamento teksto. Taigi darbas originalus tuo, kad tai pirmasis mokslo tiriamasis darbas

Lietuvoje, kuriame nagrinėjamas Europos teismo įsakymo institutas, ir ko gero vienas pirmųjų Europoje, analizuojantis jau priimto ir paskelbto Reglamento tekstą.

Šaltiniai. Nagrinėjant magistro darbo temą, svarbiausias teisės šaltinis yra Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006 nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, priimtas Strasbūre, 2006 m. gruodžio 12 d.

Kadangi Reglamentas visiškai naujas ir teisinės literatūros, nagrinėjančios būtent priimtą reglamentą, dar nespėta išleisti, remiamasi užsienio valstybių mokslininkų straipsniais bei monografijomis, daugiausiai rašytomis pagal Komisijos Pasiūlymą dėl Reglamento. Priimtas Reglamentas nedaug pasikeitė po paskutinės jo Pasiūlymo redakcijos, todėl teisės mokslininkų mintys vis dar aktualios. Naudota tokių autorių, kaip *Walter H.Rechberger* ir *Georg E.Kodek*, kurie svarstė, kokios teismo įsakymo išdavimo procedūros reikia Europai, Europos civilinio proceso teisės komentare pasiūlymą dėl Reglamento nagrinėjo *Thomas Rauscher*, taip pat remtasi Olandijos profesoriaus *Bartosz Sujecki* parašyta daugybe straipsnių šia tema, bei naujai išleista šio autoriaus monografija. Deja, kaip jau minėta, Lietuvos autorių darbų šia tema kol kas nėra. Darbe daugiausiai naudojamos Austrijos, Vokietijos ir Olandijos mokslininkų mintys, nes kitų šalių teisėje ši tema nėra išsamiai nagrinėjama.

Kadangi Reglamentas dar nepradėtas įgyvendinti, teismų praktika pasiremti nėra galimybės.

Nemažai informacijos dėl Reglamento nuostatų galima gauti analizuojant *travaux preparatores* – tai pasiūlymo dėl Reglamento aiškinamasis memorandumas, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė, suinteresuotų šalių pareikštos nuomonės atsakant į Žaliąją knygą dėl Europos teismo įsakymo procedūros ir dėl priemonių, skirtų bylų dėl nedidelių sumų reikalavimų nagrinėjimui supaprastinti ir pagreitinti.

I. EUROPOS TEISMO ĮSAKYMO SAMPRATA, REIKŠMĖ IR ATSIRADIMO PRIELAIDOS

1. Europos teismo įsakymo samprata

Teismo įsakymo išdavimo procedūra kaip nacionalinės teisės institutas yra žinoma daugelyje Europos Sąjungos narių jau seniai (nuo 1937 m. įvesta Prancūzijoje, nuo 1953 m. – Graikijoje, nuo 1922 m. – Italijoje)², kitose valstybėse teismo įsakymo instituto visai nėra (Danija, Suomija, Didžioji Britanija, Airija, Olandija, Ispanija)³, Lietuvos Respublikoje šie bylų nagrinėjimo ypatumai atsirado 1998 m., priėmus tada galiojusio Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso pataisą, tačiau „Europos teismo įsakymo“ sąvoka yra visiškai nauja visai Europai.

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos teismo įsakymo procedūrą⁴ (toliau – „Reglamentas“ arba „Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo“), nepateikia Europos teismo įsakymo sąvokos. Tačiau sistemiškai pažvelgus į Reglamento nuostatas, galima būtų išskirti tokią sąvoką: Europos teismo įsakymas (vok. *das Europäische Mahnverfahren*, angl. *European order for payment*, pranc. „*Injonction de payer européenne*“) – tai tarptautinio civilinio proceso teisės institutas, skirtas pagreitinti ir supaprastinti kreditoriaus reikalavimų, kurių skolininkas praktiškai neginčija, įgyvendinimą. Pažymėtina, kad ta pati Europos teismo įsakymo sąvoka gali būti vartojama dviem prasmėmis: 1) kaip speciali teisinė procedūra (procesas) arba 2) kaip teismo dokumentas, įpareigojantis skolininką apmokėti skolą. Šis sąvokos dvilypiškumas atsispindi ne visų valstybių narių teisėje. Pavyzdžiui, Vokietijoje šiai procedūrai pavadinti yra vartojamas *Mahnverfahren* terminas, kuris skiriasi nuo teismo šioje procedūroje išduodamo dokumento sąvokos (*Zahlungsbefehl*). Lietuvos teisėje esantis teismo įsakymo sąvokos dviprasmiškumas yra kritikuotas dr. Rimvydo Norkaus, kuris naujajame Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekse teismo įsakymo išdavimo procedūrą siūlė pavadinti „raginamasis procesas“⁵, tačiau pažymėtina, kad Lietuva – ne vienintelė valstybė, kurioje šios dvi sąvokos sutampa.⁶ Be to, ir paties

² RECHBERGER, W. H.; KODEK, G. E. *Orders for Payment in the European Union*. Hague: Kluwer Law International, 2001. p. 144, p. 165, p. 171.

³ *Ibid.*, p. 19.

⁴ *Cit. op.* 1.

⁵ NORKUS, R. Teismo įsakymo procedūros teisinė prigimtis: lyginamieji aspektai. *Jurisprudencija*, 2003, t. 38(30); 77–90.

⁶ CS – *rozkaz*, PL – *nakaz*, SK – *rozkaz* ir kt.

Reglamento pavadinime anglų kalba yra vartojamas terminas *European order for payment procedure*, kas reiškia „Europos teismo įsakymo procedūra“.

Kalbant apie sąvoką, labai svarbi yra teisinio termino vertimo į lietuvių kalbą problematika. Reglamento vertime į lietuvių kalbą vartojama sąvoka „Europos mokėjimo įsakymas“ neatitinka Lietuvos teisės terminijos. Tai tėra pažodinis angliško termino *European order for payment* vertimas. Analizuojant vertimus į kitų Europos Sąjungos narių kalbas, matyti, kad kiekviena valstybė, versdama Reglamento pavadinimą, jį pritaiko savo nacionalinei teisinei terminijai, kaip pvz. Vokietijoje - *Europäische Mahnverfahren*, Prancūzijoje - *Injonction de payer européenne*. Kita vertus, siūloma Europos teismo įsakymo sąvoka gali suklaidinti dėl pirmųjų dviejų žodžių skambesio – „Europos teismo“. Tokiu atveju gali pasirodyti, kad teismo įsakymą išduoda vienas iš Europos Sąjungos teismų, o ne nacionalinis, kaip ir yra nagrinėjamu atveju, nors šiuo atveju žodis „Europos“ tik parodo europinį instituto pobūdį. Tačiau svarbu ne pats pavadinimo skambesys, o jo esmė, bei pavadinimo atitikimas nacionalinei teisinei terminijai. Nenukrypstant nuo Lietuvoje jau beveik dešimtmetį⁷ naudojamo termino, sąvoką „Europos mokėjimo įsakymas“ derėtų keisti priimtinesne Lietuvos teisei – „Europos teismo įsakymas“.

Iš aukščiau pateiktos Europos teismo įsakymo sąvokos galima išskirti tokius Europos teismo įsakymo instituto požymius:

- 1) tai tarptautinio civilinio proceso teisės institutas,
- 2) skirtas pagreitinti ir supaprastinti
- 3) neginčijamų reikalavimų įgyvendinimą.

Derėtų aptarti kiekvieną iš šių požymių atskirai. Visų pirma Europos teismo įsakymas yra tarptautinio civilinio proceso dalis. Tarptautinio civilinio proceso prigimtis aiškinama labai įvairiai. Civilinio proceso teisės vadovylyje⁸ pateikiamos trys galimos civilinio proceso prigimties aiškinimo teorijos: 1) tai yra nacionalinės teisės dalis; 2) tai yra tarptautinės privatinės teisės dalis; 3) tai yra tarptautinės viešosios teisės dalis. Visų pirma reikėtų atmesti tarptautinę viešąją teisę, nes jos objektas yra daugiausia santykiai tarp valstybių. Tarptautinės privatinės teisės normos, kaip pabrėžia prof. V. Vadapalas⁹, dažniausiai tiesiogiai nereguliuoja santykių su užsienio elementu, o padaro tam tikras nuorodas į tai, kurios valstybės teisė reguliuoja tokį santykį, kurios valstybės teismas kompetentingas spręsti konkretų ginčą ir t.t. Europos teismo įsakymo savo prigimtimi

⁷ Nuo 1998m.

⁸ LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. II t. p. 544.

⁹ VADAPALAS, V. *Tarptautinė teisė*. Vilnius, 2006. p. 44.

negalima priskirti ir tarptautinei privatinei teisei, nes jis yra reglamentuojamas ne valstybių vidaus teisės aktuose, o įtvirtintas privalomu tiesiogiai veikiančiu Europos Sąjungos teisės aktu – reglamentu. Lietuvos teisės doktrinoje pripažįstama, kad tarptautinis civilinis procesas yra nacionalinio civilinio proceso dalis, nes normos, nustatytos tarptautinėse sutartyse, tampa nacionalinės teisės dalimi.¹⁰ Kita vertus, doktrinoje taip pat pripažįstamas Europos Sąjungos¹¹ teisės specifiškumas, skiriantis ją tiek nuo tarptautinės, tiek nuo nacionalinės teisės. Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo reglamentuoja ne tai, kurios valstybės teismai nagrinės tam tikras bylas, ar pagal kurios valstybės teisę jos bus sprendžiamos. Reglamentas nustato tiesiogiai valstybėse narėse veikiančias civilinio proceso normas – procedūros eigą, terminus, teismo atliekamus veiksmus ir t.t. Ir tik tose srityse, kuriose Reglamentas tiesiogiai nurodo, arba kurių Reglamentas nereglamentuoja, valstybės narės gali vadovautis savo nacionaline teise. Taip, Europos teismo įsakymo institutas yra nacionalinės teisės dalis, tačiau kiekvienos Europos Sąjungos valstybės narės (išskyrus Daniją) nacionalinės teisės dalis. Reglamentas yra vienas pirmųjų, reglamentuojantis tokią plačią civilinių procesinių teisinių santykių sritį – nuo pat prašymo teismui padavimo iki teismo priimto sprendimo (teismo įsakymo) pripažinimo vykdytinu ir netgi nustatantis privalomas teismo procese naudojamų dokumentų standartines formas. Dėl visų aukščiau nurodytų priežasčių Europos teismo įsakymo institutą galima būtų priskirti Europos Sąjungos civilinio proceso teisei, tuo labiau, kad užsienio teisės doktrinoje jau drąsiai vartojama tokia sąvoka kaip „Europos Sąjungos civilinio proceso teisė“¹². *Pèrez-Ragone* Europos proceso teisę pavadina „nauja proceso konsteliacija tarp nacionalinės ir tarptautinės civilinio proceso teisės“¹³.

Kitas Europos teismo įsakymo instituto požymis – greitas ir supaprastintas bylų nagrinėjimas. Šis bruožas atspindi teismo įsakymo, kaip vieno iš sumarinių procesų, esmę. Dr. R. Norkus išskyrė tokius bruožus, bendrus visiems sumariniams procesams: 1) sumariniai procesai reiškia tam tikrus bylų nagrinėjimo ypatumus, palyginti su bylų nagrinėjimu bendraja ginčo teise; 2) minėtų ypatumų pagrindinis tikslas yra sudaryti sąlygas greičiau išnagrinėti bylą nei įprasta; 3) sumariniams procesams taikomų ypatumų pagalba sprendimas priimamas nekreipiant dėmesio į kai kurias aplinkybes, teisiškai reikšmingas nagrinėjant bylą bendraja ginčo teise, arba laikantis švelnesnių proceso

¹⁰ *Cit. op.* 8.

¹¹ *Cit. op.* 9.

¹² P vz. knygos pavadinimas „Europos civilinio proceso teisė. Komentaras 2.“ (RAUSCHER, T. EG-MahnVO. In: *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar 2: Edited by Thomas Rauscher*, München: Sellier. European Law Publishers, 2006).

¹³ PÈREZ-RAGONE, A. J. D. *Europäisches Mahverfahren*. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2005, p. 309.

formos reikalavimų.¹⁴ Europos teismo įsakymo, kaip sumarinio proceso, bruožai – supaprastintas ir pagreitintas bylų nagrinėjimas yra ypač svarbūs dėl tarptautinio instituto pobūdžio, nes tarptautinio pobūdžio bylose procesas paprastai būna žymiai ilgesnis ir sudėtingesnis dėl kitos valstybės teisės sistemos nežinojimo, daugiakalbiškumo, tarptautinio dokumentų įteikimo ir kitų aplinkybių. Todėl čia atsiranda dar vienas svarbus požymis, būdingas tik Europos teismo įsakymui – procedūros vienodumas visos ES mastu, kuris turi padėti kreditoriui paprasčiau ir greičiau įgyvendinti neginčijamus reikalavimus. Jeigu pavyks įgyvendinti Reglamentu siekiamus tikslus – supaprastinti procedūrą tiek, kad ja būtų galima naudotis neturint teisinių žinių, bei išspręsti daugiakalbiškumo problemą, tokiu atveju bus pasiektas dar vienas Europos teismo įsakymo bruožas – išvengimas papildomų išlaidų kreditoriui, kurios sukelia ypač daug problemų tarptautinėse bylose.

Dar vienas Europos teismo įsakymo procedūros požymis – jos pagalba supaprastinamas ir pagreitinamas neginčytinų reikalavimų įgyvendinimas. Kreditorius inicijuoja procesą tikėdamasis, kad skolininkas reikalavimo neužginčys. Tačiau realiai Europos teismo įsakymo procedūra padeda pagreitinti ir supaprastinti reikalavimo įgyvendinimą tik tada, kai jis yra *iš tikrųjų* neginčijamas, t.y. kai skolininkas per jam suteiktą terminą nepareiškia prieštaravimo kreditoriui ir taip neinicijuoja įprastinio – ginčo teisenos proceso. Skolininkui pareiškus prieštaravimą, kreditoriaus reikalavimas jau tampa ginčijamu ir tolesnis procesas yra nei greitesnis, nei paprastesnis. Tai turėtų paneigti kai kur pareiškiamas teorijas dėl *tikėtina* neginčytinų reikalavimų. Tik tuo atveju, kai skolininkas neužginčija kreditoriaus reikalavimo, Europos teismo įsakymas leidžia kreditoriui greičiau ir paprasčiau nei pagal įprasto civilinio proceso taisykles gauti vykdomąjį dokumentą. Dar vienas papildomas bruožas, būdingas tik Europos teismo įsakymui, kaip tarptautinio civilinio proceso institutui – jame išduotas vykdytinas Europos teismo įsakymas yra vykdomas visose valstybėse narėse be jokių tarpinių pripažinimo procedūrų.

Europos teismo įsakymo procedūros įteisinimas ES lygiu laikomas dideliu žingsniu į priekį vienodo civilinio proceso Bendrijoje link. Reikėtų plačiau aptarti šio instituto atsiradimo prielaidas.

Iki Reglamento priėmimo ilgą laiką Europoje vyko plataus masto diskusijos dėl vieningo supaprastinto proceso nesudėtingoms byloms spręsti įvedimo. Pirmąsias iniciatyvas šiuo klausimu Europos lygiu jau galima išvelgti keliose Europos Tarybos

¹⁴ NORKUS, R. Sumariniai procesai: samprata, požymiai, rūšys. *Teisė*, 2004, Nr. 51, p. 11. [žiūrėta 2007-03-09]. Prieiga per internetą < <http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/teise/51/straipsniai/str8.pdf> >

rekomendacijose, nors čia tiesiogiai dar nėra vartojama teismo įsakymo sąvoka. Rekomendacijoje, Europos Tarybos išleistoje dar 1981 m., siūloma priimti normas, skirtas neginčijamiems ir aiškiai išreikštiems reikalavimams, kurios užtikrintų, kad galutinis sprendimas šiuose procesuose būtų įgyvendinamas greitai, išvengiant nereikalingų formalumų, vykimo į teismą ar bereikalingų išlaidų. Pasiūlymais buvo siekiama užkirsti kelią asmens teisės kreiptis į teismą trukdžiams, tokiems kaip teismo proceso sudėtingumas, ilga trukmė ir nemažos bylinėjimosi išlaidos¹⁵. Kita Europos Tarybos rekomendacija nagrinėjama kontekste pasirodė 1984 m. vasario 28 d. Čia buvo pasiūlyta suteikti teismui diskrecijos laisvę derinti žodinį ir rašytinį bylos nagrinėjimą. Skubos reikalaujantiems reikalavimams, neginčijamiems reikalavimams, nedidelių sumų reikalavimams, o taip pat aiškiai išreikštiems materialiniams reikalavimams (kylantiems iš darbo, šeimos teisės) siūloma nustatyti atskirus civilinio proceso ypatumus. Europos Tarybos rekomendacijoje siūlomos priemonės pradedant bylos iškėlimo teisme supaprastinimu iki teismo posėdžių skaičiaus mažinimo bei grynai rašytinio ar grynai žodinio proceso reikalavimų¹⁶.

Pirmas daug konkretnis bandymas suvienodinti Europos valstybių civilinio proceso teisę įvyko 1987 metais Utrechte vykusiame aštuntajame tarptautiniame kongrese, skirtame civilinio proceso teisei, kurio metu buvo sudaryta ekspertų grupė po vieną iš dvylikos tuometinių Europos Bendrijos narių teisininkų, turėjusi parengti rekomendacijas Europos civilinio proceso teisės vienodinimui. Ekspertų grupė buvo pavadinta jos pirmininko – profesoriaus *Marcel Storme* vardu.

Storme grupė 1993 metais Europos Komisijos užsakymu parengė pavyzdinį Europos civilinio proceso įstatymo modelį. *Storme* grupės įstatymo modelis susidėjo iš 14 skyrių ir 127 straipsnių. Teismo įsakymo išdavimo procedūra įtvirtinta 11 skyriuje, kuris, susidėjęs iš 9 straipsnių, lyginant su kitais skyriais buvo gana platus. Pagal pavyzdinio įstatymo 11.1 straipsnį teismo įsakymo išdavimo procedūra turėjo būti taikoma visiems piniginiams reikalavimams, apibrėžtiems konkrečia pinigų suma, netaikant jokios viršutinės ribos pareiškiamo reikalavimo sumai, kaip tai numatyta kai kurių Europos valstybių teismo įsakymo modeliuose (pvz. Austrijoje ar Belgijoje). Europos Komisija laikė pageidautina ir būtina taisyklę, kuri netgi esant didelių sumų, bet neginčijamiems reikalavimams suteiktų galimybę pasinaudoti paprastu ir nebrangiu civilinio proceso keliu gauti vykdomąjį dokumentą. Abejonės dėl didelių sumų reikalavimų leistinumo išsklaidytos įvedant pareiškimo dėl teismo įsakymo išdavimo privalomo pagrįstumo

¹⁵ *Cit. op. 2.*, p. 32.

¹⁶ *Ibidem.*

reikalavimą. Nors *Storme* grupės pavyzdinis įstatymas taip ir neišgaliojo, tačiau iki šiol yra svarbi rekomendacija Europos civilinio proceso teisės vienodinimui.

Europos Komisija 1995 m. gegužės 12 d. priėmė rekomendaciją dėl mokėjimo terminų komerciniuose sandoriuose¹⁷, kurioje nurodė valstybėms narėms padidinti supaprastintų procesų, skirtų nedidelių sumų reikalavimams įgyvendinti, efektyvumą bei palengvinti neginčijamų reikalavimų įgyvendinimą užsienyje. Kreditoriams, patiriantiems nepatogumų dėl uždelstų mokėjimų, pagal šią rekomendaciją valstybės narės privalėjo užtikrinti greitas, veiksmingas ir nebrangias teisines priemones reikalavimų įgyvendinimui. Tačiau ir šios Europos Komisijos rekomendacijos reikšmė, kaip vėliau pripažino pati Komisija, valstybių narių teisės vienodinimui buvo menka¹⁸.

1997 m. birželio 4 d. Komisija Amsterdame priėmė „Veiksmų planą bendrai rinkai“, kuriame pabrėžė, kad pavėluotas mokėjimas tampa vis rimtesne kliūtimi sėkmingam bendrosios rinkos veikimui.

1999 m. gegužės 1 d. įsigaliojusi Amsterdamo sutartis¹⁹ padėjo pagrindą naujoms idėjoms dėl civilinio proceso teisės harmonizavimo Europos lygiu. Amsterdamo sutarties 61 straipsnis, aiškinant jį sistemiškai su 65 straipsniu, įgalino Europos įstatymų leidėją imtis priemonių teismo bendradarbiavimo su užsieniu susijusiose civilinėse bylose srityje, tačiau tik tokiu mastu, kokio reikia bendrai rinkai deramai veikti. Pagal Amsterdamo sutarties 65 str. C punktą, be kita ko galimos ir priemonės, kurios vienodinant civilinio proceso normas valstybėse narėse leistų pašalinti kliūtis, trukdančias gerai veikti civiliniam procesui. 1998 m. Tarybos priimtame Vienos veiksmų plane²⁰ buvo nutarta nustatyti priemones, įvardinančias civilinio proceso normas, turinčias tarptautinį poveikį, kurios turi būti nedelsiant suvienodintos, teisminės gynybos prieinamumo Europos piliečiams palengvinimo tikslu, ir patikrinti, ar detalizuotos papildomos priemonės, skirtos civiliniam procesui vienodinti.

¹⁷ 1995 m. gegužės 12 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl mokėjimo terminų komerciniuose sandoriuose (OL, 1995 L 127, p. 19).

¹⁸ 1997 m. liepos 17 d. Komisija paskelbė pranešimą apie pavėluotus mokėjimus komerciniuose sandoriuose (OL, 1997 C 216, p. 10), kuriame buvo apibendrinti 1995 m. gegužės 12 d. Komisijos rekomendacijos poveikio įvertinimo rezultatai.

¹⁹ 1997 m. lapkričio 10 d. Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartį ir tam tikrus su jomis susijusius aktus (įsigaliojo 1999 m. gegužės 1 d.) (OL, 1997 C 340) [žiūrėta 2007-03-06] Prieiga per internetą <<http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>>;

²⁰ 1999 m. sausio 23 d. Tarybos ir Komisijos veiksmų planas, kaip geriau įgyvendinti Amsterdamo sutarties nuostatas dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimo (OL, 1999 C 19, p. 01 – 15), [žiūrėta 2007-03-06] Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/1999/c_019/c_01919990123en00010015.pdf>

1999 spalio 15 ir 16 dienomis Tamperėje Europos Vadovų Taryba pateikė išvadas²¹, kuriose paragino gerinti teismų prieinamumą Europoje. Buvo konstatuota, kad tikroje Europos teisingumo erdvėje asmenims turi būti užtikrinamas valstybės institucijų ir teismų prieinamumas kiekvienoje valstybėje narėje taip lengvai, lyg jų nacionalinėje valstybėje.

Europos Vadovų Taryba Bendrijos institucijas ragino nustatyti specialias bendras procesines taisykles, skirtas supaprastintam ir paspartintam tarptautiniam bylinėjimuisi dėl nedidelių vartotojų bei komercinių reikalavimų ir dėl neginčytinų reikalavimų. Anot Vadovų Tarybos, turi būti nustatyti bendri minimalūs standartai tarptautinėms byloms, įvedant bendras formas ar dokumentus, kurie būtų naudojami Bendrijos tarptautinėse bylose. Tokie dokumentai ir formos turėtų būti priimami bet kurios valstybės narės teisminėse procedūrose kaip galiojantys dokumentai. Civilinėse bylose Komisijai siūloma priimti pasiūlymą, kuriuo būtų nustatytos priemonės, kaip ateityje panaikinti vis dar taikomas tarpines teises procedūras pripažįstant ir įgyvendinant teismų sprendimus užsienio valstybėse. Taigi Tamperės Vadovų Taryba suformavo pirmuosius Europos teismo įsakymo procedūros tikslus.

1998 m. birželio 3 d. Komisija pristatė pasiūlymą direktyvai dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose (toliau – pasiūlymas direktyvai). Direktyva turėjo reguliuoti reikalavimų mokėtinumą, palūkanas ir pagreitintą reikalavimų įgyvendinimą. Komisija pabrėžė, kad mokėjimų uždelsimo padarinių galima veiksmingai išvengti tik tuo veju, jei reikalavimų įgyvendinimas bus vykdomas tokiam procese, kuris užtikrintų kreditoriaus reikalavimų patenkinimo greitumą, veiksmingumą ir nebūtų susijęs su per didelėmis procesinėmis išlaidomis. Šiam tikslui pasiūlymo direktyvai 5 straipsnis numatė pagreitintą neginčijamų reikalavimų įgyvendinimo procesą, o 6 straipsnis – suvienodintą procesą nedidelių sumų reikalavimams. Pagal pasiūlymo direktyvai 5 straipsnį valstybės narės privalėjo užtikrinti, kad pagreiktas procesas vyktų tik dėl neginčijamų reikalavimų. Reikalavimo sumos dydis leistinumui neturėjo jokios reikšmės. Taip pat turėjo būti užtikrinamas tokio proceso prieinamumas pareiškėjams iš visų valstybių narių. Šis pagreiktas procesas privalėjo būti sukurtas taip, kad nuo kreditoriaus pareiškimo priėmimo iki vykdomojo dokumento įsigaliojimo nebūtų daugiau kaip 60 kalendorinių dienų.

Komisijos pasiūlymo direktyvai paaiškinimuose kaip pavyzdžiai buvo aiškiai nurodyti tokie procesai kaip: *summons production* – sumarinis procesas Jungtinėje

²¹ 1999 m. spalio 15-16 d. Tamperėje vykusio Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvados [žiūrėta 2007-03-05]. Prieiga per internetą <http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm>

Karalystėje, *injonction a payer* – teismo įsakymo išdavimo procedūra Prancūzijoje, bei *das Mahnverfahren* – analogiška procedūra Vokietijoje. Kaip teigiami tokio proceso bruožai buvo nurodytas jo greitumas, mažesnis formalumas, ir nedidelės bylinėjimosi išlaidos, pavyzdžiui, aplinkybė, kad teisėjo dalyvavimas procese yra reikalingas tik tuo atveju, jei reikalavimas užginčijamas – tai leistų sumažinti išlaidas teismams.

Pasiūlymas direktyvai buvo labai stipriai sukritikuotas. Ypač nuostatos, vienodinančios civilinį procesą, daugelyje valstybių narių buvo suprastos kaip jų suvereniteto pažeidimas. Tokius prieštaravimus geriausiai pademonstruoja Austrijos teisingumo ministerijos atstovo teiginys: „Mes neleisime sugriauti savo civilinio proceso teisės!“²²

2000 m. birželio 29 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Komisijos direktyva dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose²³, kurios tekstas, palyginus su pasiūlymu direktyvai, buvo žymiai sušvelnintas. Direktyvos 5 straipsnis nustato: „Valstybės narės užtikrina, kad nepriklausomai nuo skolos dydžio teisė į nuosavybę paprastai gali būti realizuota per 90 kalendorinių dienų nuo kreditoriaus ieškinio ar pareiškimo pateikimo teismui ar kitai kompetentingai institucijai tais atvejais, kai skola ar procedūros aspektai yra neginčytini. Ši įsipareigojimą valstybės narės turi įvykdyti vadovaudamosi nacionaliniais įstatymais ir kitais teisės aktais. Atitinkami nacionaliniai įstatymai ir kiti teisės aktai turi visiems Europos Bendrijoje įsisteigusiems kreditoriams taikyti vienodas sąlygas.“ Direktyvos preambulės 23 punkte aiškiai nustatoma „šios direktyvos 5 straipsnis reikalauja, kad išieškojimo procedūra, taikoma neginčijamiems reikalavimams, būtų baigta per trumpą laiką, laikantis nacionalinių įstatymų, tačiau nereikalauja, kad valstybės narės nustatytų konkrečią procedūrą arba padarytų konkrečius jau esamų teisinių procedūrų pakeitimus“. Direktyvoje pavartoti žodžiai „paprastai gali būti realizuota“, sistemiškai aiškinant juos su direktyvos preambulės 23 punktu, praktiškai neįpareigojo valstybių narių keisti savo nacionalinį civilinį procesą. Toks didelis pasipriešinimas civilinio proceso teisės vienodinimui parodė, kad valstybės narės dar nėra pasirengusios atsisakyti savo nacionalinės teisės tradicijų bendrosios rinkos veikimo labui. Ir, kaip pamatysime, vėliau Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra bus kuriama kaip savarankiškas tarptautinės teisės institutas, visiškai neliečiantis valstybių narių vidaus teisės nuostatų.

2000 m. lapkričio 30 d. Taryba patvirtino Komisijos ir Tarybos bendrą programą dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose tarpusavio pripažinimo principo

²² *Cit. op. 2.*, p. 37.

²³ 2000 m. birželio 29 d. Europos Parlamento ir Komisijos direktyva dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose (OL, 2000 L 200, p. 0035 – 0038).

įgyvendinimo priemonių²⁴. Šioje programoje numatyta galimybė nustatyti Bendrijoje specialią, vienodą ar suderintą procedūrą, kuria siekiama, kad būtų priimtas teismo sprendimas įvairiose srityse, taip pat ir neginčytinų reikalavimų atveju. Šis darbas buvo pradėtas 2004 m. lapkričio 5 d. Europos Vadovų Tarybai priėmus Hagos programą²⁵, kurioje raginama imtis aktyvių veiksmų dėl Europos teismo įsakymo.

Europos Vadovų Tarybos Taperėje išvados ir Tarybos programa dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose tarpusavio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonių paskatino Europos komisiją 2002 m. gruodžio 20 d. patvirtinti Žaliają knygą dėl Europos teismo įsakymo procedūros ir dėl priemonių, skirtų bylų dėl nedidelių sumų reikalavimų nagrinėjimui supaprastinti ir pagreitinti²⁶ (toliau – Žalioji knyga). Žalioji knyga buvo pradėtos konsultacijos Europoje, siekiant nustatyti Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių šias dvi sritis, turinį. Žaliojoje knygoje buvo apžvelgti valstybėse narėse egzistuojantys teismo įsakymo išdavimo procedūros modeliai, ir pasiremiant lyginamąja analize, iškelti iš viso 46 klausimai, kuriais siekiama nustatyti būsimos teisinės procedūros tikslus ir ypatumus. Svarbiausi klausimai susiję su tuo, ar teismo įsakymo procedūra turėtų būti taikoma tik tarptautinėms byloms, ar ir grynai nacionalinėms byloms, ar šiuos procesus turėtų reguliuoti reglamentas, ar direktyva, ar procedūra turėtų būti taikoma tik piniginiams reikalavimams, taip pat svarbūs klausimai dėl teisingumo, tipinių formų naudojimo, dėl reikalavimo įrodomumo dokumentais būtinumo, teismui taikytino tikrinimo kruopštumo laipsnio nagrinėjant reikalavimą iš esmės, teismo įsakymo įteikimo ir galimybės jį apskųsti.

Po Žaliosios knygos priėmimo Europoje prasidėjo konsultacijos su valstybėmis narėmis, verslininkų, vartotojų ir įvairių teisės profesijų organizacijomis dėl būsimos teisinio instituto įvedimo. Komisija gavo apie 60 atsakymų iš valstybių narių ir kitų suinteresuotų šalių. Šios reakcijos į Žaliają knygą, kurios vėliau buvo aptartos Komisijos organizuotame viešame svarstyme 2003 birželio 26 d., parodė, kad Europos teismo

²⁴ 2000 m. lapkričio 30 d. Komisijos ir Tarybos bendra programa dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose tarpusavio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonių (OL, 2001 C 012, p. 0001 – 0009) [žiūrėta 2007-03-06] Prieiga per internetą <[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001Y0115\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001Y0115(01):EN:HTML)>

²⁵ 2004 m. lapkričio 5 d. Europos Vadovų Tarybos išvados. Hagos programa. [žiūrėta 2007-03-06]. Prieiga per internetą <<http://www.statewatch.org/news/2004/nov/hague-programme-final.pdf>>.

²⁶ 2002 m. gruodžio 20 d. Žalioji knyga dėl Europos teismo įsakymo procedūros ir dėl priemonių, skirtų bylų dėl nedidelių sumų reikalavimų nagrinėjimui supaprastinti ir pagreitinti, COM(2002) 746 galutinis (nepaskelbtas Oficialiame Leidinyje). [žiūrėta 2007-03-06] Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2002&nu_doc=746>

įsakymo procedūros kūrimas beveik vienbalsiai laikomas žingsniu į priekį kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę.²⁷

Remiantis Žaliaja knyga ir pagal ją vykusiomis konsultacijomis, 2004 m. kovo 19 dieną Komisija parengė Pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, sukuriančio Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrą.²⁸ Pasiūlymas buvo perduotas Parlamentui ir Tarybai svarstyti. 2005 m. vasario 9 dieną dėl šio Pasiūlymo pateikė savo nuomonę Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas²⁹. Europos Parlamentas perdavė Pasiūlymą Teisės reikalų komitetui (atsakingam už išvados pateikimą) ir Piliečių teisių ir laisvių komitetui (nuomonei pareikšti). Piliečių teisių ir laisvių komiteto nuomonė pavirtinta 2005 birželio 13 d., o Teisės reikalų komiteto išvada patvirtinta 2005 m. liepos 14 d. 2005 gruodžio 2 d. Taryba pasiekė bendrą susitarimą dėl Pasiūlymo straipsnių teksto, o 2005 m. gruodžio 13 d. vykusios plenarinės sesijos metu Europos Parlamentas patvirtino savo nuomonę, kuria priėmė Pasiūlymą su tam tikrais pakeitimais. Šie pakeitimai atitiko 2005 gruodžio 2 d. Tarybos suderintą tekstą. Europos Komisija 2006 m. vasario 7 d. priėmė iš dalies pakeistą Pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, sukuriančio Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrą³⁰, kuriuo suderintas pirminis Pasiūlymo tekstas su Parlamento ir Tarybos pakeitimais. Pažymėtina, kad ne visiems pakeitimams Komisija visiškai pritarė. Po 2006 m. spalio mėn. Įvykusio antrojo svarstymo Europos Parlamente, 2006 m. gruodžio 12 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos teismo įsakymo procedūrą³¹, kuris bus pradėtas taikyti Europos Sąjungoje nuo 2008 m. gruodžio 12 d.

²⁷ 2004 m. balandžio 21 d. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Creating a European Order for Payment Procedure (Pasiūlymas dėl Reglamento, nustatančio Europos teismo įsakymo procedūrą). COM(2004) 173 final/3 — 2004/0055 COD (nepaskelbtas Oficialiame Leidinyje) [žiūrėta 2007-03-06]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0173en03.pdf>, aiškinamasis memorandumas, 1.1. p.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Opinion of the European Economic and Social Committee on the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council creating a European order for payment procedure (OL, 2005 C, p. 77-86).

³⁰ 2006 m. vasario 7 d. Amended Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Creating a European Order for Payment Procedure (Iš dalies pakeistas pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento, nustatančio Europos teismo įsakymo procedūrą. COM(2004) 173 galutinis/3 — 2004/0055 COD (nepaskelbtas Oficialiame Leidinyje) [žiūrėta 2007-03-06]. Prieiga per internetą <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0057:FIN:EN:HTML>>.

³¹ *Cit. op. 1.*

2. Teismo įsakymo procedūros reikalingumas Europos Sąjungos lygmeniu

Dar nepradėjus įgyvendinti Reglamento, apie jo reikšmę praktikoje kalbėti sunku. Tačiau svarbu aptarti Europos civilinio proceso teisės vienodinimo šioje srityje tikslus, kurie susiformavo ilgo harmonizavimo proceso metu ir kurių siekiama Reglamento priėmimu. Kuo efektyviau šie tikslai bus įgyvendinti praktikoje, tuo didesnę reikšmę turės Reglamento priėmimas veiksmingam bendrosios rinkos funkcionavimui.

Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros įteisinimą privalomu Europos Sąjungos teisės aktu – Reglamentu sąlygojo keletas priežasčių. Dar 1994 m. Komisijos užsakymu parengta apžvalga (*European Late Payment Survey*)³² parodė, kad daugelyje Europos valstybių narių yra teisiniai mechanizmai, atgrasinantys skolininkus nuo mokėjimo uždelsimų, bet tiek nacionalinės teisės aktai, tiek taikomos vidaus procedūros iš esmės skiriasi. Be to, beveik visose Europos Sąjungos valstybėse narėse teismo įsakymo išdavimas nėra galimas, jei skolininko buveinė arba gyvenamoji vieta yra užsienyje. Tai sukuria daugybę teisinių kliūčių tarptautiniams reikalavimams įgyvendinti ir atgrasina mažas ir smulkias įmones nuo savo reikalavimų įgyvendinimo užsienio valstybių teismuose. Kaip kliūtys įvardijamos kitos valstybės teisės sistemos nežinojimas, kas sąlygoja dideles dokumentų vertimo, teisinei pagalbai skiriamas išlaidas, šalių vykimo į užsienio valstybę išlaidas.

Proceso sudėtingumas, ilga trukmė ir didelės išlaidos įgyvendinant neginčijamus reikalavimus užsienio valstybėse skatina skolininkus piktybiškai uždelsti mokėjimus, tuo padarant didelės žalos kreditoriams. Pavėluoti mokėjimai yra viena iš pagrindinių nemokumo priežasčių, kelianti grėsmę įmonių, ypač smulkių ir vidutinių, egzistavimui, ir dėl to prarandama daug darbo vietų. Dėl nurodytų priežasčių būtini tarptautinės procedūros neginčijamiems reikalavimams įgyvendinti bruožai visų pirma turi būti efektyvumas, greitumas, paprastumas ir mažos išlaidos.

European Late Payment Survey apžvalgos išvados parodė, kad tose valstybėse narėse, kuriose teismo sprendimų įgyvendinimas yra paprastas, greitas ir nebrangus, yra daug mažesnis skaičius mokėjimo uždelsimų – jis sudaro mažiau nei 35% kitose valstybėse esančių uždelstų mokėjimų skaičiaus. Taigi supaprastintų procesų reikšmė uždelstų mokėjimų išvengimui yra pagrįsta.

2000 m. Komisijos parengta studija parodė, kad valstybėse narėse būtų, kuriose reikalavimai skolininko neginčijami, skaičius siekia nuo 50 iki 80 procentų nuo visų bylų,

³² Communication to the Council and the European Parliament „Towards greater efficiency in obtaining and enforcing judgements in the European Union“. Commission of the European Communities (OL, 1998 C, p. 3).

nagrinėjama pirmosios instancijos teismuose.³³ Šie procentai rodo, kad labai didelis skaičius bylų galėtų būti įgyvendintas per supaprastintą procedūrą, nagrinėjama atveju – Europos teismo įsakymo procedūros keliu.

Bendrosios rinkos efektyviam funkcionavimui labai svarbu, kad visiems joje įsisteigusiems kreditoriams būtų taikomos vienodos sąlygos valstybėse narėse. Iki šiol galioję dideli skirtumai tarp valstybių narių teisinių procesų neginčijamiems reikalavimams įgyvendinti pripažįstami kaip viena iš priežasčių, sukeliančių konkurencijos iškraipymą bendrojoje rinkoje.

Visos nurodytos priežastys lėmė pagrindinius Reglamento tikslus - supaprastinti, pagreitinti tarptautinio pobūdžio bylų dėl neginčytinų piniginių reikalavimų procesą bei sumažinti jo išlaidas nustatant Europos teismo įsakymo procedūrą ir sudaryti sąlygas Europos teismo įsakymų laisvam judėjimui valstybėse narėse nustatant minimalius reikalavimus, kurių laikantis nebėra būtina vykdančioje valstybėje narėje iki pripažinimo ir vykdymo imtis tarpinių procesinių veiksmų.³⁴

³³ *Cit. op. 27.*, aiškinamasis memorandumas, 2.1.1. p.

³⁴ *Cit. op. 1.*, 1 str. 1 d.

II. EUROPOS TEISMO ĮSAKYMO INSTITUTO GALIMOS AIŠKINIMO IR TAIKYMO PROBLEMOS

1. Su instituto taikymo sritimi susijusios problemos

1.1. Reglamento taikymo srities apribojimo tarptautinio pobūdžio bylomis problematika

Reglamento dėl Europos teismo įsakymo taikymo sritis – vienas kontraversiškesniausiai vertintų klausimų Reglamento rengimo ir svarstymo stadijoje tiek Europos viršūnėse, tiek teisės doktrinoje. Išsiskyrė dvi pozicijos šiuo klausimu: viena, kad Reglamentas turėtų būti taikomas tiek tarptautinio pobūdžio, tiek nacionalinėms byloms (palaikoma Europos Komisijos), ir kita, pasirinkta Europos įstatymų leidėjo, – Reglamento taikymo sritis turi būti apribota tik tarptautinio pobūdžio bylomis (palaikoma Europos Parlamento). Europos įstatymų leidėjas³⁵ Reglamente dėl Europos teismo įsakymo šio instituto taikymo sritį apribojo tik tarptautinio pobūdžio bylomis. Kartu, kaip ilgai vykusių prieštaringų diskusijų kompromisas, buvo priimta nuostata, kad 2013 m. Komisija privalo pateikti ataskaitą apie Europos teismo įsakymo procedūros veiksmingumą ir turi teisę siūlyti naujus Reglamento pataisymus (nors Reglamente aiškiai neišreikšta, iš *travaux preparatoires*³⁶ galima spręsti, kad šie pataisymai gali apimti ir Reglamento taikymo srities išplėtimą nacionalinėms byloms). Norint geriau suprasti Reglamento taikymo srities apribojimo tarptautinio pobūdžio bylomis problematiką, vertėtų plačiau aptarti Komisijos ir Parlamento pozicijas šiuo klausimu, išgryninti jų privalumus ir trūkumus.

Pagal pirmąjį Komisijos Pasiūlymą dėl Reglamento³⁷, priimtą 2004 m. balandžio 21 d., Europos teismo įsakymo procedūra turėjo būti taikoma tiek tarptautinio pobūdžio, tiek nacionalinėms byloms, esant išlygai, kad Europos teismo įsakymo procedūra neturi pakeisti ar suvienodinti egzistuojančių nacionalinių procesų, skirtų neginčijamų reikalavimų įgyvendinimui, bet įtvirtinti kreditoriui papildomą galimybę, kartu paliekant

³⁵ Čia ir toliau sąvoka „Europos įstatymų leidėjas“ vartojama siekiant sutrumpintai apibūdinti Europos Parlamentą ir Tarybą, pagal EB steigimo sutarties 249 straipsnį (2002-12-24 Konsoliduota Europos Bendrijos Steigimo Sutarties versija. (OL, 2002 C 325). Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=229734 >), įgaliotas priimti reglamentus.

³⁶ Draft European Parliament Legislative Resoluton after first reading (A6-0240/2005). Amendment 4 article 1. Justification [interaktyvus] [žiūrėta 2007-03-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2005-0240+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>>;

³⁷ *Cit. op.* 27.

teisę pasirinkti analogišką nacionalinės teisės procedūrą³⁸. Pagrindžiant šią Komisijos poziciją, svarbu paminėti Europos Parlamento ir Komisijos Direktyvos dėl kovos su pavėluotais mokėjimais³⁹ preambulės 20 punktą, kuris teigia, kad „Pavėluoto mokėjimo pasekmės gali būti atgrasančios tik tuo atveju, jei žalos atlyginimo procedūros, kuriomis gali pasinaudoti kreditorius, yra greitos ir efektyvios. Pagal Sutarties 12 straipsnyje nustatytą nediskriminavimo principą visi Bendrijoje įsisteigę kreditoriai turėtų teisę naudotis šiomis procedūromis“. Čia kalbama apie konsoliduotos Europos Bendrijos steigimo sutarties⁴⁰ (toliau – EB sutartis) 12 straipsnį, kuris įtvirtina nediskriminavimo pagal nacionalinę priklausomybę principą, reiškiantį, kad skirtingose valstybėse įsisteigusiems (gyvenantiems) kreditoriams neturi būti taikomos skirtingos sąlygos, priklausomai nuo jų nacionalinės priklausomybės.

Reglamento taikymas vien tarptautinio pobūdžio byloms gali sukelti diskriminacijos problemą, o ši savo ruožtu – netgi veiksmingos konkurencijos bendrojoje rinkoje iškraipymą. Pradėjus taikyti Reglamentą, galima situacija, kai kreditorius, kurio nuolatinė buvimo vieta yra kitoje valstybėje nei skolininko, galėtų pasinaudoti Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra prieš skolininką, kai tuo tarpu toje pačioje valstybėje nuolatinę buvimo vietą turintis kreditorius tokios galimybės neturėtų. Diskriminacijos problema tampa ypač aktuali, kai teismo įsakymo procedūra siekiama pasinaudoti valstybėje, kurios nacionalinėje teisėje teismo įsakymo išdavimo procedūros visai nėra (kaip jau minėta, tarp senųjų Europos Sąjungos narių tokios procedūros neturi Suomija, Didžioji Britanija, Airija, Olandija, Ispanija ir Danija⁴¹). Šiuo atveju valstybėje, kurios nacionalinėje teisėje nėra teismo įsakymo procedūros, veikianti viena įmonė (konkurentas), turinti daugumą savo klientų užsienyje, įgyja pranašumą prieš įmonę (konkurentą), kurios dauguma klientų yra toje pačioje valstybėje. Kaip pabrėžia pati Komisija savo Pasiūlymo dėl Reglamento aiškinamajame memorandume, ši situacija veda prie skirtingų sąlygų įmonėms (konkurentams) sudarymo, ir tuo pačiu prie konkurencijos iškraipymo bendrojoje rinkoje.⁴² Europos įstatymų leidėjas iki šiol galiojusią padėti, kai daugumoje valstybių narių nėra suteikiama galimybė išduoti teismo įsakymą, kai skolininko gyvenamoji (buvimo) vieta yra užsienyje, laiko diskriminuojančia ir sukeliančia konkurencijos iškraipymą (Reglamento preambulės 8

³⁸ *Cit. op.* 27, preambulės 8 p.

³⁹ *Cit. op.* 23.

⁴⁰ 2002 m. gruodžio 24 d. Konsoliduota Europos Bendrijos Steigimo Sutarties versija (OL, 2002 C 325). [žiūrėta 2007-03-08]. Prieiga per internetą: <

http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=229734 >.

⁴¹ Danijai Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo nėra taikomas.

⁴² *Cit. op.* 27., aiškinamasis memorandumas, p. 8.

punktas), tačiau Reglamentu įtvirtinta situacija sudaro tokias pačias diskriminacines sąlygas, tik iš kitos pusės – dviems kreditoriams taikomos skirtingos konkurencijos sąlygos priklausomai nuo to, kurioje valstybėje jie yra įsisteigę (šis teiginys galioja tuo atveju, kai valstybėje narėje teismo įsakymo nėra, arba jis nėra veiksmingas). Kita vertus, net ir tam pačiam kreditoriui vienodiems savo reikalavimams įgyvendinti, tačiau esant skirtingiems skolininkams, gali tekti taikyti dvi procedūras – užsienyje esantiems skolininkams – Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrą, o toje pačioje valstybėje esantiems skolininkams – nacionalinio civilinio proceso suteikiamas priemonės. Tai įneša teisinio neaiškumo kreditoriui, be to, vietoj to, kad pasirinkęs ir prieš visus savo skolininkus taikęs vieną skolų išieškojimo procedūrą, jis turi gilintis į dviejų procesų veikimo mechanizmus, o tai atima nemažai laiko ir išlaidų (pavyzdžiui, teisinei pagalbai). Taigi Reglamento taikymo srities apribojimas tik tarptautinio pobūdžio bylomis gali reikšti diskriminacijos draudimo pagal EB sutarties 12 straipsnį pažeidimus, veiksmingos konkurencijos bendrojoje rinkoje iškraipymą ir sukelti neigiamų pasekmių kreditoriams.

Oficialiai priimtoji pozicija, įtvirtinta Reglamento dėl Europos teismo įsakymo 2 ir 3 straipsniuose, grindžiama tuo, kad procedūros taikymas ne tik tarptautinio pobūdžio, bet ir nacionalinėms byloms prieštarauja EB sutarties 61 ir 65 straipsniams, kurie leidžia teismo bendradarbiavimo priemonės tik su užsieniu susijusiose civilinėse bylose⁴³. Tiek EB sutartis bei Vienos veiksnių planas, tiek Europos Vadovų Tarybos Tamperėje išvados nurodo civilinio proceso normų vienodinimą tik su užsieniu susijusiose bylose (angl. *civil matters having cross-border implications*). Poziciją, kad Reglamento taikymo išplėtimas nacionalinėms byloms pažeidžia ES sutartį, pirmą kartą pateikė Europos Tarybos Teisės tarnyba (angl. *the Council Legal Service*) savo 2004 m. birželio 4 d. Nuomonėje dėl „Komisijos Pasiūlymo dėl Reglamento, nustatančio Europos teismo įsakymo procedūrą“ teisinių pagrindų⁴⁴. Deja, ši nuomonė toje srityje, kur yra grindžiamas Pasiūlymo dėl Reglamento neatitikimas EB sutarties 61 ir 65 straipsniams, nėra viešai prieinama. Europos Parlamentas pateikia tik trumpą komentarą, aiškindamas Pasiūlymo dėl Reglamento pakeitimus⁴⁵, kad apribojant Reglamento taikymo sritį tik tarptautinėmis bylomis, bus išvengta neaiškumo ir nesaugumo nacionalinėse sistemose, kuris gali kilti įvedus paralelinį nacionalinį procesą vidinėms byloms. Taip pat bus

⁴³ *Cit. op.* 39., 61, 65 str.

⁴⁴ 2004 m. birželio 4 d. Opinion of the Legal Service to Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council creating a European order for payment procedure. Legal Basis (10107/04 JUSTCIV 80) [žiūrėta 2007-03-08]. Prieiga per internetą: <<http://europapoort.eerstekamer.nl/9345000/1/j9vvgv6i0ydh7th/vgbwr4k8ocw2/f=/vgzgm63mwz z0.pdf>>

⁴⁵ *Cit. op.* 35.

išvengta papildomų laiko sąnaudų ir nereikalingų išlaidų. Ten, kur nėra efektyvių nacionalinių procedūrų neginčijamiems reikalavimams įgyvendinti, Europos teismo įsakymo procedūra galėtų pasitarnauti kaip modelis, ieškant nacionalinių teisės aktų leidybos sprendimų. Europos Parlamento pozicija yra tokia, kad EB sutarties 61 ir 65 straipsnių aiškinimas turėtų apsiriboti tarptautinio pobūdžio bylomis, nepaisant dėl to kylančių diskriminacijos ar konkurencijos apribojimo problemų, tačiau toje pat išvadoje Parlamentas pripažįsta, kad praėjus penkeriems metams, Komisija turi įvertinti Europos teismo įsakymo efektyvumą ir esant būtinybei, pateikti Reglamento pakeitimus, kuriais gali būti išplėsta taikymo sritis ir nacionalinėms byloms⁴⁶. Taigi pats Parlamentas neatsisako galimybės EB sutarties 61 ir 65 straipsnius ateityje aiškinti plečiamai.

Europos Komisija tokį EB sutarties 61 ir 65 straipsnių aiškinimą dėl apribojimo tarptautinėmis bylomis laiko siauriamuoju aiškinimu, ir teigia, kad nebūtina aiškinti pažodžiui. Anot Komisijos, sąvoką „su užsieniu susiję bylos“ reikėtų aiškinti labiau plečiamai, kad 65 straipsnis suteikia lankstumo priimti teisės aktus neapsiribojant tarptautinio pobūdžio bylomis, ypač tose srityse, kur bendra procedūra, apimanti tiek tarptautines, tiek nacionalines bylas, daro reikšmingą įtaką veiksmingam bendrosios rinkos veikimui. Pastarasis reikalavimas įvykdomas atsižvelgiant į ypač didelę efektyvios išieškojimo procedūros neginčytinų reikalavimų atveju ekonominę svarbą ir didelių nacionalinių sistemų skirtumų poveikį bendrai rinkai.⁴⁷

Apibendrinant šias pozicijas, galima pasakyti, kad egzistuojant kreditorių diskriminacijos problemą bei galimus konkurencijos pažeidimus įgyvendinant Reglamentą pripažįsta tiek Europos Komisija, tiek Europos Parlamentas. EB sutarties 61 ir 65 straipsniai, kaip pripažino Parlamentas, gali būti aiškinami plečiamai. Manytina, kad pagrindinis dalykas, sąlygojantis Reglamento taikymo srities apribojimą tarptautinėmis bylomis, yra tai, kad valstybės narės, turinčios gerai išplėtotas ir efektyvias teismo įsakymo išdavimo procedūras, Europos teismo įsakymo procedūrą laiko ne tokia veiksminga, todėl prieštarauja jos taikymo išplėtimui nacionalinėms byloms.

Dar Žaliosios Knygos⁴⁸ atliktų konsultacijų metu išaiškėjo, kad valstybės ir organizacijos, palaikančios Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros taikymą ir nacionalinėms byloms, savo poziciją grindė tuo, kad tokia bendra taisyklė palengvintų instituto įgyvendinimą, o instituto taikymo srities apribojimas tik tarptautinio pobūdžio bylomis sukeltų papildomų sunkumų piliečiams ir teisės praktikams. Be to, buvo pareikštos nuomonės, kad tik neapribotos taikymo apimties institutas sudarytų vienodas

⁴⁶ *Cit. op.* 35., Amendment 7 article 18a (new). Justification

⁴⁷ *Cit. op.* 27., aiškinamasis memorandumas, p. 7.

⁴⁸ *Cit. op.* 26.

galimybės kreditoriams bylinėjantis savo valstybės viduje ir užsienyje. Remiantys instituto taikymo apribojimą tarptautinėmis bylomis, aiškino, kad nėra jokio poreikio (ir netgi teisinio pagrindo) išplėsti procedūros taikymą grynai nacionalinėms byloms. Čia teigiama, kad egzistuojantys nacionaliniai procesai neginčijamiems reikalavimams yra pakankamai efektyvūs, todėl nereikia jų pritaikyti prie bendros procedūros, kuri, kaip manoma, bus mažiau efektyvi. Apibendrinant šias reakcijas, taip pat atsižvelgiant į Vokietijos⁴⁹ ir Austrijos⁵⁰ teisės praktikų organizacijų pateiktas nuomones, galima pasakyti, kad valstybės, kurios turi ilgametę teismo įsakymo procedūros taikymo patirtį, nenori atsisakyti savo nacionalinių procedūrų, tuo labiau, kad dažnai nacionalinių procedūrų taikymo praktika rodo didelį šių procesų efektyvumą. Vokietijoje per metus išnagrinėjama apie 8,2 mln. (2002 m. duomenys⁵¹), Prancūzijoje – apie 860 tūkst., Austrijoje – apie 700 tūkst. bylų dėl teismo įsakymo išdavimo. Prieštaravimų pareiškimo procentas Liuksemburge yra – 1%, Prancūzijoje – 6%, o Vokietijoje ir Austrijoje – 10% visų pareikštų teismo įsakymų⁵². Tokie skaičiai rodo didelį teismo įsakymo procedūrų mastą ir veiksmingumą, tad natūralu, kad valstybės nenori keisti savo procedūrų. Tačiau, kita vertus, pirmame Komisijos Pasiūlyme dėl Reglamento, kuris turėjo būti taikomas ir nacionalinėms byloms, nebuvo siekiama pašalinti galiojančių nacionalinių procedūrų, kaip yra baiminamasi, priešingai, Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra turėjo egzistuoti paraleliai nacionalinei teisei. Nors galimybė kreditoriui rinktis tarp nacionalinės ir tarptautinės procedūros *Sujecki*⁵³ kritikuojama, kaip reikalaujanti šaliai samdyti advokatą, siekiant nustatyti, kuri procedūra efektyvesnė, tačiau manytina, kad jeigu Reglamentas būtų taikomas ir nacionalinėms byloms, kreditoriaus galimybė pasirinkti tarp dviejų procedūrų automatiškai parodytų, kuri procedūra efektyvesnė – nacionalinė ar tarptautinė, ir labai gerai atskleistų Europos teismo įsakymo procedūros privalumus ir trūkumus. Juk pavyzdžiui, jeigu Europos teismo įsakymas galiotų ir nacionalinėms byloms, tačiau šalia egzistuotų ir nacionalinė procedūra, kreditorius tiesiog rinktųsi jam priimtinesnę procedūrą. Laiko atžvilgiu būtų daug greitesnė Lietuvos teismo įsakymo

⁴⁹ Stellungnahme zum Grünbuch zum europäischen Mahnverfahren Bundesverband der Deutschen Industrie e.V. [žiūrėta 2007-02-22]. Prieiga per internetą:

<<http://www.schwaben.ihk.de/index2.php?quelle=http://www.schwaben.ihk.de/dokumente/produkte/PP164634.php>>

⁵⁰ Österreichische Rechtsanwaltskammertag Stellungnahme zum Vorschlag für eine Verordnung über ein Europäisches Mahnverfahren, nämlich zum Bericht der öffentlichen Anhörung zum Grünbuch (KOM (2002) 746 final) [žiūrėta 2007-02-22]. Prieiga per internetą <http://www.rechtsanwaelte.at/downloads/21%2003-226_VO_Europaeisches_Mahnverfahren.pdf>

⁵¹ SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren nach dem Verordnungsvorschlag der Europäischen Kommission. *EuZW* 2005 Heft 2 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>> p. 46.

⁵² *Cit. op. 2.*, p. 39.

⁵³ SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren. *Die Zeitschrift für das Europäische Privatrecht*, 2006, (1), p. 133.

procedūra, kita vertus, jei lietuvis skolininkas turi turto kitoje valstybėje narėje, kreditoriui paranku būtų kreiptis dėl Europos teismo įsakymo, nes jis be jokių tarpinių pripažinimo procedūrų yra vykdomas visose Europos Sąjungos narėse.

Taigi Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo taikomas tik tarptautinio pobūdžio bylose. Tarptautinio pobūdžio byla šio Reglamento kontekste yra laikoma byla, „kai bent vienos iš šalių nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei teismas, kuriam pateiktas prašymas“⁵⁴. Nuolatinė gyvenamoji ar buvimo vieta nustatoma pagal 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Briuselis-I reglamentas)⁵⁵ 59 ir 60 straipsnius. Kai bylos šalis yra fizinis asmuo, teismas, norėdamas nustatyti, ar šalies nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybėje narėje, kurios teismuose yra iškelta byla, taiko savo vidaus teisę (*lex fori*). Jeigu šalies nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybėje narėje kitoje nei valstybė narė, kurios teismuose yra iškelta byla, teismas, norėdamas nustatyti, ar minėtos šalies nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, taiko tos valstybės narės teisę. Pagal Briuselis-I reglamentą bendrovės arba kito juridinio asmens ar fizinių arba juridinių asmenų asociacijos nuolatinio buvimo vieta yra ten, kur yra jų: a) oficiali buveinės vieta, arba b) centrinė administracija, arba c) pagrindinė verslo vieta.

Ši fizinio ar juridinio asmens gyvenamoji (buvimo) vieta turi būti kitoje **valstybėje narėje** (išskirta autorės) nei teismas, kuriam pateiktas prašymas. Vadinas, Reglamentas yra taikomas tik tuo atveju, kai abi šalys gyvena Europos Sąjungos valstybėse narėse, ir nėra taikoma už Bendrijos ribų. Kitaip tariant, Europos teismo įsakymo procedūra negali pasinaudoti ieškovai, kurių nuolatinė buvimo vieta yra ne ES, ir ji negali būti naudojama atsakovų, kurių nuolatinė buvimo vieta yra ne ES, atžvilgiu, netgi tais atvejais, kai ES valstybių narių teismai turi jurisdikciją remiantis Briuselis-I reglamentu.

Tam tikrų problemų kyla nagrinėjant Reglamente įtvirtintą „tarptautinio pobūdžio bylos“ sampratą. Teoriškai kiekviena byla, apimanti su daugiau nei viena valstybe nare susijusius elementus, turėtų būti laikoma tarptautinio pobūdžio. V. Mikelėnas⁵⁶ pateikia tokius aspektus, lemiančius tarptautinį bylos (teisinio santykio) pobūdį:

- 1) santykio subjektai;
- 2) santykio objektas;

⁵⁴ *Cit. op.* 1., 3 str. 1 d.

⁵⁵ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL 2001 L 12, p. 1). Reglamentas su paskutiniaisiais pakeitimais, padarytais Komisijos reglamentu (EB) Nr. 2245/2004 (OL, 2004 L 381, p. 10).

⁵⁶ MIKELĖNAS, V. *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001. p. 15.

- 3) juridinio fakto, dėl kurio atsirado, pasikeitė ar baigėsi tas teisinis santykis, įvykimas užsienio valstybėje;
- 4) būtinumas nustatyti asmens nacionalinę priklausomybę siekiant išsiaiškinti jo teisnumą ir veiksnumą;
- 5) aplinkybė, kad kai kuriuos proceso veiksmus gali tekti atlikti užsienio valstybėje, nors civilinė byla nagrinėjama Lietuvos teisme;
- 6) užsienio valstybėje priimtų teismo ar arbitražo sprendimų vykdymas Lietuvoje.

Europos įstatymų leidėjo pasirinkimą apibrėžti bylos tarptautinį pobūdį grynai asmenų požiūriu, lėmė praktinis reikšmingumas. Europos teismo įsakymo procedūros greitumo ir paprastumo tikslais būtų labai sudėtinga nagrinėti visus aukščiau nurodytus aspektus, siekiant išspręsti prašymo priimtumo klausimą. Todėl nustatyta paprasta taisyklė, visų pirma, leidžia netgi automatizuotos sistemos būdu patikrinti, ar byla yra tarptautinio pobūdžio, o tai sutaupo daug laiko ir teismo lėšų, nes tokį patikrinimą nebūtina pavesti teisėjui. Kita vertus, sąvokos „tarptautinio pobūdžio byla“ siaurumas sudaro tokią situaciją, kai nuo kreditoriaus pasirinkimo priklauso, ar byla yra laikoma tarptautinio pobūdžio, ar grynai nacionalinio. Paduodant prašymą išduoti Europos teismo įsakymą pagal galiojantį Reglamentą galimos dvi situacijos, kurias vertėtų plačiau aptarti:

- 1) *Bylos šalys yra skirtingose valstybėse narėse.* Tokiu atveju nepriklausomai nuo jurisdikcijos taisyklių byla bus laikoma tarptautinio pobūdžio.
- 2) *Bylos šalys yra toje pačioje valstybėje narėje,* tačiau teisinis santykis turi tarptautinių elementų, kuriems esant tarptautinės jurisdikcijos taisyklės leidžia kreditoriui pasirinkti į kurios valstybės teismus kreiptis.

Esant antrajam punkte paminėtai situacijai, tarptautinis bylos pobūdis priklauso išimtinai nuo subjektyvaus kreditoriaus pasirinkimo – priklausomai nuo jo sprendimo, į kuriuos teismus kreiptis, tokia pati situacija turėtų būti apsvarstyta kaip tarptautinio pobūdžio arba vidaus, neatsižvelgiant į aspektus, siejančius ją su dviem valstybėmis narėmis. Pavyzdžiui, kreditorius ir skolininkas gyvena Lietuvoje. Kreditorius pristato prekes į Lenkiją, kur skolininkas jas perparduoda trečiajam asmeniui. Skolininkas neatsiskaito už nupirktas prekes kreditoriui. Šiuo atveju prievolės įvykdymo vieta yra laikoma Lenkija. Pagal tarptautinės jurisdikcijos taisyklės (Briuselis-I) kreditorius turi teisę kreiptis arba į Lietuvos teismus (pagal atsakovo buvimo vietą), arba į Lenkijos teismus (pagal prievolės įvykdymo vietą). Šiuo atveju kreditorius gali pasinaudoti Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra tik tuomet, jei kreipsis į Lenkijos teismą, nes tik tuomet šalių nuolatinė gyvenamoji (buvimo) vieta bus kitoje valstybėje narėje, nei yra teismas. Kreditoriui Europos teismo įsakymo procedūra gali būti naudinga tuo, kad

įsigaliojęs Europos teismo įsakymas yra vykdytinas visose valstybėse narėse be atskiros pripažinimo procedūros, o tai leistų greičiau išieškoti iš skolininko turto, esančio Lenkijoje ar kurioje kitoje valstybėje narėje. Tačiau kreditoriui Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra tampa nei paprasta, nei efektyvi, nes reikia siųsti dokumentus į kitos valstybės teismą, dokumentų įteikimas skolininkui taip pat būtų tarptautinis, taigi atsiranda bereikalingos laiko ir lėšų sąnaudos. Situacija nėra labai bloga kreditoriui, jei jo nacionalinėje valstybėje, kaip, pavyzdžiui, Lietuvoje, galioja efektyvi ir paprasta teismo įsakymo išdavimo procedūra, tačiau pasunkėja, jei nacionalinės valstybės įstatymai tokios supaprastintos procedūros apskritai nenumato. Jeigu tarptautinis bylos elementas nebūtų apibrėžtas taip siaurai, kaip dabar tai yra padaryta Reglamento 3 straipsnyje, kreditorius turėtų galimybę gauti Europos teismo įsakymą byloje prieš skolininką, esantį toje pačioje valstybėje, šios valstybės narės teismuose.

Kadangi priimto Reglamento taikymo sritis apribojama tarptautinio pobūdžio bylomis, reikėtų sutikti su *Sujecki*⁵⁷, kad kiekvienos valstybės narės įstatymų leidėjo kompetencijoje lieka peržiūrėti savo nacionalinės teisės taikomų procedūrų efektyvumą, ir jei nacionalinė procedūra yra mažiau efektyvi ir ne tokia greita kaip Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra, imtis veiksmų, kad būtų išvengta diskriminacijos kreditoriams taikymo ir veiksmingos konkurencijos tarp kreditorių sutrikdymo. Europos įstatymų leidėjas suteikė teisę valstybėms pačioms įvertinti Europos teismo įsakymo procedūros efektyvumą, ir neužkirto kelio, 2013 įvertinus procedūrą, Komisijai siūlyti naujus reglamento pataisymus (tarp jų galbūt ir taikymo srities išplėtimą).

⁵⁷ SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren. *Die Zeitschrift für das Europäische Privatrecht*, 2006, (1), p. 133.

1.2. Europos teismo įsakymo leistinumai. Sutartinių ir nesutartinių reikalavimų atskyrimo problema

Kalbant apie leistinumą, visų pirma reikia pažymėti, kad Europos teismo įsakymo procedūra kreditoriui nėra privaloma. Reglamento preambulės 10 punktas nurodo, kad Europos teismo įsakymas kreditoriui yra „papildoma ir jo nuožiūra pasirenkama priemonė, jis gali imtis veiksmų pagal nacionaliniuose teisės aktuose numatytą procedūrą. Dėl šios priežasties esami nacionalinėje teisėje numatyti neginčytinų reikalavimų išieškojimo mechanizmai šiuo reglamentu nėra nei keičiami, nei derinami“⁵⁸. Šia norma Europos įstatymų leidėjas siekė suteikti galimybę kreditoriui pačiam pasirinkti procedūrą savo reikalavimui įgyvendinti. Tokiu būdu Europos teismo įsakymo procedūrai pasirinktas „vokiškas“⁵⁹ variantas, kur teismo įsakymo procedūra yra laisvai pasirenkama alternatyva ginčo teisenai. Kita vertus „austriškame“ teismo įsakymo modelyje dėl sumų iki tam tikros ribos, teismo įsakymo procedūra yra privaloma. Reglamente įtvirtintasis modelis laikytinas geru įstatymų leidėjo pasirinkimu, nes taip geriau įgyvendinamas dispozityvumo principas. Be to, niekas geriau už patį kreditorių negali nuspręsti, kuri procedūra jo reikalavimo įgyvendinimui yra priimtinesnė.⁶⁰ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonėje⁶¹ teigiama, kad Reglamento preambulės 10 punktas yra suformuluotas netinkamai ir Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra turėtų būti laisvai pasirenkama tik tuo atveju, jei tokiu atveju yra alternatyvi tarptautinė procedūra, bet ne tada, kai alternatyvi yra nacionalinė teismo įsakymo išdavimo procedūra. Tačiau į šią nuomonę priimant Reglamentą atsižvelgta nebuvo.

Aiškinant įtvirtintą Reglamento preambulės 10 punkto redakciją, kreditorius, esant tarptautinio pobūdžio bylai, gali rinktis tarp šių alternatyvų:

- 1) pagal jurisdikcijos taisyklės kreiptis dėl Europos teismo įsakymo išdavimo;
- 2) pagal jurisdikcijos taisyklės kreiptis į teismą su ieškiniu nagrinėti bylą ginčo teisenos tvarka;
- 3) kreiptis į savo valstybės teismą, kad išduotų teismo įsakymą užsienyje nuolatinę buvimo vietą turinčiam skolininkui (tokia procedūra yra numatyta Vokietijos teisėje, kai skolininkas gali kreiptis dėl teismo įsakymo išdavimo užsienyje gyvenančiam skolininkui);

⁵⁸ *Cit. op.* 1., preambulės 10 p.

⁵⁹ *Cit. op.* 8., p. 245.

⁶⁰ *Ibidem.*

⁶¹ *Cit. op.* 29.

- 4) kreiptis į skolininko nuolatinės buvimo vietos valstybės teismą, pagal tos valstybės teismo įsakymo išdavimo procedūros taisyklės (jei skolininko buvimo vietos valstybė leidžia tokią galimybę užsienio kreditoriams⁶²).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas siūlė keisti šią Reglamento preambulės nuostatą ir nustatyti aiškia taisyklę, kad Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra yra laisvai pasirenkama alternatyva tik kitai tarptautinei – supaprastintai ar reguliariai – procedūrai, bet ne panašioms nacionalinėms procedūroms⁶³. Negalima nesutikti su šia nuomone, kadangi tokia alternatyvų gausybė vienai situacijai veda prie teisinio neaiškumo kreditoriui, kurio Europos įstatymų leidėjas siekė išvengti. Be to, ši situacija vėl sukelia kreditorių diskriminacijos pavojų – nes pavyzdžiui, Vokietijoje įsisteigęs kreditorius turėtų kelias alternatyvas pasirinkimui – Europos teismo įsakymo procedūrą, arba teismo įsakymo išdavimo procedūrą, kurią nustato Vokietijos teisė, užsienyje esantiems skolininkams. Kita vertus kreditorius, įsisteigęs, kad ir Lietuvoje, negalėtų pasigirti turįs kelias alternatyvas, nes Lietuvos teisė nenumato supaprastintos procedūros užsienyje įgyvendinti reikalavimus užsienio skolininkams. Manytina, kad Reglamento taikymo sritį apribojus vien tarptautinio pobūdžio bylomis, reikėtų apriboti nacionalinių teismo įsakymo procedūrų taikymą tarptautinio pobūdžio byloms, kaip sukeltą nepagrįstą kreditorių diskriminaciją bendrojoje rinkoje.

Europos teismo įsakymo procedūros leistinumą tam tikriems reikalavimams apibrėžia Reglamento 2 ir 4 straipsniai.

Reglamentas yra taikomas civilinėse ir komercinėse bylose. Jis nėra taikomas:

- 1) Mokesčių, muitų ir administracinėse bylose. Kitaip tariant, pasinaudojant Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra negali būti įgyvendinami reikalavimai, kylantys iš mokesčių, muitų ir administracinės teisės. Toks apribojimas pateisinamas tuo, kad šiose srityse labai svarbi viešojo intereso apsauga, todėl jose taikomos specialios taisyklės, užtikrinančios šią apsaugą.
- 2) Valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdam valstybės įgaliojimus (*acta iure imperii*). Tarptautinėje teisėje yra pripažįstamas valstybių imunitetas *acta iure imperii* veiksmų atžvilgiu, tačiau tose srityse, kur valstybė veikia kaip lygus civilinių santykių subjektas su kitais asmenimis (*acta iure gestionis*), paprastai valstybėms imunitetas nesuteikiamas.⁶⁴

⁶² Pavyzdžiui, LR civilinio proceso kodeksas neapriboja galimybės užsienio kreditoriui kreiptis dėl nacionalinio teismo įsakymo išdavimo skolininkui, kurio nuolatinė gyvenamoji ar verslo vieta yra Lietuvoje.

⁶³ *Cit. op.* 29, 4.9.3. p.

⁶⁴ AKEHURST, M.; MALANCZUK, P. *Šiuolaikinis tarptautinės teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas 2000. p. 158.

Taigi kreditoriaus reikalavimas yra leistinas tik tada, kai jis kyla iš civilinių ir komercinių teisinių santykių, su tam tikromis išimtimis. Reglamentas, analogiškai kaip ir Briuselis-I reglamentas, nėra taikomas šiems civiliniams teisiniams santykiams:

- 1) nuosavybės teisėms, atsirandančioms iš santuokos, testamentų ir paveldėjimo; šiose srityse taip pat svarbus viešasis interesas. Dėl šių santykių ypatybių dažnai valstybių narių teisėje tokiose bylose nėra galimas sprendimas už akių;
- 2) bankroto, bylų, susijusių su nemokių bendrovių ar kitų juridinių asmenų likvidavimu, susitarimų tarp teismų ir susitarimų tarp kreditorių ir skolininkų ir analogiškomis procedūroms;
- 3) socialiniam draudimui.

Kadangi Briuselis-I nustato tarptautinės jurisdikcijos taisykles, visiškai logiška, kad Europos teismo įsakymas negali būti išduodamas tose bylose, kurioms netaikomos tarptautinės jurisdikcijos taisyklės, tuo labiau, kad Reglamento dėl teismo įsakymo jurisdikcijos taisyklės nustatomos pagal Briuselis-I taisykles. Tačiau Reglamente dėl Europos teismo įsakymo trūksta vienos išimties, kurią nustato Briuselis-I – kad Reglamentas netaikomas arbitražui. Tačiau tai nereiškia, kad reikalavimai, kuriems galioja arbitražinė išlyga, galėtų būti įgyvendinami išduodant Europos teismo įsakymą, nes tokie reikalavimai priklauso arbitražo kompetencijai⁶⁵.

Apibendrinus Reglamento 2 ir 4 straipsnių nuostatas, galima daryti išvadą, kad pasinaudojant Europos teismo įsakymo procedūra gali būti įgyvendinami tokie reikalavimai, kylantys iš civilinių ir komercinių teisinių santykių:

- 1) išreikšti pinigais (piniginiai reikalavimai);
- 2) konkretūs;
- 3) kylantys iš sutartinių prievolių. Taip pat kylantys iš nesutartinių prievolių, kai:
 - a) jos buvo šalių sudaryto susitarimo dalykas arba skola buvo pripažinta;
 - b) jos susijusios su nustatyto dydžio skolomis, atsiradusiomis dėl turto bendros nuosavybės;
- 4) kurių mokėjimo terminas yra suėjęs tuo metu, kai prašoma išduoti Europos teismo įsakymą.

Europos teismo įsakymas gali būti išduodamas tik dėl reikalavimų, atitinkančių visas aukščiau nurodytas sąlygas. Toliau aptarsime kiekvieną punktą atskirai.

Leistinumą apribojimas piniginiiais reikalavimais grindžiamas tuo, kad valstybėse, kuriose teismo įsakymo išdavimo procedūra galioja ir pakeičiamiesiems arba

⁶⁵ RAUSCHER, T. EG- MahnVO. In: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar 2: Edited by Thomas Rauscher*, München: Sellier. European Law Publishers, 2006. p.20.

kilnojamiesiems daiktams išreikalauti, ši sritis dažnai turi labai mažą praktinę reikšmę (remiamasi Austrijos ir Prancūzijos praktika, kuriose tokia procedūra nepasiteisino). Be to, tokių reikalavimų apibūdinimas labai sudėtingas naudojimui standartinėse formose, o ypač elektroninio teismo įsakymo atveju, tiek formuluojant patį prašymą dėl teismo įsakymo išdavimo, tiek pačio teismo įsakymo formuluotėje. Eurais ir centais (ar kita valiuta) apibrėžti reikalavimą yra žymiai paprasčiau.⁶⁶ Europos teismo įsakymo privalumas yra tas, kad nėra nustatyta aukštutinės piniginio reikalavimo ribos, kuri galioja kai kurių valstybių teismo įsakymo modeliuose (pvz. Austrijoje). Tokios ribos nustatymas nėra reikalingas, nes nėra reikšmės, koks yra pareikšto reikalavimo dydis, jeigu skolininkas tokio reikalavimo neginčija. Be to, visos Europos Sąjungos mastu, ko gero, būtų sudėtinga nustatyti, nuo kokios sumos reikalavimas jau yra laikomas dideliu. Manytina, kad didelis procedūros privalumas yra tai, kad netgi esant dideliems, tačiau neginčytiniams, reikalavimams kreditoriui yra suteikiama teisė pasinaudoti greitai, efektyvia ir nereikalaujančia daug papildomų išlaidų procedūra.

Pagal bendrą taisyklę, Europos teismo įsakymo procedūra yra taikoma reikalavimams, kylantiems iš sutartinių teisinių santykių ir tam tikriems, aukščiau nurodytiems (3 punktas) nesutartiniams reikalavimams. Teisės doktrinoje kol kas nėra nuomonių, kokie būtent reikalavimai gali būti laikomi, kaip priklausantys aukščiau nurodytoms kategorijoms. Apskritai doktrinoje yra palaikoma pozicija, kad nebūtina atskirai išskirti reikalavimų, kylančių iš nesutartinių prievolių. Viena vertus, valstybėse narėse galioja skirtingos teisinės sistemos, kuriose iš esmės skiriasi sutartinių ir nesutartinių reikalavimų atskyrimas, todėl taikant Reglamentą praktikoje, teismui, gavusiam prašymą išduoti teismo įsakymą, gali būti sunku nustatyti, ar reikalavimas kyla iš sutartinių, ar iš nesutartinių prievolių. Pavyzdžiui, ikisutartinių santykių pažeidimai (*culpa in contrahendo*) vienose valstybėse traktuojami kaip kylantys iš sutartinių santykių (pvz. Vokietijoje), arba kaip kylantys iš delikto (pvz. Prancūzijoje). Jeigu kiekvienas teismas aiškins sutartinius ir nesutartinius reikalavimus pagal savo valstybės teisę, kyla nevienodo Reglamento aiškinimo ir įgyvendinimo problema, kurios Europos Komisija siekė išvengti⁶⁷.

Siekiant išvengti neaiškumų, kylančių dėl skirtingo reikalavimų prigimties traktavimo, nebūtina išskirti šių reikalavimų iš Reglamento taikymo srities. Užtektų reikalavimus apibrėžti taip, kaip reglamentuota Reglamento 4 straipsnyje – konkrečiomis pinigų sumomis. Būtent konkretumo reikalavimas leistų išvengti reikalavimų, kylančių iš

⁶⁶ *Cit. op.* 26, 3.2.1. p.

⁶⁷ *Ibid.*, 3.2.2. p.

nesutartinių santykių, nes dažnai jų neįmanoma apibrėžti konkrečia pinigų suma iš anksto. Pavyzdžiui, reikalavimų, kylančių iš eismo įvykių, neturtinės žalos reikalavimo atveju, sunku nustatyti padarytos žalos dydį. Manytina, kad konkretus reikalavimas turi būti aiškinamas kaip reikalavimas, įvardintas konkrečia pinigų suma, kurios dydis yra nustatytas ir dėl jo nėra ginčo tarp šalių.

Rechberger yra išreiškęs poziciją, pagal kurią teismo įsakymo išdavimo procedūra grindžiama būtent reikalavimų neginčijimo elementu. Pagal šią teoriją, teismo įsakymą galima išduoti bet kokiems reikalavimams, nepriklausomai nuo jų prigimties ar vertės, esminis elementas yra skolininko prieštaravimas reikalavimui. Skolininko neveikimo atveju yra išduodamas vykdomasis dokumentas – kitaip tariant, skolininko neveikimas, žinant tokio neveikimo pasekmes, reiškia jo sutikimą su pareikštu reikalavimu. Kita vertus, daugelyje valstybių yra plačiai paplitęs sprendimo už akių institutas, kuris taip pat yra paremtas tuo, kad skolininko neveikimas sukelia jam neigiamas teises pasekmes. Įrodymų vertinimas tokiu atveju būna toks pat ribotas kaip ir teismo įsakymo išdavimo atveju⁶⁸. Todėl nėra tikslinga iš teismo įsakymo taikymo srities išbraukti tokius reikalavimus, dėl kurių vėliau gali būti priimtas sprendimas už akių, nes iš esmės abu šie institutai yra sukonstruoti ant to paties pagrindo – skolininko tylėjimo. Kitaip yra, tarkim santuokos ar iš šeimos santykių kylančių reikalavimų atveju – nes dėl santykių ypatingumo tokiais atvejais dažnai nėra galimas net sprendimo už akių priėmimas. Taigi kyla klausimas, ar verta iš Europos teismo įsakymo procedūros taikymo srities išbraukti nesutartinius reikalavimus, nes ir šie reikalavimai, tikėtina, gali būti neginčijami. Be to, toks sutartinių ir nesutartinių reikalavimų atskyrimas sukelia papildomų aiškinimo problemų ir apsunkina prašymo dėl teismo įsakymo išdavimo priimtumo nagrinėjimą, nes teismui reikia spręsti papildomus aspektus dėl reikalavimo prigimties. Dėl šių priežasčių tampa sudėtingas automatizuotas prašymo tikrinimas, arba tikrinimas, atliekamas asmens, neturinčio teisinių žinių⁶⁹.

Pareiškiami piniginiai reikalavimai turi būti konkretūs ir jų mokėjimo terminas turi būti suėjęs. Tai reiškia, kad prašymo dėl teismo įsakymo išdavimo padavimo metu kreditorius jau yra įgijęs reikalavimo teisę į skolininką, ir kreditorius yra įvykdęs priešpriešines savo pareigas. Nors tiesiogiai Reglamente nenurodoma, manytina, kad į mokėtinų reikalavimų sąvoką įeina ir tai, kad reikalavimai, kai kreditorius dvišalėje prievolėje nėra įvykdęs savo prievolės, nėra leistini.

⁶⁸ *Cit. op. 2*, p. 43.

⁶⁹ Plačiau apie prašymo išduoti Europos teismo įsakymo priimtumo tikrinimą – 3.2. darbo dalyje.

Nors Reglamento tikslas yra supaprastinti, pagreitinti tarpvalstybinio pobūdžio bylinėjimąsi dėl *neginčytinų* piniginių reikalavimų bei sumažinti jo išlaidas⁷⁰, tačiau leistinumo atžvilgiu nėra nustatyta taisyklės, kad kreditorius gali pareikšti reikalavimą tik tada, kai mano, jog reikalavimas skolininko nebus ginčijamas. Reglamentas taip pat nenumato jokių neigiamų pasekmių kreditoriui dėl to, kad kreditorius galėjo žinoti, jog reikalavimas bus užginčytas⁷¹. Kita vertus, teismo įsakymo procedūros metu nėra įmanoma nustatyti, ar kreditorius sąžiningai manė, jog reikalavimas nebus užginčytas. Tokiu atveju nagrinėjant prašymo dėl teismo įsakymo priimtimumo klausimą, teismui tektų nagrinėti, ar iš skolininko veiksmų galima spręsti, kad jis reikalavimo neginčys. Akivaizdu, kad tai labai vertinamojo pobūdžio kriterijus, kurį aiškiai nustatyti sudėtinga, o gal ir neįmanoma. Logiška, kad faktą, ar reikalavimas ginčytinas, ar ne, galima nustatyti tik iš to, pateikia ar nepateikia skolininkas prieštaravimus Europos teismo įsakymui. Kitaip tariant, reikalavimo neginčijamumo klausimas priklauso nuo skolininko veiksmų. Tokia yra pati procedūros prigimtis, todėl papildomo leistinumo apribojimo nustatyti nereikia.

⁷⁰ *Cit. op.* 1, preambulės 9 p.

⁷¹ Pvz. LR CPK 434 str. 4 d. numato, kad kreditoriui, kuris nepasinaudojo teismo įsakymo išdavimo procedūra, bylinėjimosi išlaidos priteisiamos tik nuo tos ieškinio sumos, kurią ginčijo atsakovas.

2. Jurisdikcija. Ar reikalingas specialusis teisingumas?

Jurisdikcijos taisyklės, taikomos Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrai, Reglamento rengimo metu buvo viena iš kontraversiškai vertinamų Reglamento dėl Europos teismo įsakymo sričių. Reglamento 6 straipsnyje įtvirtinta, kad taikant Reglamentą jurisdikcija nustatoma pagal atitinkamas Bendrijos teisės normas, visų pirma pagal Reglamentą (EB) Nr. 44/2001 (Briuselis-I). Taigi Europos teismo įsakymo procedūrai yra pasirinktos bendros Europos Sąjungos jurisdikcijos nustatymo taisyklės, įtvirtinant tik vieną išimtį iš šių taisyklių dėl bylų, kai atsakovas yra vartotojas⁷².

Briuselis-I reglamento nustatytų jurisdikcijos taisyklių nagrinėjimas gali būti atskiro darbo tema, todėl šiame darbe jos bus tik trumpai pristatytos. Tačiau visų pirma reikėtų pakalbėti apie Reglamente dėl Europos teismo įsakymo įtvirtintą specialią jurisdikcijos taisyklę, kuri skiriasi nuo Briuselis-I reglamento normų.

Reglamento dėl Europos teismo įsakymo 6 straipsnis nustato: jei reikalavimas susijęs su sutartimi, kurią asmuo, vartotojas, sudarė turėdamas tikslą, kuris gali būti laikomas nesusijusiu su jo verslu ar profesija, ir jei atsakovas yra vartotojas, jurisdikciją turi tik valstybės narės, kurioje atsakovas nuolat gyvena, kaip apibrėžta Reglamente (EB) Nr. 44/2001 59 straipsnyje, teismai. Reglamente pateikta vartotojo sąvoka yra daug platesnė, nei vartotojo sąvoka pagal Briuselis-I reglamento 15 str. 1 dalį. Tiek Reglamente dėl Europos teismo įsakymo, tiek Briuselis-I reglamente vartotojo sąvoka yra nustatoma pagal sutarties tikslą, nesusijusį su asmens verslu ar profesija, tačiau Reglamente dėl Europos teismo įsakymo vartotojo sąvoka nėra apribota tam tikromis sutarčių rūšimis, kurias išvardija Briuselis-I reglamento 15 str. 1 d. a-c punktai. Pagal Briuselis-I reglamentą, asmuo gali būti laikomas vartotoju tik sutartyse dėl prekių pardavimo išsimokėtinai grąžinamo dalinių įmokų kredito sąlygomis, sutartyse dėl paskolos, kuri turi būti grąžinta dalimis, arba dėl bet kurios kitos formos kredito, suteikto prekių pardavimui finansuoti, ir visais kitais atvejais, sutartyse, sudarytose su šalimi, vykdančia komercinę arba profesinę veiklą valstybėje narėje, kurioje yra vartotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, arba kitu būdu tokią veiklą susiejančia su minėta valstybe nare ar keliomis valstybėmis, įskaitant pastarąją, ir jeigu minima sutartis yra priskiriama anksčiau nurodytos veiklos sričiai.⁷³ Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo nenumato vartotojo sąvokos apribojimo nei pagal sutarties dalyką (Briuselis-I 15 str. 1 d. a ir b), nei pagal kitos sutarties šalies vykdomą veiklą ar vietą (Briuselis-I 15 str. 1 d. c). Tokia

⁷² *Cit. op.* 1, 6 str.

⁷³ *Cit. op.* 54, 15 str. 1 d.

virtotojo sąvoka siekiama užtikrinti kuo platesnę virtotojų teisių apsaugą, vedant Europos teismo įsakymo procedūrą toje valstybėje narėje, kur yra virtotojo nuolatinė gyvenamoji vieta.

Pagal Briuselis-I reglamentą virtotojai gali ignoruoti užsienio valstybėje prieš juos vedamas bylas, ir po to, pasiremdami Briuselis-I reglamento 35 straipsnio 1 dalimi, t.y. dėl to, kad pažeista specialaus teisingumo taisyklė virtotojų bylose, prieštarauti priimto teismo sprendimo pripažinimui valstybėje, kurioje jie nuolat gyvena. Pagal Reglamentą dėl Europos teismo įsakymo virtotojai praras tokią privilegiją, nes įsiteisėjęs Europos teismo įsakymas pripažįstamas vykdytinu visoje Europos Sąjungoje (išskyrus Daniją) be tarpinių pripažinimo procedūrų valstybėse narėse, todėl Briuselis-I reglamento 35 str. 1 dalis jam nėra taikoma. Taigi tuo atveju, jei Europos teismo įsakymas būtų išduotas byloje, kur atsakovas yra virtotojas, kitoje valstybėje, nei yra virtotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, virtotojas privalės pareikšti prieštaravimus ir negalės ignoruoti teismo proceso.⁷⁴

Kalbant apie kitas tarptautinės jurisdikcijos taisykles, kai atsakovas nėra virtotojas, paduodant prašymą išduoti Europos teismo įsakymą, kreditorius privalo remtis Briuselis-I normomis. Teisės doktrinoje pripažįstama, kad Briuselis-I reglamentas nustato sudėtingas jurisdikcijos taisykles. Jų analizė leidžia daryti išvadą esant kelių rūšių teisingumą: bendrąjį, alternatyvųjį, specialųjį, išimtinį, kelių tarpusavyje susijusių bylų ir sutartinį.⁷⁵ Toliau bus trumpai aptartos teisingumo taisyklės, svarbiausios Europos teismo įsakymo procedūroje.

Kaip bendroji taisyklė Briuselis-I reglamente yra įtvirtintas dar romėnų laikais susiformavęs principas „*actor sequitur forum rei*“. Tai reiškia, kad byla teisinga atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismams.

Briuselis-I reglamento 5 straipsnis nustato alternatyvųjį teisingumą, kai esant straipsnyje nustatytiems atvejams, kreditorius gali pasinaudoti kita teisingumo taisykle, nei bendroji. Europos teismo įsakymo procedūroje svarbiausios yra dvi alternatyvaus teisingumo taisyklės. Pirmoji, kai reikalavimas yra sutartinis, prašymą išduoti teismo įsakymą galima paduoti teismui, kuriame yra prievolės įvykdymo vieta (prekių pristatymo, paslaugų suteikimo vieta ir pan.). Ši norma yra labai reikšminga teismų praktikoje, nes dažnai kreditorius tokiu atveju kreipiasi į savo valstybės teismus, jei prievolė įvykdyta jo valstybėje. Kadangi Europos teismo įsakymo procedūra gali būti taikoma ir reikalavimams, kylantiems iš nesutartinių prievolių, jei jos buvo šalių sudaryto

⁷⁴ SUJECKI, B. *Mahnverfahren mit elektronischem und europäischen Mahverfahren. Tipps und Taktik.* Heidelberg, 2007. p. 121.

⁷⁵ *Cit. op.* 8, p. 564.

susitarimo dalykas arba skola buvo pripažinta, arba jos susijusios su nustatyto dydžio skolomis, atsiradusiomis dėl turto bendros nuosavybės⁷⁶, kita svarbi teisingumo taisyklė, kad byla dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto gali būti iškelta vietoje, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti. Briuselis-I nustato ir kitas alternatyvaus teisingumo taisykles: reikalavimo, susijusio su filialo, agentūros arba kitokio įmonės padalinio veikla, gali būti nagrinėjamos vietoje, kurioje veikia toks filialas, agentūra arba kitoks įmonės padalinys, teismuose, turto patikėtojo, patikėtinio ar dėl turto patikėjimo sutarties, sudarytos pagal įstatymą arba rašytine forma, arba žodžiu ir patvirtintos raštu, naudos gavėjo, gali būti nagrinėjama valstybės narės, kurioje yra patikėtas turtas, teismuose, ir kt.

Jeigu yra keli tarpusavyje susiję reikalavimai arba keli atsakovai, teisingumas nustatomas pagal kelių tarpusavyje susijusių bylų principą, vadovaujantis Briuselis-I reglamento 6 str. taisyklėmis. Čia svarbiausia taisyklė Europos teismo įsakymo procedūrai: kai yra keletas atsakovų, ir reikalavimai prieš juos taip susiję, kad tikslinga juos nagrinėti kartu, byla teisinga bet kurio iš atsakovų gyvenamosios vietos teismams.

Specialaus teisingumo taisyklės Briuselis-I reglamente yra nustatytos byloms, kylantioms iš draudimo sutarčių (Briuselis-I 8-14 str.), taip pat vartojimo sutartims (Briuselis-I 15-17 str.). Pažymėtina, kad Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo nustato specialią jurisdikcijos taisyklę, kai vartotojas yra atsakovas byloje, todėl Briuselis-I reglamento 15-17 straipsniai yra taikomi tik tada, kai vartotojas yra ieškovas. Briuselis-I taip pat numato specialaus teisingumo taisykles iš darbo santykių kylantiems reikalavimams (Briuselis-I 18-21 str.).

Išimtinį teisingumą reglamentuoja Briuselis-I reglamento 22 straipsnis. Teismo įsakymo procedūroje gali būti naudojama tik taisyklė, numatyta pirmojoje straipsnio dalyje: teismo procesuose, kurių objektas yra daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą arba nekilnojamojo turto nuoma, byla nagrinėtina valstybės narės, kurioje yra turtas, teismuose. Tačiau ši norma įtvirtina vieną išimtį: teismo procesuose, kurių objektas yra nekilnojamojo turto nuoma laikinam privačiam naudojimui ne ilgesniam kaip šešių mėnesių iš eilės laikotarpiui, valstybės narės, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismai taip pat turi jurisdikciją, jeigu nuomininkas yra fizinis asmuo, ir jeigu nuomojamos nuosavybės savininko ir nuomininko nuolatinė gyvenamoji vieta yra toje pačioje valstybėje narėje.

Sutartinį teisingumą reglamentuoja Briuselis-I reglamento 23 ir 24 straipsniai. Šalys yra laisvos sudaryti susitarimus nurodytų reglamento straipsnių ribose, pagal

⁷⁶ *Cit. op.* 1, 2 str. 2 d. d) p.

kuriuos suteikia tam tikros valstybės teismams jurisdikciją nagrinėti jų ginčą (*prorogaciniai susitarimai*) arba nustato, kad tam tikros valstybės teismai negalės nagrinėti jų ginčų (*derogaciniai susitarimai*). Jeigu šalys yra sudariusios tokį susitarimą, juo nustatytos jurisdikcijos taisyklės galioja ir teismo įsakymo išdavimo procedūroje.

Akivaizdu, kad Briuselis-I reglamente įtvirtintos teisingumo taisyklės yra pakankamai sudėtingos. Kadangi Europos teismo įsakymo procedūros paskirtis – kuo labiau supaprastinti ir pagreitinti tarptautinį bylinėjimąsi dėl neginčytinų reikalavimų, tokių sudėtingų teisingumo taisyklių taikymas teisės doktrinoje yra labai kritikuojamas.

Doktrinoje išsiskyrė dvi nuomonės dėl jurisdikcijos: viena, palaikanti Reglamente įtvirtintų *bendrujų jurisdikcijos taisyklių* reikalingumą (*Einhaus*), ir antroji, palaikanti *specialios jurisdikcijos taisyklės* Europos teismo įsakymo procedūrai pagal skolininko gyvenamąją vietą įvedimo idėją (*Sujecki*). Ši diskusija buvo paskatinta dar iki Reglamento įvedimo – Komisijai priėmus Žaliąją knygą, kurioje vienas iš svarbiausių valstybėms ir suinteresuotoms šalims užduotų klausimų: ar teismas valstybės, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji (buvimo) vieta, turi turėti išimtinę tarptautinę jurisdikciją Europos teismo įsakymo išdavimo procedūroje tarptautinio pobūdžio bylose?⁷⁷ Iki šiol netylančios diskusijos dėl Reglamente nustatytų bendrujų jurisdikcijos taisyklių rodo tai, kad abi pozicijos šiuo klausimu yra vertos aptarimo. Toliau bus apžvelgti abiejų jurisdikcijos taisyklių („bendrosios“ ir „specialiosios“) pranašumai ir trūkumai siekiant Europos teismo įsakymo procedūros tikslų: kreditoriaus interesų patenkinimo, skolininko teisių apsaugos, procedūros greitumo, paprastumo ir efektyvumo.

Priimtas Reglamentas įtvirtina pakankamai palankią kreditoriui poziciją. Pagal Briuselis-I reglamente įtvirtintą bendrąją taisyklę, byla turi būti keliami atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buvimo) vietos teismuose, tačiau šio reglamento 2-7 skirsniuose įtvirtintos taisyklės leidžia pareiškėjui išvengti bendrosios taisyklės ir daugeliu atvejų netgi pasirinkti savo gyvenamosios vietos valstybės teismus. Tarkim, jeigu kreditorius teikia paslaugas savo buvimo vietos valstybėje skolininkui, kurio nuolatinė buvimo vieta yra užsienyje, kreditorius gali pasiremti Briuselis-I reglamento 5 straipsnio 1 dalimi ir paduoti pareiškimą dėl Europos teismo įsakymo išdavimo užsienyje gyvenančiam (esančiam) skolininkui savo valstybės teismuose. Netgi *Sujecki* pripažįsta, kad taisyklės, kurios suteikia kreditoriui teisę iškelti bylą savo nacionaliniuose teismuose, palengvina teisminės gynybos prieinamumą, nes pareiškėjas gali vesti bylą savo valstybėje ir savo kalba.⁷⁸ Tačiau be šių privalumų, bendrujų jurisdikcijos taisyklių

⁷⁷ *Cit. op.* 26, klausimas Nr. 8.

⁷⁸ *Cit. op.* 52, p. 135.

taikymas gali sukelti kreditoriui tam tikrų sunkumų. Briuselis-I šalia bendrosios taisyklės nustato daugybę alternatyvių, specialių ir išimtinių jurisdikcijos taisyklių, kurios išdėstytos pakankamai sudėtingai, kad kreditorius be teisinės pagalbos galėtų jas tinkamai suprasti ir pritaikyti. Teisinės pagalbos reikalingumas sukelia kreditoriui papildomų išlaidų, nors šių išlaidų išvengimas yra vienas iš Europos teismo įsakymo procedūros tikslų. Kaip papildomas keblumas kreditoriui yra nurodoma ta aplinkybė, kad dažnai skolininko gyvenamosios vietos valstybėje yra pagrindinis skolininko turtas, todėl įsigaliojusį Europos teismo įsakymą reikia vykdyti kitos, negu kilmės valstybės⁷⁹, teismuose. Kadangi šiuo metu procedūra sukonstruota taip, kad įsigaliojęs teismo įsakymas yra teismo paskelbiamas vykdytinu dokumentu, kuris kitose valstybėse narėse privalo būti pripažįstamas ir vykdomas nereikalaujant vykdytinumo patvirtinimo ir nesuteikiant jokios galimybės prieštarauti jo pripažinimui⁸⁰, kreditoriui neturėtų iškilti papildomų rūpesčių vykdant teismo įsakymą kitoje, negu kilmės, valstybėje.

Skolininko gynybai palankesnė būtų speciali jurisdikcijos taisyklė, pagal kurią teismo įsakymo išdavimo bylos būtų teisingos skolininko nuolatinės gyvenamosios (buvimo) vietos teismams. Taip būtų užtikrintos skolininko teisės operatyviau ir paprasčiau pateikti savo prieštaravimą jo valstybėje esančiam teismui. Kita vertus, aiškios ir paprastos jurisdikcijos taisyklės nustatymas žymiai supaprastintų pačią procedūrą ir palengvintų teismų prieinamumą, o tai ypač svarbu, kai kreditoriai yra mažos arba vidutinės įmonės⁸¹.

Europos teismo įsakymo procedūra turėtų būti kuo didesniu mastu grindžiama bet kokiam teismų ir šalių susirašinėjimui skirtų standartinių formų naudojimu siekiant palengvinti jos įgyvendinimą ir sudaryti sąlygas naudoti automatinį duomenų apdorojimą.⁸² Šis reglamento tikslas reikalauja ir paprastos jurisdikcijos taisyklės, kurią būtų lengva apibūdinti standartinėse pareiškimo ir teismo įsakymo formose, o taip pat pritaikyti automatiniam duomenų apdorojimui. Teismo įsakymo procedūra turi būti sukonstruota taip, kad pareiškimo dėl teismo įsakymo vertinimas nereikalautų specialių teisinių žinių, tuo labiau, toks vertinimas turi būti pritaikytas elektroniniam duomenų apdorojimui kompiuteriais. Abejotina, ar Briuselis-I nustatytos jurisdikcijos taisyklės gali

⁷⁹ Čia ir toliau „kilmės valstybė“ reiškia valstybę narę, kurios teismas nagrinėja bylą dėl Europos teismo įsakymo išdavimo.

⁸⁰ *Cit. op.* 1, 19 str.

⁸¹ Stellungnahme der Bundesrechtsanwaltskammer zu dem Grünbuch über ein europäisches Mahnverfahren und über Maßnahmen zur einfacheren und schnelleren Beilegung von Streitigkeiten mit geringem Streitwert [žiūrėta 2007-02-22]. Prieiga per internetą

<<http://www.brak.de/seiten/pdf/Stellungnahmen/GBMahnverf.pdf>> p. 8.

⁸² *Cit. op.* 1, preambulės 11 p.

būti laikomos tokiomis paprastomis, kad bylos teisingumo vertinimas galėtų būti atliktas neturinčio teisinio išsilavinimo asmens, o tuo labiau automatizuotas.

Specialios jurisdikcijos taisyklės pagal skolininko gyvenamąją vietą įvedimas turi daug pranašumų prieš dabartinę teisinę padėtį proceso koncentruotumo ir ekonomiškumo principų prasme. Teismo dokumentų įteikimas skolininkui toje pačioje valstybėje gali būti įvykdomas daug greičiau ir panaudojant mažiau teismo lėšų nei dokumentų įteikimas užsienyje, be to, nereikėtų versti dokumentų į užsienio kalbą.

Pagrindinis argumentas, grindžiantis bendrą jurisdikcijos taisyklių pagal Briuselis-I reglamentą taikymą, yra tai, kad skolininkui pareiškus prieštaravimą, byla vyksta pagal ginčo teisenos taisykles. Europos teismo įsakymo procedūra yra paremta austriškame modelyje galiojančiu principu, kad, skolininkui pareiškus prieštaravimą, teismo įsakymo procedūra automatiškai pereina į įprastą nagrinėjimą ginčo teisenos tvarka (šis automatinis perėjimas prie ginčo teisenos sutinkamas prancūzišku pavadinimu „*l'inversion du contentieux*“), nebent kreditorius būtų aiškiai pareiškęs, kad nesutinka dėl perėjimo prie įprasto proceso, skolininkui pareiškus prieštaravimus. Tai labai skiriasi nuo vokiškojo modelio, kur skolininko prieštaravimo atveju teismo įsakymas panaikinamas ir kreditorius turi teisę paduoti ieškinį bendrąja tvarka. Bendrosios jurisdikcijos taisyklės šiuo atveju svarbios tuo, kad skolininkui pareiškus prieštaravimą ir perėjus į įprastinį procesą, nereikia bylos persiusti kitam teismui. Jeigu teisingumo taisyklė būtų nustatoma pagal skolininko nuolatinę gyvenamąją vietą, prieštaravimo pareiškimo atveju reikėtų persiusti bylą teismui, kurio jurisdikcija jau būtų nustatoma pagal Reglamento Briuselis-I taisykles. *Sujecki*, pasisakantis už specialiąją jurisdikciją, šią problemą siūlo spręsti įvedant bylos persiuntimo kitos valstybės narės teismui taisyklę. Šią poziciją sutvirtina tai, kad remiantis statistiniais valstybių narių duomenimis, prieštaravimų pareiškimo procentas yra labai mažas (Vokietijoje ir Austrijoje – 10 procentų, Prancūzijoje – 6, Liuksemburge -1 procentas visų teismo įsakymų⁸³), todėl atveju, kai byla turės būti persiusta iš vienos valstybės į kitą, tikėtina, nebus daug.⁸⁴ Tačiau *Einhaus*, palaikantis bendrosios jurisdikcijos idėją, teigia, kad tokia bylos persiuntimo galimybė nėra žinoma tarptautinei teisei, todėl tokios taisyklės įvedimas abejotinas.⁸⁵ Manytina, kad norint įvesti specialios jurisdikcijos pagal skolininko gyvenamąją vietą taisyklę,

⁸³ *Cit. op.* 2, p. 39.

⁸⁴ SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren: Die Notwendigkeit einer ausschließlichen Gerichtsstandsregelung! - Erwiderung auf Einhaus. *EuZW* 2005 Heft 12, 358-359. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>> p. 359.

⁸⁵ EINHAUS, D. Europäisches Mahnverfahren: Grenzüberschreitende Verweisung bei Unzuständigkeit?- Stellungnahme zu Sujecki. *EuZW* 2005 Heft 6; 165 – 166. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>> p. 166.

reikėtų atsisakyti savaiminio proceso perėjimo iš teismo įsakymo išdavimo procedūros į ginčo teisenos procesą („*l'inversion du contentieux*“). Skolininko prieštaravimo atveju kreditorius turėtų galimybę paduoti naują ieškinį, vadovaudamasis bendrosiomis jurisdikcijos taisyklėmis, nustatytomis Briuselis-I reglamente. Kita vertus, negalima atmesti ir persiuntimo kitos valstybės teismui galimybės. LR CPK 783 str. 4 d. nustato, kad tarptautinės sutarties pagrindu ir tvarka civilinė byla gali būti perduodama nagrinėti užsienio valstybės teismui⁸⁶. Manytina, kad Reglamente galėtų būti numatyta tvarka, kai prieštaravimo pareiškimo atveju kreditoriaus, kuris turi teisę pasirinkti jurisdikcijos taisyklės pagal Briuselis-I reglamentą, prašymu teismas persiųstų bylą iš esmės nagrinėti kitos valstybės teismui.

Svarbu pažymėti, kad rūšinio (dalykinio), teritorinio ir funkcinio teisingumo taisyklių Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo nereglamentuoja, šias teisingumo taisyklės pavesta nusistatyti pačioms valstybėms narėms. Pagal Reglamento 29 straipsnio 1 dalį valstybės yra įpareigosios iki 2008 m. birželio 12 d. pranešti Komisijai, kurių teismų jurisdikcijai priklauso nagrinėti bylas dėl Europos teismo įsakymo išdavimo. *Sujecki* siūlo valstybėms narėms nustatyti vieną teismą, kuris nagrinėtų visas bylas dėl Europos teismo įsakymo išdavimo (panašiai yra Vokietijoje, kur yra centrinis specializuotas teismo įsakymo išdavimo bylų teismas – vok. „*Zentrales Mahngericht*“)⁸⁷. Tokio centralizuoto teismo nustatymas palengvintų užsieniečiams teismų prieinamumą, nes jiems paduodant prašymą išduoti Europos teismo įsakymą nereikėtų gilintis į užsienio valstybės teismų sistemą, kas suponuoja teisinės pagalbos reikalingumą ir papildomas išlaidas. Kita vertus, Komisija Reglamentu yra įpareigota viešai paskelbti oficialiajame leidinyje ir kitomis atitinkamomis priemonėmis apie valstybių praneštą informaciją dėl Europos teismo įsakymo bylų teisingumo. Tad ši informacija bus viešai prieinama visiems asmenims, o tai turėtų bent šiek tiek palengvinti teisminės gynybos prieinamumą.

Kita vertus, centralizuoto teismo įvedimo idėja yra problematiška, nes Briuselis-I reglamentuoja iš dalies tarptautinę jurisdikciją, tačiau yra ir taisyklių, nustatančių teritorinį teisingumą (Briuselis-I reglamento 5 str. 1 d., 5 str. 3 d., 19 str. 2 d. a) p.). Dėl šių priežasčių, anot *Sujecki*⁸⁸, reikėtų dar kartą pagalvoti dėl specialios jurisdikcijos taisyklės pagal skolininko nuolatinę buvimo vietą įvedimą.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 – 1340) 783 str. 4 d.

⁸⁷ *Cit. op.* 73, p. 138.

⁸⁸ *Ibidem.*

3. Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros eiga

Reglamentu dėl Europos teismo įsakymo įtvirtinta bendra visai Europos Sąjungai (išskyrus Daniją) procedūra yra sukurta kaip kompromisinis kelių teismo įsakymo modelių, galiojančių skirtingose valstybėse, variantas. Europos viršūnės, priimdamos Reglamentą, siekė atrasti ir suderinti egzistuojančių teismo įsakymo modelių privalumus, ir jais pagrįsti naują, Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrą. Kadangi teismo įsakymo institutas labiausiai išplėtotas Austrijoje ir Vokietijoje, daugiausiai remiamasi būtent šių šalių teismo įsakymo modeliais.

Procedūra turi būti išdėstyta taip, kad leistų įgyvendinti Reglamento dėl Europos teismo įsakymo tikslus: a) supaprastinti, pagreitinti tarptautinio pobūdžio bylų dėl neginčytinų piniginių reikalavimų procesą bei sumažinti jo išlaidas nustatant Europos mokėjimo įsakymo procedūrą ir b) sudaryti sąlygas Europos teismo įsakymų laisvam judėjimui valstybėse narėse nustatant minimalius reikalavimus, kurių laikantis nebėra būtina vykdančioje valstybėje narėje iki pripažinimo ir vykdymo imtis tarpinių procesinių veiksmų⁸⁹. Europos teismo įsakymo procedūra turėtų būti kuo didesniu mastu grindžiama bet kokiam teismų ir šalių susirašinėjimui skirtų standartinių formų naudojimu siekiant palengvinti jos įgyvendinimą ir sudaryti sąlygas naudoti automatinį duomenų apdorojimą⁹⁰.

Tikslai, kurių siekiama Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra, suponuoja tam tikrus reikalavimus pačios procedūros išdėstymui. Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra turi būti:

- 1) paprasta;
- 2) aiški;
- 3) koncentruota;
- 4) vienoda visoje Bendrijoje;
- 5) nereikalaujanti didelių išlaidų;
- 6) pritaikyta automatiniam duomenų apdorojimui;
- 7) pritaikyta daugiakalbiam naudojimui.

Toliau bus apžvelgiama teismo įsakymo išdavimo procedūra atsižvelgiant į tai, kaip jos išdėstymu pasiekta Reglamento tikslų ir kaip įgyvendinti aukščiau nurodyti procedūros reikalavimai.

⁸⁹ *Cit. op.* 1, 1 str. 1 d.

⁹⁰ *Cit. op.* 1, preambulės 11 p.

3.1. Prašymas išduoti Europos teismo įsakymą

Prašymas išduoti Europos teismo įsakymą yra paduodamas pagal Reglamento I priede pateiktą A standartinę formą (Magistro darbo Priedas Nr. 1.)⁹¹. Šios formos užpildymas yra privalomas, kreditorius negali paduoti laisva forma užpildyto prašymo. Reglamento 7 straipsnis pateikia galutinį sąrašą duomenų, kurie privalo būti nurodomi prašyme išduoti Europos teismo įsakymą. Be pagrindinių šalių ir jų atstovų duomenų, taip pat teismo, kuriam pateiktas prašymas, duomenų, pareiškime turi būti nurodoma reikalavimo suma, įskaitant pagrindinį reikalavimą ir palūkanas, sutartines netesybas ir išlaidas, taip pat palūkanų norma ir laikotarpis, už kurį prašoma tų palūkanų, išskyrus atvejus, kai pagal kilmės valstybės narės teisės aktus prie pagrindinės sumos automatiškai pridedamos įstatymų numatytos palūkanos. Taip pat prašyme turi būti nurodytas ieškinio pagrindas, įskaitant aplinkybių, kuriomis grindžiamas reikalavimas ir, jei tai taikoma, reikalaujamos palūkanos, apibūdinimas. Šis apibūdinimas pateikiamas pasirenkant kodą iš formoje pateikiamo sąrašo. Prašyme taip pat privalo būti apibūdinti reikalavimą pagrindžiantys įrodymai, nurodyti jurisdikcijos pagrindai ir tarptautinis bylos pobūdis.

Pateikdamas prašymą, kreditorius privalo ne tik nurodyti savo reikalavimą, bet ir apibūdinti aplinkybes, kuriomis grindžiamas reikalavimas, t.y. ieškinio pagrindą. Toks reikalavimo ir ieškinio pagrindo aprašymas sukeltų daug problemų kreditoriui dėl vartojamų kalbų skirtumų. Siekiant to išvengti, dauguma duomenų tiek prašyme, tiek kitose standartinėse formose, yra pateikiami panaudojant kodus. Kreditoriui tereikia išsirinkti kodą, tinkantį pagal jo situaciją, ir įrašyti į laukelius. Formos yra visiškai vienodos bet kuria Europos Sąjungos kalba, o tai leidžia tarkim, lietuviui pareiškėjui užpildyti graikų kalba surašytą formą, kuri bus pateikiama Graikijos teismui. Kita vertus, net standartinėje formoje nėra pateikiami galutiniai reikalavimų, aplinkybių, kuriomis remiamasi, bei kitų duomenų sąrašai. Todėl paliktuose laukeliuose (kita) privaloma apibūdinti duomenį, kurio nėra pateiktame sąrašė. Šis apibūdinimas jau reikalauja mokėti užsienio teismo kalbą, kas suponuoja papildomas išlaidas kreditoriui. Reikalavimą dėl rodymų apibūdinimo labai sunku standartizuoti, todėl formoje juos reikia apibūdinti raštu. Tai taip pat sukelia problemų dėl nevienodų kilmės valstybės ir kreditoriaus gyvenamosios vietos valstybės kalbų. Be to, pati prašymo forma yra tiek standartizuota, kad kreditorius, neturintis teisinių žinių, pamatęs 24 skirtingus reikalavimo rūšių punktus, gali susipainioti. Pažvelgus į prašymo formą, akivaizdu, kad be teisinio išsilavinimo yra

⁹¹ Visos standartinės formos, naudojamos Europos teismo įsakymo išdavimo procedūroje, yra pridedamos kaip priedai prie magistro darbo.

sunku ją tiksliai ir tinkamai užpildyti. Nurodytos problemos suponuoja kreditoriui papildomas išlaidas vertimams ir teisinei pagalbai, o tai pasunkina teisminės gynybos prieinamumą. Kita vertus, net skolininkui dėl didelio ieškinio pagrindo apibūdinimo standartizavimo, gali būti visiškai neaišku, kokius pažeidimus jis padarė. Dėl to kyla grėsmė, kad skolininkas nesupras reikalavimo apibūdinimo ir arba nepagrįstai prieštaraus Europos teismo įsakymui, arba dėl suklydimo pamanytų, kad iš tikrųjų neįvykdė kažkokios pareigos, ir nepareikš prieštaravimų net tada, kai kreditoriaus reikalavimas bus aiškiai nepagrįstas. Todėl negalima nesutikti su *Sujecki*, kuris teigia, kad abejotina, ar išvis yra reikalinga norma, reikalaujanti prašyme apibūdinti ieškinio pagrindą.⁹²

Panašios problemos egzistuoja dėl privalomo įrodymų apibūdinimo. Pateikdamas prašymą išduoti Europos teismo įsakymą, kreditorius neturi pateikti įrodymų, pagrindžiančių jo reikalavimą. Valstybėse narėse galioja du teismo įsakymo modeliai, kuriuos būtų galima pavadinti „privalomai įrodomu“ ir „nereikalaujančiu įrodymų“ arba „grynuoju“ teismo įsakymo modeliu. Kaip „privalomai įrodomo“ teismo įsakymo modelio privalumai nurodoma tai, kad skolininkas yra apsaugojamas nuo tyčinių prašymų išduoti teismo įsakymą, be to, gali savo prieštaravimuose reaguoti į pareiškimo turinį. Be to, teismo įsakymui įsigaliojus, galima teigti, kad įvykdyta šalių įrodinėjimo pareiga (privalomai įrodomas teismo įsakymas yra Belgijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Liuksemburge, Italijoje ir Ispanijoje). Esant „nereikalaujančiam įrodymų“ teismo įsakymui, pareigos pateikti įrodymus nėra (neprivalomai įrodomas arba grynas teismo įsakymas yra Vokietijoje, Austrijoje, Švedijoje ir Portugalijoje).⁹³

Reglamente įtvirtintas „nereikalaujantis įrodymų“ teismo įsakymo modelis. Komisija Reglamentu siekė suderinti „privalomai įrodomo“ modelio teikiamą didesnę skolininko teisių apsaugą su „nereikalaujančio įrodymų“ teismo įsakymo modelio teikiamais proceso paprastumo ir efektyvumo privalumais⁹⁴. Privalomai įrodomo modelio įvedimas sukeltų papildomas problemas dėl įrodymų pakankamumo ir leistinumo nustatymo, o taip pat užkrautų teismui pareigą tikrinti pateiktus įrodymus, kas negalėtų būti atlikta teisinių žinių neturinčio tarnautojo ar kompiuterio⁹⁵. Reglamente pasirinkta tokia pozicija, kad kreditorius privalo nurodyti bent vieną įrodymą, tačiau iš jo nėra reikalaujama pateikti visus įrodymus. Kreditorius gali grįsti savo reikalavimą visomis įrodymų rūšimis, tačiau nurodytus įrodymus jis privalo trumpai apibūdinti. Prašyme išduoti Europos teismo įsakymą kreditoriui turėtų būti privaloma pateikti informaciją,

⁹² *Cit. op.* 73, p. 139.

⁹³ *Cit. op.* 2, p. 8.

⁹⁴ *Cit. op.* 27, aiškinamasis memorandumas, p. 10.

⁹⁵ *Cit. op.* 52, p. 139.

kurios pakaktų reikalavimui aiškiai apibrėžti ir pagrįsti, kad atsakovas galėtų priimti gerai apsvarstytą sprendimą pareikšti prieštaravimą dėl reikalavimo ar jo neginčyti⁹⁶. Taigi pagrindinis kriterijus, taikytinas reikalavimui, yra numanoma skolininko pozicija, ar pakaks skolininkui tiek duomenų, kad galėtų priimti sprendimą dėl prieštaravimo. Logiška manyti, kad pats kreditorius yra suinteresuotas kuo tiksliau nurodyti ir apibūdinti įrodymus, kad skolininkas neabejotų reikalavimo pagrįstumu ir neprieštarautų jam. Reglamento preambulės 14 punkte nurodyta, kad į prašymo formą turėtų būti įtrauktas kuo išsamesnis įrodymų, kurie paprastai pateikiami piniginiams reikalavimams pagrįsti, rūšių sąrašas. Prašymo formoje pateikiamos įrodymų rūšys yra rašytiniai įrodymai, žodiniai parodymai, eksperto išvada, objekto ar vietos apžiūra ir, kaip vienas iš pasirinkimų - kita (nurodyti). Prašymo formos užpildymo gairėse nurodoma, kad įrodymų apibūdinimo laukelyje turi būti įrašoma, pavyzdžiui, atitinkamo dokumento numeris, data, jame nurodyta suma, eksperto arba liudytojo vardas ir pavardė. Vis dėlto vyrauja nuomonė, kad be teisinės pagalbos kreditoriui sunku tiksliai apibūdinti įrodymus, o dėl šio apibūdinimo (ypač dėl laukelio „kita“) gali kilti anksčiau nagrinėtos daugiakalbiškumo problemos.

Vien tik įrodymų apibūdinimo reikalavimas, kita vertus, gali sukelti tam tikrų papildomų problemų. Kadangi teismas tik patikrina, ar apskritai yra nurodyti tam tikri įrodymai, bet netikrina jų pačių, konkrečiu atveju sunku nustatyti, ar tokie įrodymai išvis egzistuoja. Be to, įrodymų apibūdinimas turi būti labai tikslus, siekiant, kad skolininkas tinkamai juos suprastų. Skolininkui pareiškus prieštaravimą, tolesniame ginčo teisenos procese gali būti patikrintas tiek įrodymų faktinis egzistavimas, tiek jų pakankumas ir leistinumas. Dėl nurodytų priežasčių *Sujecki* siūlo atsisakyti įrodymų apibūdinimo reikalavimo Europos teismo įsakymo procedūroje⁹⁷. Tačiau su šia nuomone negalima visiškai sutikti, nes įrodymų apibūdinimas, nors sukeliantis nemažai problemų prašymo nagrinėjimo stadijoje⁹⁸, yra labai svarbi informacija skolininkui, pavyzdžiui, svarbu nurodyti sutarties sudarymo datą ir numerį, kad skolininkas, ypač jei tai – didelė įmonė, suprastų, iš kurios konkrečiai sutarties kildinamas kreditoriaus reikalavimas.

Prašymo pabaigoje yra nurodomas kreditoriaus pareiškimas, kad jo žiniomis visa pateikta informacija yra teisinga ir pateikiama sąžiningai, taip pat, kad kreditorius supranta, jog už melagingos informacijos pateikimą gali būti taikomos sankcijos pagal kilmės valstybės narės teisę.⁹⁹ Reikėtų pastebėti, kad iš pastarosios normos nėra aišku,

⁹⁶ *Cit. op.* 1, preambulės 13 p.

⁹⁷ *Cit. op.* 73, p. 140.

⁹⁸ Apie tai plačiau – 3.2. magistro darbo dalyje.

⁹⁹ *Cit. op.* 1, 7 str. 3 d.

kokios apskritai sankcijos galimos. Juk skirtingose valstybėse narėse tokios sankcijos gali būti ne tik skirtingos teisinės prigimties, bet gali būti taikomos visiškai nevienodai. Tokiu atveju asmuo, besikreipdamas kitos valstybės teismus, nežino, kokia teisinė atsakomybė jam gali grėsti už melagingos informacijos pateikimą, nes kitoje valstybėje narėje sankcijos gali būti iš esmės griežtesnės, nei kreditoriaus gyvenamosios vietos valstybėje. *Sujecki*, kritikuojantis tokių neapibrėžtų sankcijų taikymą, siūlo nustatyti bent minimalius reikalavimus tokioms sankcijoms. Tačiau pažymėtina, kad Reglamentu nėra siekiama vienodinti valstybių narių teisės normų, o tokių minimalių reikalavimų nustatymas vienaip ar kitaip įtakotų valstybių narių teisę. Todėl, autorės nuomone, apie tokių sankcijų taikymą valstybės narės turėtų pranešti Komisijai, o ši – paskelbti viešai. Tokiu būdu asmenys būtų informuoti apie gresiančias jiems sankcijas kitoje valstybėje už melagingos informacijos pateikimą.

Kartu su prašymu išduoti Europos teismo įsakymą kreditorius gali teismui nurodyti, kad skolininko prieštaravimo atveju jis nesutinka pereiti prie įprasto civilinio proceso, kaip apibrėžta 17 straipsnyje. Kreditorius gali apie tai informuoti teismą vėliau, tačiau bet kuriuo atveju jis tai turi padaryti prieš teismo įsakymo išdavimą.¹⁰⁰ Tokia nuostata yra labai liberali, įgyvendinanti kreditoriaus dispozityvumo principą. Kreditorius turi teisę pasirinkti, ar skolininkui pareiškus prieštaravimą nori, kad byla būtų nagrinėjama toliau pagal ginčo teisenos taisyklės kilmės valstybės narės teismuose. Bet kokiu atveju kreditoriaus atsisakymas, kad procesas būtų automatiškai tęsiamas toliau, neturi būti traktuojamas kaip atsisakymas tokiu atveju pareikšti ieškinį bendrąja tvarka, nes skolininko prieštaravimų pareiškimas tereiškia, kad reikalavimas yra ginčytinas, todėl iš kreditoriaus neturi būti atimta galimybė įgyvendinti reikalavimą ginčo teisenos tvarka paduodant naują ieškinį.

Prašymas gali būti pateikiamas popierine forma arba kitomis ryšio priemonėmis, įskaitant elektronines, tačiau tik tokiu atveju, kai kilmės valstybė narė yra pateikusi informaciją, kad priima prašymus konkrečiomis, kitokiomis nei popierinė, formomis.

Reglamente numatyta galimybė atsakovui pasirašyti ranka, arba elektroninėmis priemonėmis, laikantis 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos¹⁰¹ 2 straipsnio 2 dalies. Tačiau pasirašyti elektroniniu būdu nereikalaujama tais atvejais, kai kilmės valstybės narės teismuose yra alternatyvi elektroninių ryšių sistema, kuria gali naudotis tam tikra iš anksto registruotų prieigos teisę turinčių naudotojų grupė ir kuri leidžia tuos

¹⁰⁰ *Cit. op.* 1, 7 str. 4 d.

¹⁰¹ 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (OL, 2000 L 13), p. 12.

naudotojus identifikuoti saugiu būdu. Tokia sistema galioja Austrijoje, kur asmuo, norintis pasinaudojant elektroninių ryšių sistema paduoti prašymą išduoti teismo įsakymą, yra identifikuojamas ne panaudojant elektroninį parašą, o tam tikrą kodą, kurį gauna advokatai ir notarai, o taip pat gali gauti ir kiti asmenys iš Austrijos teisingumo ministerijos.¹⁰²

Apibendrinant, kaip prašymo išduoti teismo įsakymą padavimo etape laikytasi procedūros aiškumo, paprastumo, koncentruotumo, nebrangumo ir efektyvumo reikalavimų, galima pasakyti, kad standartinė prašymo išduoti teismo įsakymą forma nėra tokia paprasta, kad ją galima būtų užpildyti be teisinės pagalbos. Taip pat formoje naudojami negalutiniai tam tikrų duomenų, iš kurių galima pasirinkti, sąrašai, įrodymų apibūdinimo reikalavimas, reikalauja tam tikrų užsienio kalbos žinių, ypač, kai teismas yra kitoje valstybėje narėje, nei kreditorius. Taigi procedūra suponuoja papildomas kreditoriaus išlaidas teisininkams ir vertėjams, kas nebūtų laikoma dideliu procedūros privalumu. Kita vertus, šios išlaidos yra žymiai mažesnės, nei iki Reglamento priėmimo buvusioje situacijoje, kai kreditoriai turėjo kreiptis su ieškiniais į kitos valstybės teismą, nežinodami kitos valstybės teisės.

Nagrinėjant prašymo išduoti Europos teismo įsakymą padavimą, kyla vienas svarbus klausimas: ar gali kreditorius, paduodamas prašymą, prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones skolininko turtui? Pagal LR CPK 433 straipsnį kreditorius pačioje pareiškimo dėl teismo įsakymo išdavimo formoje gali nurodyti pagrįstą prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Kita vertus, Reglamente apie laikinąsias apsaugos priemones apskritai nėra kalbama. Teisės doktrinoje šiuo klausimu taip pat nėra pasisakyta. Kadangi prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių turi būti pagrįstas, manytina, kad kreditorius turi teisę surašyti atskirą pagrįstą prašymą kilmės valstybės kalba ir paduoti kartu su prašymo dėl Europos teismo įsakymo forma. Šiek tiek problemiščiau turėtų būti paduoti tokį prašymą, jei Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra valstybėje narėje yra automatizuota, todėl valstybės, automatizuodamos teismo įsakymo išdavimo procedūrą, turėtų numatyti galimybę kreditoriui pateikti ir prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Jeigu skolininkas turi turto kitoje valstybėje narėje, kreditorius, pasiremdamas Briuselis-I reglamento 31 straipsniu, gali paduoti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių valstybės narės teismui, net jeigu pagal Briuselis-I reglamentą kitos valstybės narės teismui turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Tačiau bet kokių atveju, kreditorius gali prašyti taikyti tik tokias laikinąsias apsaugos priemones,

¹⁰² SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren - Geänderter Verordnungsvorschlag. *EuZW* 2006 Heft 11. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>, p. 330.

kokias numato valstybės narės, į kurią kreipiamasi (*lex fori*), įstatymai. Todėl šiuo atveju kreditorius neišvengiamai turi gilintis į kitos valstybės teisinę sistemą, o tai reikalauja teisinės pagalbos ir suponuoja papildomas vertimo išlaidas. Sprendimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kilmės teismas, manytina, turėtų priimti tuo pačiu metu, kai yra išduodamas Europos teismo įsakymas, ir nusiųsti skolininkui šio sprendimo nuorašą. Skolininkui apmokėjęs skolą ir pateikęs tai patvirtinančius dokumentus, laikinosios apsaugos priemonės turėtų būti panaikintos. Laikinių apsaugos priemonių taikymas skolininkui dažnai suveikia kaip skatinamoji priemonė sumokėti skolą, todėl siekiant išvengti nevienodo aiškinimo ir taikymo valstybėse narėse bent minimalius reikalavimus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, manytina, reikėtų nustatyti Reglamente dėl Europos teismo įsakymo.

3.2. Bylos dėl Europos teismo įsakymo išdavimo iškėlimas

Reglamento 8 straipsnyje nustatyta, kad teismas, kuriam pateiktas prašymas išduoti Europos teismo įsakymą, kuo greičiau, remdamasis prašymo forma, išnagrinėja, ar įvykdyti Reglamento 2, 3, 4, 6 ir 7 straipsniuose nustatyti reikalavimai ir ar reikalavimas atrodo pagrįstas. Taigi, remiantis šiuo straipsniu, teismas, gavęs prašymą, privalo patikrinti:

- 1) ar reikalavimas patenka į Reglamento taikymo sritį pagal 2 straipsnio reikalavimus;
 - 2) ar byla yra tarptautinio pobūdžio, atsižvelgiant į Reglamento 3 straipsnio nuostatas;
 - 3) ar reikalavimas yra leistinas pagal Reglamento 4 straipsnį;
 - 4) ar nepažeistos Reglamento 6 straipsnyje nustatytos jurisdikcijos taisyklės paduodant prašymą dėl Europos teismo įsakymo išdavimo;
 - 5) ar taisyklingai ir pilnai užpildyta Prašymo išduoti Europos teismo įsakymą standartinė forma;
- ir
- 6) ar reikalavimas atrodo pagrįstas.

Teismui atsakius „ne“ į bent vieną iš aukščiau nurodytų 1, 2, 3 ir 4 punktuose klausimų, prašymas atmetamas. Šiuose punktuose numatyti reikalavimai yra plačiau aptarti ankstesnėse šio darbo dalyse, todėl nėra tikslo jų išsamiau nagrinėti.

Neteisingai ar nepilnai užpildžius Reglamento Prašymo išduoti Europos teismo įsakymą standartinę formą, teismas suteikia ieškovui galimybę papildyti prašymą arba pašalinti jo trūkumus¹⁰³. Ieškovui neįgyvendinus šios teisės per teismo nustatytą terminą, prašymas taip pat atmetamas. Prašymo keitimo ir papildymo procedūra, taip pat galimybė išduoti Europos teismo įsakymą dėl dalies reikalavimų bus aptarta vėliau. Iš pradžių svarbu aptarti 6 punktą, nes jis kelia daugiausiai neaiškumų dėl teismo pareigos įvertinti prašymo pagrįstumą.

Prašymo pagrįstumo vertinimo ribos iš dalies susiję su tuo, ar prašymo vertinimas privalo būti atliktas teisėjo, ar gali būti atliktas ir kito teismo darbuotojo, o taip pat kokiu mastu siekiama automatizuoti teismo įsakymo išdavimo procedūrą. Kuo didesni reikalavimai keliami prašymo pagrįstumui, tuo mažesnė galimybė yra automatizuoti teismo įsakymo išdavimo procedūrą. Tokiu atveju pagrįstumo vertinimas dažnai gali būti pavestas tik teisėjui. Vokietijos įstatymų leidėjas šiuo atveju procedūros supaprastinimo

¹⁰³ *Cit. op.* 1, 9 str. 1 d.

tikslu atsisakė išsamaus prašymo pagrįstumo vertinimo, tuo įgalinęs ne tik teisėjus, bet ir kitus darbuotojus, o taip pat pasinaudojant teismų vidine kompiuterių sistema, atlikti prašymo patikrinimą.¹⁰⁴

Vokietijos teisės doktrinoje galioja du metodai, padedantys nustatyti prašymo vertinimo ribas – tai yra prašymo „pagrįstumo vertinimas“ (vok. „*Schlüssigkeitsprüfung*“) ir prašymo „įtikinamumo vertinimas“ (vok. „*Plausibilitätsprüfung*“). Prašymo įtikinamumo vertinimas yra mažesnės apimties negu pagrįstumo vertinimas. Tokiu atveju svarbu nustatyti, ar prašymas nėra akivaizdžiai neteisingas, neišreikštas, neįmanomas.

Koks prašymo išduoti Europos teismo įsakymą vertinimo būdas yra įtvirtintas Reglamente? Atsakymas į šį klausimą nėra paprastas. Reglamento 8 straipsnyje nustatyta, kad be visa kita, teismas išnagrinėja ar reikalavimas **atrodo pagrįstas** (išskirta autorės). Šis žodžių junginys galėtų reikšti tiek prašymo pagrįstumo vertinimą, tiek jo įtikinamumo vertinimą (pasinaudojant Vokietijos teisės mokyklos vartojamomis vertinimo metodų sąvokomis). Reglamento 7 str. 2 d. e) punkte numatyta, kad kreditorius prašyme išduoti Europos teismo įsakymą turi pateikti reikalavimą pagrindžiančių įrodymų apibūdinimą. Toks reikalavimas gali reikšti, kad teismas turi atlikti prašymo pagrįstumo vertinimą, tuo labiau, kad valstybėse, kur galioja prašymo įtikinamumo vertinimo modelis, įrodymų nereikalaujama nei pateikti, nei nurodyti, nei apibūdinti. Kita vertus, Reglamento 12 str. 4 d. a) punkte nurodyta, kad Europos teismo įsakyme skolininkas informuojamas, jog „įsakymas išduotas remiantis vien ieškovo pateikta informacija, kurios teismas nepatikrino“. Be to, pagal 8 straipsnį, prašymo nagrinėjimas gali būti atliekamas taikant automatizuotą procedūrą. Pirmojoje iš šių normų nurodoma, kad teismas apskritai netikrino kreditoriaus pateiktos informacijos teisingumo, o automatinis duomenų apdorojimas negali atlikti išsamaus prašymo pagrįstumo vertinimo, todėl šios normos pagrindžia, kad turėtų būti taikomas prašymo įtikinamumo vertinimas. Tačiau vėlgi, Reglamento preambulės 16 punktą reikalauja, kad teismas išnagrinėtų „prašymą, įskaitant jurisdikcijos klausimą ir įrodymų apibūdinimą, remdamasis prašymo formoje pateikta informacija. Tai sudarytų sąlygas teismui *prima facie* išnagrinėti reikalavimo esmę ir, *inter alia*, atmesti aiškiai nepagrįstus reikalavimus ar nepriimtinius prašymus“.¹⁰⁵ Iš šios Reglamento normos vėl gali pasirodyti, kad teismas turi nagrinėti prašymo pagrįstumą, tai parodo jau vien panaudoti žodžiai „išnagrinėti reikalavimo esmę“. Tas pats preambulės punktas kitu sakiniu teigia, kad tokį vertinimą nebūtinai turėtų atlikti

¹⁰⁴ SUJECKI, B. Das Europäisches Mahnverfahren nach dem Gemeinsamen Standpunkt. *EuZW* 2006 Heft 20 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>> p. 609.

¹⁰⁵ *Cit. op.* 1, preambulės 16 p.

teisėjas¹⁰⁶. Tačiau esant reikalavimo pagrįstumo vertinimui iš esmės, ne tik kad būtų neįmanoma automatizuoti procedūrą, bet ir tokio vertinimo negalėtų atlikti asmuo, neturintis pakankamai teisinių žinių, taigi teisėjo dalyvavimas nagrinėjant prašymą tokiu atveju būtų privalomas. Taigi normos, reguliuojančios teismo atliekamo prašymo išduoti Europos teismo įsakymą vertinimo ribas, prieštarauja viena kitai. Apibendrinant galima pasakyti, kad Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo nepateikia aiškaus atsakymo dėl prašymo vertinimo apimties. Toks normų nekonkretumas gali privesti prie situacijos, kad skirtingos valstybės, įgyvendindamos Reglamentą, taikys skirtingus reikalavimus prašymo pagrįstumui, ir Europos teismo įsakymų išdavimui bus taikomos skirtingos sąlygos.

Manytina, kad proceso koncentruotumo ir automatizavimo tikslais reikėtų nustatyti tokias prašymo vertinimo ribas, kad vertinimą galėtų atlikti net kompiuteris. Tai patvirtina reglamento aštuntas straipsnis, kuriame nustatyta, kad nagrinėjimas gali būti atliekamas taikant automatizuotą procedūrą. Tokiu atveju reikėtų nustatyti visiškai formalius reikalavimus prašymo pagrįstumo vertinimui, kad netgi automatinė sistema, kurioje tikrai nėra loginio mąstymo galimybių, galėtų patikrinti ar prašymas nėra akivaizdžiai nepagrįstas. Autorės nuomone, sistema turėtų patikrinti, ar prašyme nurodytas bent vienas įrodymas ir ar jo apibūdinimo laukelyje yra įvesti duomenys įrodymo apibūdinimui. Tačiau ar tai suderinama su Reglamento preambulės 16 punktu, kuris reikalauja, kad teismas tirtų ir įrodymų apibūdinimą? Jeigu atsakysime „ne“, teks atsisakyti galimybės automatizuoti Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrą.

Esant tokiai Reglamento redakcijai, kokia ji yra dabar, autorės nuomone, nebus išvengta skirtumų tarp valstybių narių tikrinant, ar prašymas nėra akivaizdžiai nepagrįstas. Manytina, kad šie skirtumai priklausys nuo to, ar procedūra automatizuota ir ar prašymo nagrinėjimą atlieka teisėjas ar kitas teismo darbuotojas konkrečioje valstybėje narėje. Šiam tikslui įgyvendinti reikalingos konkrečios normos, nepaliekiančios valstybių teisei jokios aiškinimo laisvės. Tuo labiau, kad prašymo pagrįstumo laipsnis yra vienas iš esminių procedūros klausimų, kuriuo sprendžiama, ar priimti konkretų prašymą, ar jį atmesti. Toks normų neapibrėžtumas trukdo pasiekti Reglamento tikslą sukurti vienodą procedūrą visoje Europos Sąjungoje neginčijamiems reikalavimams įgyvendinti.

Jeigu netaisyklingai ir (ar) nepilnai užpildyta prašymo išduoti Europos teismo įsakymą standartinė forma, išskyrus atvejus, kai prašymas yra nepriimtinas arba aiškiai nepagrįstas, Reglamentas numato galimybę kreditoriui papildyti prašymą arba pašalinti jo

¹⁰⁶ *Ibidem.*

trūkumus.¹⁰⁷ Teismas tokiu atveju nurodo trūkumus kreditoriui išsiųsdamas standartinę formą (magistro darbo Priedas Nr. 2.) ir nustato terminą trūkumams pašalinti. Šiuo atveju prašymo trūkumais turėtų būti laikomos klaidos, kurios gali būti lengvai ištaisytos, pvz., kai kreditorius paprasčiausiai neužpildė privalomo laukelio prašymo formoje¹⁰⁸. Pažymėtina, kad teismas atmeta prašymą tik tada, kai kreditorius per nustatytą terminą nepašalina trūkumų.¹⁰⁹

Jeigu Reglamento 8 straipsnyje minimi reikalavimai yra įvykdyti tik dėl reikalavimo dalies, Reglamento 10 straipsnis numato galimybę išduoti Europos teismo įsakymą tik reikalavimo daliai. Tokiu atveju teismas apie tai praneša kreditoriui, naudodamas III priede pateiktą C standartinę formą (magistro darbo Priedas Nr.3.). Kreditoriui siūloma sutikti arba nesutikti su pasiūlymu dėl Europos teismo įsakymo teismo nustatytai sumai išdavimo ir jis informuojamas apie tokio sprendimo pasekmes. Ieškovas per teismo nustatytą terminą atsako teismui nusiųsdamas jam atsiųstą standartinę formą. Ieškovui sutikus su teismo pasiūlymu, teismas pagal išduoda Europos teismo įsakymą tai reikalavimo daliai, su kuria sutiko ieškovas. Pasekmes likusiai pradinio reikalavimo daliai reglamentuoja nacionalinė teisė. Kreditoriui neatsiuntus teismui atsakymo per teismo nustatytą terminą arba nesutikus su teismo pasiūlymu, teismas atsisako išduoti Europos teismo įsakymą visai sumai. Čia kyla klausimas, kokias pasekmes likusiai reikalavimo daliai nustato Lietuvos teisė, kur teismo įsakymo išdavimo tik daliai reikalavimo galimybė numatyta tik tuo atveju, kai skolininkas paprieštarauja tik daliai reikalavimų, arba dalį jų sumoka¹¹⁰. Kadangi reglamento 10 straipsnyje reglamentuota procedūra vadinama „prašymo keitimas“, manytina, kad dėl likusios reikalavimo dalies prašymas išduoti Europos teismo įsakymą turėtų būti laikomas nepaduotu. Šiuo atveju kreditoriui turi būti suteikta galimybė įgyvendinti tokį reikalavimą pasinaudojant LR CPK numatyta teismo įsakymo išdavimo procedūra (jeigu tai įmanoma), dokumentinio proceso tvarka arba paduodant paprastą ieškinį, priklausomai nuo to, koks yra reikalavimas.

Išnagrinėjęs prašymą teismas priima vieną iš šių sprendimų: išduoti Europos teismo įsakymą arba atmeti prašymą. Prašymo atmetimas yra neskundžiamas¹¹¹, tačiau tai nekliudo ieškovui tęsti su reikalavimu susijusį procesą, pateikiant naują prašymą išduoti Europos teismo įsakymą arba pagal kitą procedūrą, taikomą pagal valstybės narės teisę¹¹².

¹⁰⁷ *Cit. op.* 1, 9 str. 1 d.

¹⁰⁸ *Cit. op.* 27, aiškinamasis memorandumas, p. 11.

¹⁰⁹ *Cit. op.* 1, 11 str. 1 d. c) p.

¹¹⁰ *Cit. op.* 85, 439 str. 4 d.

¹¹¹ *Cit. op.* 1, 11 str. 2 d.

¹¹² *Cit. op.* 1, 11 str. 3 d.

3.3. Europos teismo įsakymo išdavimas

Teismas, patikrinęs ar kreditoriaus prašymas atitinka Reglamento 8 straipsnyje numatytus reikalavimus, išduoda Europos teismo įsakymą. Reglamentas nenustato griežto termino, per kurį teismas privalo išduoti Europos teismo įsakymą. 12 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad teismas privalo tai padaryti „kuo greičiau ir paprastai per 30 dienų nuo prašymo pateikimo“. Į 30 dienų laikotarpį neįskaičiuojamas laikas, kai ieškovas papildoma prašymą, pašalina jo trūkumus ar jį iš dalies pakeičia. Nors tai tik rekomendacinio pobūdžio norma teismams, manytina, kad teismai neturėtų per daug nukrypti nuo 30 dienų termino Europos teismo įsakymui išduoti, nebent reikia papildyti prašymą, pašalinti jo trūkumus, ar jį pakeisti, nes daug uždelsiant būtų pažeistas vienas iš Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros reikalavimų – jos koncentruotumo principas.

Europos teismo įsakymas yra išduodamas pagal Reglamento V priede pateiktą A standartinę formą (magistro darbo Priedas Nr. 5.). Taigi Europos teismo įsakymas yra standartinės formos, o tai leidžia automatizuoti ne tik prašymo išduoti Europos teismo įsakymą padavimą, bet ir pačio Europos teismo įsakymo išdavimą. Be to, kaip nurodo Komisija, turėtų būti nustatytos reikiamos praktinės priemonės automatiškai nukopijuoti informaciją, numatytą prašyme, į Europos teismo įsakymą¹¹³. Tai leistų ne tik supaprastinti duomenų apdorojimą, bet ir pagreitinti procedūrą.

Europos teismo įsakymas turi atitikti visus vykdomajam dokumentui keliamus reikalavimus, nes atskiras vykdomasis raštas skolininko neprieštaravimo atveju nėra išduodamas. Europos teismo įsakyme nurodomi šalių rekvizitai, pagrindinio reikalavimo suma, palūkanų, netesybų dydis. Šie duomenys yra analogiški nurodytiems prašyme išduoti Europos teismo įsakymą. Svarbi Europos teismo įsakymo dalis – tai skolininkui svarbi informacija, kuri turėtų būti pateikiama matomoje vietoje ir lengvai suprantama kalba gavėjams, gerai neišmanantiems teisinių klausimų.¹¹⁴ Šią informaciją, pasiremiant Lietuvos teisės doktrina¹¹⁵, galima suskirstyti į dvi dalis – siūlomąją (jos turinį nustato Reglamento 12 str. 3 d.) ir informacinę (Reglamento 12 str. 4 d.).

Siūlomojoje Europos teismo įsakymo dalyje skolininkui yra siūloma sumokėti kreditoriui įsakyme nurodytą sumą arba paprieštarauti įsakymui, pateikiant kilmės teismui prieštaravimo pareiškimą, kuris išsiunčiamas per 30 dienų nuo įsakymo įteikimo jam.¹¹⁶

¹¹³ *Cit. op.* 27, aiškinamasis memorandumas, p. 12.

¹¹⁴ *Ibidem.*

¹¹⁵ *Cit. op.* 8, p. 252.

¹¹⁶ *Cit. op.* 1, 12 str. 3 d.

Informacinėje Europos teismo įsakymo dalyje skolininkas informuojamas, kad 1) teismo įsakymas išduotas remiantis vien ieškovo (kreditoriaus) pateikta informacija, kurios teismas nepatikrino; 2) įsakymas taps vykdytinas, jei teismui pagal 16 straipsnį nebus pateiktas prieštaravimo pareiškimas; 3) jei pateiktas prieštaravimo pareiškimas, teismo procesas tęsiamas kilmės valstybės narės kompetentinguose teismuose, laikantis įprasto civilinio proceso taisyklių, išskyrus atvejus, kai kreditorius aiškiai nurodo tuo atveju nutraukti teismo procesą.¹¹⁷ Nurodyta informacija labai svarbi skolininkui tam, kad jis aiškiai suprastų, jog nesiimdamas veiksmų netgi prieš nepagrįstą reikalavimą, jis gali sulaukti teisinių pasekmių, nes teismas nesiima tikrinti reikalavimo pagrįstumo. Ypač esant vienpakopiam teismo įsakymo modeliui, kai skolininkas neturi teisės paprieštarauti jau įsigaliojusiam Europos teismo įsakymui, tokios informacijos turinys, pateikimo būdas ir vieta yra ypač svarbūs. Kad nebūtų pažeistos skolininko teisės, neteisingai ar nepakankamai jį informuojant, visa informacija, pateikiama skolininkui, yra nustatyta standartinėje Europos teismo įsakymo formoje.

Europos teismo įsakymas skolininkui yra siunčiamas kartu su prašymo išduoti Europos teismo įsakymą nuorašu. Taip pat skolininkui yra išsiunčiama prieštaravimo pareiškimo standartinė forma. Visi teismo dokumentai įteikiami skolininkui vadovaujantis Reglamento 13, 14 ir 15 straipsniais. Svarbu pažymėti, kad skolininkui nėra siunčiama prašymo išduoti Europos teismo įsakymą dalis, kurioje kreditorius pareiškia nesutinkąs, kad skolininkui pareiškus prieštaravimus procesas būtų tęsiamas kilmės valstybės narės teismuose.¹¹⁸ Ši nuostata visiškai pagrįsta, nes matydamas, kad jo paprieštaravimo atveju kreditorius ketina atsisakyti tęsti procesą ginčo teisenos tvarka, skolininkas gali piktybiškai pareikšti prieštaravimą kreditoriaus reikalavimui.

Reglamente įtvirtintas vienpakopis teismo įsakymo modelis¹¹⁹, todėl teismo dokumentai skolininkui yra siunčiami tik vieną kartą. Tai ne tik pagreitina procedūrą, bet ir daro ją paprastesnę bei leidžia sumažinti teismo išlaidų.

Labai svarbu pastebėti, kad Reglamentas nenumato, kokia kalba yra išduodamas Europos teismo įsakymas. Logiška manyti, kad Europos teismo įsakymas yra išduodamas valstybės narės, kurioje vyksta procesas, oficialia kalba. Kita vertus, jeigu Europos teismo įsakymas yra siunčiamas skolininkui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, skolininkas gali visiškai nesuprasti gauto dokumento ir nepasinaudoti savo galimybe pareikšti prieštaravimą. Kadangi Reglamentas nepateikia jokio atsakymo į šį klausimą, derėtų pasiremti 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr.

¹¹⁷ *Cit. op.* 1,12 str. 4 d.

¹¹⁸ *Cit. op.* 1, 12 str. 2 d.

¹¹⁹ Plačiau apie vienpakopį teismo įsakymo modelį 3.4. magistro darbo dalyje.

1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse¹²⁰. Šio reglamento 8 straipsnio 1 dalis nustato: gaunančioji agentūra informuoja adresatą apie tai, kad jis gali atsisakyti priimti perdavimui dokumentą, jeigu jis parengtas kita kalba, nei bet kuri iš toliau nurodytų kalbų: a) valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba, jeigu toje valstybėje narėje yra kelios valstybinės kalbos, tos vietos, kurioje turi būti įteiktas dokumentas, valstybine kalba ar viena iš jos valstybinių kalbų; arba b) adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba. Taigi kilmės valstybė narė turėtų išversti Europos teismo įsakymą į oficialią kalbą valstybės, kurioje yra nuolatinė atsakovo gyvenamoji vieta. Pažymėtina, kad ne tik teismo įsakymą, bet ir prašymą išduoti Europos teismo įsakymą bei standartinę skolininko prieštaravimo formą kilmės valstybės narės teismas turėtų įteikti skolininkui jam suprantama kalba. Problema kyla dar ir dėl to, kad skolininkas, kuriam įteikiami dokumentai, juos gauna tik pasirašęs šaknelę dėl įteikimo. Vadinasi, skolininkas gali patikrinti, kokia kalba surašyti gauti dokumentai tik po to, kai patvirtina jų gavimą, todėl negali laiku paprieštarauti tokiam įteikimui. Dar didesnė problema kiltų tada, kai skolininkui dokumentai įteikiami be patvirtinimo apie jų gavimą (tokią galimybę Reglamentas taip pat numato). Tokiais atvejais nuo dokumentų įteikimo skolininkui prasideda 30 dienų termino prieštaravimams pareikšti skaičiavimas, o skolininkui dar reikia išsiversti dokumentus, tarkim, iš slovėnų kalbos į lietuvių. Tokiu atveju net vertėją kažin ar pavyktų rasti. Siekiant išvengti galimų problemų dėl įteikimo, Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo turėtų nustatyti aiškia taisyklę dėl kalbos, nes Europos teismo įsakymo išdavimo procedūroje yra ypač svarbu, kad skolininkas būtų informuotas tinkamai, kitaip bus pažeistas jo teisės būti išklaustytu principas.

Šios įteikimo problemos verčia dar kartą pagalvoti, ar neverta Reglamente įtvirtinti specialią jurisdikcijos taisyklę pagal skolininko gyvenamąją vietą. Toks teisingumas išspręstų beveik visas įteikimo skolininkui problemas.

¹²⁰ 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (OL, 2000 L 160, p. 37).

3.4. Skolininko gynybos priemonės

Kaip jau minėta ankstesnėje šio darbo dalyje, Europos teismo įsakymo procedūra yra vienpakopė. Vertėtų plačiau aptarti šį teismo įsakymo modelį, nes tai tiesiogiai susiję su skolininko teisių apsauga. Pirmame Pasiūlyme dėl Reglamento¹²¹ Komisija pristatė dvipakopę teismo įsakymo išdavimo procedūrą. Pagal Pasiūlymą, teismas priimdamas kreditoriaus prašymą turėjo priimti dokumentą, kuris pats savaime nelaikomas Europos teismo įsakymu, tačiau išsiunčiamas skolininkui, siekiant jį informuoti apie bylos iškėlimą, jo procesines teises ir pareigas, įskaitant numatomą išduoti teismo įsakymą jam nepareiškus prieštaravimo. Europos Komisijos įsitikinimu, skolininkui turėtų būti suteikta antra galimybė ginčyti ieškinį ir perduoti jį nagrinėti bendra tvarka, net jeigu teismas pranešime apie bylą jam pateikė informaciją dėl jo teisių ir pareigų, tačiau jis nepareiškė ketinimo gintis. Galutinis neatšaukiamas sprendimas būtų per daug griežta sankcija, ypač lyginant su panašiomis aplinkybėmis priimamais teismo sprendimais ieškovo naudai neatvykus atsakovui, t. y. kai atsakovui yra įteikiamas teismo šaukimas ir suteikiama informacija apie neatvykimo į teismą padarinius, kurių atžvilgiu paprastai vis dar galima pateikti apeliaciją ar pasinaudoti kitu teisiniu teisės gynimo būdu. Šiuos argumentus, anot Komisijos, taip pat galima pagrįsti tuo, kad, skirtingai nei valstybėse narėse, kurios taiko vienpakopę teismo įsakymo išdavimo procedūrą ir nenumato galimybės pateikti skundą, Europos teismo įsakymas nenumato reikalavimo pagrįstumo nagrinėjimo. Toks procedūros supaprastinimas siekiant jos efektyvumo, atsižvelgiant į skolininko interesus, pateisinamas tik suteikiant skolininkui papildomą teisę gintis.¹²²

Pasiūlyme pateiktą dvipakopį teismo įsakymo modelį labiausiai sukritikavo *Rechberger*, pasisakantis už grynai vienpakopę procedūrą.¹²³ Kita vertus, *Sujecki*, vienas iš didžiausių Reglamento kritikų, teigia, kad dėl procedūros vienpakopiškumo galima diskutuoti labai įvairiai. Tačiau teisės doktrinoje vieningai sutariama, kad kaip pavyzdžiu galima remtis Austrijos teise, kur vienpakopis teismo įsakymas puikiai funkcionuoja, ir jokios skolininko teisės nėra pažeidžiamos. Be to, kaip parodo Vokietijos dvipakopio teismo įsakymo procedūros statistika, pateikiamų skolininko prieštaravimų antrajame etape skaičius tesiekia 1% visų išduodamų teismo įsakymų, tad galima teigti, kad antros teisės prieštarauti skolininkui suteikimas turi mažą praktinę reikšmę.¹²⁴

¹²¹ *Cit. op. 27.*

¹²² *Ibid.* Aiškinamasis memorandumas, p. 12.

¹²³ ATIK. Aktuelle Entwicklungen im Europäischen Zivilverfahrensrecht - Bericht über eine Tagung der Europäischen Rechtsakademie Trier. *EuZW* 2004 Heft 22; 686 – 688. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>> p. 688.

¹²⁴ *Cit. op. 2*, p. 39.

Taigi Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo suteikia skolininkui tik vieną galimybę pasinaudoti savo teisminės gynybos priemonėmis (tik išimtiniais atvejais palikta peržiūros galimybė, tačiau ji nėra laikoma skolininko gynybos priemone Europos teismo įsakymo procedūroje). Šia teise skolininkas gali pasinaudoti per 30 dienų terminą nuo teismo įsakymo jam įteikimo. Prieštaravimus dėl Europos teismo įsakymo skolininkas gali pateikti naudodamas Reglamento VI priede pateiktą F standartinę formą (magistro darbo Priedas Nr. 6.), kuri pateikiama jam kartu su Europos teismo įsakymu. Tačiau svarbu pažymėti, jog Reglamento preambulės 23 punkte nustatyta, kad teismai turėtų atsižvelgti į bet kuria kita rašytine forma pateiktą prieštaravimą, jei jis yra aiškiai suformuluotas. Sąvoką „aiškiai suformuluotas“ reikėtų suprasti taip, kad iš skolininko paduoto dokumento teismas turėtų suprasti, koks skolininkas kokiam kreditoriaus reikalavimui prieštarauja.

Reglamente nereikalaujama, kad skolininkas motyvuotų savo prieštaravimus, Reglamento standartinėje formoje netgi nėra palikta vietos tokiai argumentacijai išreikšti, užtenka konstatuoti, kad prieštaraujama. Tai visiškai logiška, turint galvoje, kad teismas netikrina kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo.

Prieštaravimo pareiškimas pateikiamas popierine forma ar kitomis ryšio priemonėmis, įskaitant elektronines, kurios yra priimtinos kilmės valstybei narei ir kuriomis gali naudotis kilmės teismas. Kalbant apie prieštaravimo pasirašymą, skolininko parašui taikomos tokios pačios nuostatos, kaip ir kreditoriaus parašui paduodant prašymą dėl Europos teismo įsakymo išdavimo.

Laiku pareikšto skolininko prieštaravimo pasekmės - teismo procesas tęsiamas kilmės valstybės narės kompetentinguose teismuose laikantis įprasto civilinio proceso taisyklių, išskyrus atvejus, kai ieškovas aiškiai nurodo tuo atveju nutraukti teismo procesą.¹²⁵ Reglamento preambulės 24 punktas įtvirtina automatinio perėjimo prie įprastinio civilinio proceso modelį.¹²⁶ Tačiau Reglamente taip pat įtvirtinama, kad perėjimas prie įprastinio proceso vyksta pagal kilmės valstybės narės vidaus teisės normas. Ši norma pagrįstai kritikuojama *Sujecki*, kuris iškelia klausimą, ką daryti tokiu atveju, kai kilmės valstybės aktai apskritai nenumato teismo įsakymo išdavimo procedūros, taigi logiška, kad ir nereglamentuoja perėjimo prie įprastinio proceso. Anot *Sujecki*, valstybės narės turėtų priimti papildomas nuostatas dėl perėjimo prie įprastinio proceso savo įstatymuose dėl Reglamento įgyvendinimo.¹²⁷

¹²⁵ *Cit. op.* 1, 17 str. 1 d.

¹²⁶ Apie vokiškąjį ir austriškąjį modelius pagal perėjimo prie įprastinio proceso skirtumus kalbėta magistro darbo 2 dalyje.

¹²⁷ *Cit. op.* 73, p. 176.

3.5. Europos teismo įsakymo vykdytinumas

Europos teismo įsakymo paskelbimą vykdytinu reglamentuoja Reglamento 18 straipsnis. Jei per 30 dienų terminą nuo teismo įsakymo įteikimo skolininkui, atsižvelgiant į laiką, kurio reikia, kad pareiškimas pasiektų gavėją, prieštaravimo pareiškimas nepateikiamas kilmės teisme, kilmės teismas nedelsdamas paskelbia Europos teismo įsakymą vykdytinu naudodamas Reglamento VII priede pateiktą G standartinę formą (magistro darbo Priedas Nr. 7.). Teismas patikrina įteikimo datą. Teismas vykdytiną Europos teismo įsakymą siunčia ieškovui.

Europos teismo įsakymo, kaip teismo priimto dokumento, prigimtis yra dvejopa: tai tuo pačiu ir dokumentas, patvirtinantis bylos iškėlimą, tuo pačiu ir teismo sprendimas, kuris skolininkui nepareiškus prieštaravimų įsigalioja ir yra paskelbiamas vykdytinu. Ši dvejopa teismo įsakymo prigimtis yra patvirtinta Europos Bendrijų Teisingumo Teismo (toliau – EBTT) byloje *Klomps/Mishel*¹²⁸. EBTT pažymėjo, kad teismo įsakymas (byloje buvo sprendžiama dėl Vokietijos teismo įsakymo) yra dokumentas, kuriuo iškeliamą byla Briuselis-I reglamento 27 str. 1 d. prasme, kuris, skolininko neveikimo atveju tampa teismo sprendimu. EBTT taip pat pabrėžė laiko tarpo, nuo tada, kai skolininkas gauna teismo įsakymą, iki teismo įsakymo įsigaliojimo, svarbą. Teismo įsakymas gali įsigalioti tik tada, kai nuo to, kai skolininkas gavo teismo įsakymą, praėjo terminas, nustatytas prieštaravimams pareikšti. Tai ypač svarbi skolininko teisių apsaugos garantija, kad jis turėtų pakankamai laiko gynybai. Todėl teismas, kaip nurodyta Reglamento 18 str. 1 d., prieš paskelbdamas Europos teismo įsakymą vykdytinu, privalo patikrinti teismo įsakymo įteikimo skolininkui datą.

Svarbu pastebėti, kad Europos teismo įsakymas automatiškai paskelbiamas vykdytinu tik tada, kai negaunami skolininko prieštaravimai. Tačiau kaip reikėtų elgtis tokiu atveju, kai skolininkas sumoka reikalaujamą pinigų sumą, arba šalys sudaro taikos sutartį, Reglamentas nereglamentuoja. Reglamento 22 straipsnyje nustatyta, kad paprašius atsisakoma vykdyti įsakymą ir tuo atveju, kai skolininkas sumokėjo kreditoriui Europos teismo įsakyme nurodytą sumą. Taigi skolininkas turi galimybę tik pateikti prašymą dėl atsisakymo vykdyti teismo įsakymą. Tačiau jeigu skolininkas turi turto keliose valstybėse narėse, jam tampa labai problematiška visose jose pateikti prašymus dėl teismo įsakymo nevykdymo. Tokiu atveju nesąžiningas kreditorius gali pasinaudoti susidariusia padėtimi. Manytina, kad Reglamente dėl Europos teismo įsakymo turėtų būti nustatyta atskira

¹²⁸ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1981 m. birželio 16 d. sprendimas byloje 166/80, *Klomps/Mishel*, ECR, 1981, I -1593.

standartinė forma, kurią užpildęs ir pateikęs mokėjimo įrodymą skolininkas galėtų pranešti kilmės teismui apie reikalavimo įvykdymą. Panaši forma galėtų būti nustatyta ir šalių taikos sutarties sudarymo atveju – tokią formą turėtų pasirašyti abi šalys.

Pagal Reglamento 19 straipsnį kilmės valstybėje narėje vykdytiną Europos teismo įsakymą kitose valstybėse narėse pripažįstamas ir vykdomas nereikalaujant vykdytinumo patvirtinimo ir nesuteikiant jokios galimybės prieštarauti jo pripažinimui. Šia norma įgyvendintas vienas iš Reglamento tikslų - sudaryti sąlygas Europos teismo įsakymų laisvam judėjimui valstybėse narėse nustatant minimalius reikalavimus, kurių laikantis nebėra būtina vykdančioje valstybėje narėje iki pripažinimo ir vykdymo imtis tarpinių procesinių veiksmų. Pagal Reglamento 21 straipsnio 2 dalį, kreditorius, siekdamas, kad įsakymas būtų vykdomas kitoje valstybėje, tos valstybės narės kompetentingoms vykdymo institucijoms pateikia a) autentiškumui nustatyti būtinas sąlygas atitinkančią Europos teismo įsakymo, kurį kilmės teismas paskelbė vykdytinu, kopiją; ir b) jei būtina, Europos teismo įsakymo vertimą į vykdančiosios valstybės narės oficialią kalbą arba, jei toje valstybėje narėje yra kelios oficialios kalbos, laikantis tos valstybės narės teisės aktų, į oficialią kalbą ar vieną iš oficialių kalbų, vartojamų teismo procese toje vietoje, kur prašoma vykdyti įsakymą, arba į kitą vykdančiosios valstybės narės nurodytą jai priimtina kalbą. Vykdomo procesą reglamentuoja valstybės narės, kurioje norima vykdyti Europos teismo įsakymą, teisė.

3.6. Peržiūra išimtiniais atvejais

Reglamente įtvirtinta Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra koncentruotumo ir efektyvumo tikslais sukonstruota taip, kad suteikia skolininkui labai mažai teisinės apsaugos. Nereikalaujanti įrodymų, nenagrinėjanti prašymo pagrįstumo, vienkopė teismo įsakymo procedūra gal ir yra pakankamai greita ir paprasta, tačiau mažai apsaugo skolininko teises. Būtent šiuo tikslu Reglamentas numato Europos teismo peržiūros išimtiniais atvejais galimybę.

Pasibaigus terminui prieštaravimams pareikšti, atsakovas turi teisę prašyti peržiūrėti Europos teismo įsakymą kilmės valstybės narės kompetentingame teisme, su sąlyga, kad skolininkas veikia nedelsdamas, jei:

- 1) teismo įsakymas įteiktas skolininkui be gavėjo patvirtinimo apie jo gavimą ir ne dėl skolininko kaltės dokumentas nebuvo įteiktas laiku, nesuteikiant jam galimybės pasiruošti gynybai;

arba

- 2) atsakovas negalėjo paprieštarauti reikalavimui dėl *force majeure* arba dėl ypatingų aplinkybių ne dėl savo kaltės.¹²⁹

Kadangi Reglamentas numato teismo įsakymo įteikimą tiek su gavėjo patvirtinimu, tiek be patvirtinimo, galima situacija, kad skolininkas negauna Europos teismo įsakymo, arba jį gauna ne laiku ir dėl to nespėja laiku išsiųsti prieštaravimo. Sąvoka „nesuteikiant jam galimybės pasiruošti gynybai“ turėtų būti aiškinama kaip laikas, per kurį atsakovas galėtų susipažinti su gautais dokumentais ir apsispręsti dėl prieštaravimo, nes šis neturi būti motyvuotas, todėl tikraja prasme ruoštis gynybai skolininkui nereikia, jeigu žiūrėsime formaliai, laikas skolininko gynybai turi būti toks, koks nurodytas reglamente, t.y. 30 dienų. Sąvoka „dėl ypatingų aplinkybių“, manytina, reiškia aplinkybes, nepriklausančias nuo skolininko valios, t.y. kai dėl tų aplinkybių nėra skolininko kaltės. Tačiau kiekvienu atveju tik teismas gali spręsti, ar skolininko prašymas pagrįstas.

Minėti du peržiūros pagrindai yra analogiški nustatytiems 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 805/2004, sukuriančiame neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą¹³⁰. Tačiau Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo nustato dar vieną peržiūros pagrindą, sukeltą dar daugiau neaiškumų.

Pasibaigus terminui prieštaravimams pareikšti skolininkas taip pat turi teisę prašyti, kad kilmės valstybės narės kompetentingas teismas peržiūrėtų Europos teismo įsakymą,

¹²⁹ *Cit. op.* 1, 20 str. 1 d.

¹³⁰ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004 L 143, p. 15).

jei teismo įsakymas buvo išduotas **akivaizdžiai neteisingai** (išskirta autorės), atsižvelgiant į šiame reglamente nustatytus reikalavimus arba dėl kitų išimtinių aplinkybių.¹³¹ Sąvoka „akivaizdžiai neteisingai“ gali būti suprantama ir kaip teismo įsakymo išdavimo procedūros klaidos, ir kaip Europos teismo įsakymo nepagrįstumas. Pavyzdžiui, jeigu kreditorius išvis nenurodė įrodymų, o Europos teismo įsakymas buvo išduotas. Arba dėl procedūros klaidų buvo išduotas teismo įsakymas ne tam skolininkui ir panašiai. Tačiau galutinė sąvokos reikšmė nėra aiški. Kaip nėra aiški ten pat naudojama „išimtinių aplinkybių“ sąvoka. Bet koku atveju, manytina, tai turėtų reikšti padarytas esmines klaidas procedūros metu. Derėtų sutikti su *Sujecki*, kad peržiūros išimtiniais atvejais procedūra ne tik tiksliai neapibrėžia konkrečios grupės išimtinių atvejų, kuriems esant ji vyksta, bet ir apskritai yra suformuluota labai neaiškiai.

Toks platus aiškinimo laukas, paliktas valstybių narių teismams, gali privesti ne tik prie nevienodo Reglamento aiškinimo ir taikymo, bet ir prie to, kad dėl šios peržiūros ribų išplėtimo gali susiklostyti situacija, kad daug teismo įsakymų bus panaikinta, ir taip sumažintas Europos teismo įsakymo procedūros veiksmingumas. Ši situacija tampa ypač pavojinga, nes skolininkui nėra apribotas laiko terminas, per kurį jis gali pareikšti prašymą dėl Europos teismo įsakymo peržiūrėjimo. Šis termino nenustatymas veda prie labai ilgai trunkančio teisinio netikrumo dėl išduoto Europos teismo įsakymo galiojimo.

¹³¹ *Cit. op.* 1, 20 str. 2 d.

III. REGLAMENTO ĮGYVENDINIMO LIETUVOS RESPUBLIKOJE PERSPEKTYVOS

Reglamentas dėl Europos teismo įsakymo Lietuvos Respublikoje bus pradėtas įgyvendinti nuo 2008 m. gruodžio 12 d., todėl kol kas galime kalbėti tik apie Reglamento įgyvendinimo perspektyvas. Manytina, kad neturėtų kilti didelių keblumų aiškinant ir taikant Reglamentą Lietuvoje, nes LR Civilinio proceso kodekse nustatytoji teismo įsakymo išdavimo procedūra neturi daug skirtumų nuo tarptautinės, bent jau pačiu išdėstymu. Ko gero, daug sunkiau bus aiškinti ir taikyti Reglamentą toms valstybėms narėms, kurių civilinio proceso įstatymai apskritai nenumato teismo įsakymo išdavimo procedūros.

Reglamento dėl Europos teismo įsakymo 29 straipsnyje nustatyta, kad iki 2008 m. birželio 12 d. valstybės narės Komisijai privalo pranešti: a) kurių teismų jurisdikcijai priklauso išduoti Europos teismo įsakymą; b) peržiūros tvarką ir teismus, kompetentingus taikant 20 straipsnį; c) ryšio priemonės, kurios priimtinos taikant Europos teismo įsakymo procedūrą ir kuriomis gali naudotis teismai; d) kalbas, priimtinas pagal 21 straipsnio 2 dalies b punktą.¹³²

Taigi dar prieš pradėdant įgyvendinti Reglamentą reikia apsispręsti dėl rūšinio (dalykinio), teritorinio ir funkcinio teisingumo, nagrinėjant bylas dėl Europos teismo įsakymo išdavimo Lietuvoje. Kaip jau darbe minėta, užsienio teisės doktrinoje yra siūloma valstybėms paskirti vieną centrinę teisumą, nagrinėsiantį bylas dėl Europos teismo įsakymo išdavimo. Tai ne tik palengvintų teismų prieinamumą užsienyje gyvenantiems kreditoriams, kuriems nereikėtų gilintis į Lietuvos teisėje reglamentuojamas teisingumo taisykles, kas suponotų teisinės pagalbos reikalingumą ir papildomas išlaidas kreditoriams. Tačiau kita vertus, Lietuvoje tokio centrinio teismo, skirto teismo įsakymo byloms nagrinėti, koks yra pavyzdžiui Vokietijoje, nėra. Žinoma, būtų galima bylas dėl Europos teismo įsakymo išdavimo priskirti kurio nors vieno teismo, tarkim, apeliacinio, kompetencijai, tačiau iš anksto sunku numatyti, ar daug bus tokių bylų, kad vienas teismas nebūtų apkrautas per dideliu darbo krūviu. Kita vertus, Briuselis-I reglamentą, kaip jau minėta, nustato ir tam tikras teritorinio teisingumo taisykles, todėl centrinio teismo pasirinkimas tampa problematiškas. Autorės nuomone, paprasčiausia būtų palikti dabartines teisingumo taisykles, kurios jau yra paskelbtos per Europos teisminių tinklą civilinėse ir komercinėse bylose. Be to, pasirinkus įprastines teisingumo taisykles,

¹³² *Cit. op.* 1., 29 str. 1 d.

skolininko prieštaravimo atveju nereikėtų bylos persiųsti kitam teismui. kadangi Europos teismo įsakymo procedūros keliu gali būti įgyvendinami tik piniginiai reikalavimai, vadinasi bylos dėl reikalavimų, kurių suma neviršija vieno šimto tūkstančių litų, turėtų būti teisingos apylinkės teismams, o bylos dėl viršijančių nurodytą sumą reikalavimų – apygardų teismams.

Kita informacija, kurią reikės pranešti Komisijai – tai peržiūros išimtiniais atvejais tvarka ir teismai, kompetentingi taikant Reglamento 20 straipsnį. Kadangi šio straipsnio pirmoji dalis yra identiška Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą¹³³ 19 straipsnio 1 daliai, Lietuva jau yra pranešusi Komisijai¹³⁴ dėl peržiūros tvarkos pagal šiuos punktus. Šiuo atveju yra taikomas LR CPK 439 straipsnio 2 dalis: „Skolininko prieštaravimai dėl kreditoriaus pareiškimo turi būti pateikti raštu per dvidešimt dienų nuo pranešimo apie teismo įsakymo išdavimą įteikimo skolininkui dienos. Prieštaravimai turi atitikti bendruosius reikalavimus, keliamus procesinių dokumentų turiniui ir formai, išskyrus reikalavimą nurodyti prieštaravimų pagrindą. Jeigu dėl svarbių priežasčių skolininkas prieštaravimus pareiškė pasibaigus šioje dalyje nurodytam terminui, skolininko prašymu teismas terminą prieštaravimams pareikšti gali atnaujinti. Nutartis, kuria toks skolininko prašymas atmestas, gali būti skundžiama atskiruoju skundu.“ Tačiau kokia peržiūros tvarka turi būti taikoma tuo atveju, kai skolininkas prašymą dėl peržiūros grindžia Reglamento 20 str. 2 d. nustatytu pagrindu – kai Europos teismo įsakymas buvo išduotas akivaizdžiai neteisingai, ar dėl kitų išimtinių aplinkybių? Galbūt čia būtų galima kalbėti apie proceso atnaujinimo institutą, kuris, kaip konstatuota Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktikoje¹³⁵, yra galimas nacionalinio teismo įsakymo išdavimo procedūroje. Jeigu šiuo atveju būtų taikomas proceso atnaujinimo institutas, tai įneštų bent šiek tiek teisinio tikrumo į peržiūros išimtiniais atvejais procedūrą, nes LR CPK ne tik nustato galutinį išimtinių aplinkybių, kurioms esant procesas atnaujinamas, sąrašą, bet ir terminus, per kuriuos galima kreiptis dėl proceso atnaujinimo.

Reglamento 20 str. nustato, kad „jei teismas nusprendžia, kad peržiūra yra pagrįsta dėl vienos iš 1 ir 2 dalyse nustatytų priežasčių, Europos teismo įsakymas netenka galios.¹³⁶ Reglamente nenustatyta, kas įvyksta toliau, ar pereinama į ginčo teiseną ar ne. Manytina, kad jei peržiūrai taikysime proceso atnaujinimo taisykles, tokiu atveju procesas

¹³³ *Cit. op.* 129.

¹³⁴ Europos teisminis atlasas civilinėse bylose. Interaktyvus [žiūrėta 2007-03-21]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/rc_otherinfoeeo_lt_lt.htm#1>

¹³⁵ 2005 m. kovo 7 d. LAT Civilinė byla Nr. 3K-3-148/2004.

¹³⁶ *Cit. op.* 1., 20 str.

atnaujinamas ir byla nagrinėjama ginčo teisenos tvarka, nes priešingu atveju teismo įsakymui nustojus galioti jau gali būti suėjęs ieškinio senaties terminas.

Iki 2008 m. birželio 12 d. Lietuva taip pat turi pranešti Komisijai apie ryšio priemonės, kurios priimtinos taikant Europos teismo įsakymo procedūrą ir kuriomis gali naudotis teismai, bei kalbas, į kurias turi būti išversti kitose valstybėse narėse priimti teismo įsakymai, siekiant juos vykdyti Lietuvoje. Kol Lietuvoje dar nėra elektroninio teismo įsakymo išdavimo galimybės, prašymai išduoti Europos teismo įsakymą teismui Lietuvoje gali būti paduoti tik popierine forma, paduodant dokumentus pačiame teisme arba siunčiant dokumentus teismui paštu. Teismui Lietuvoje priimtina kalba, be abejo, bus oficiali – lietuvių kalba. Šiuo atveju reikėtų pagal analogiją pasiremti LR įstatymo dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo¹³⁷ 2 straipsnio 4 dalimi, kuri nustato, kad „Europos vykdomasis raštas ar jo kopija vykdyti Lietuvos Respublikoje pateikiami išversti į lietuvių kalbą ir vykdomi netaikant Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso LX skyriaus septintojo skirsnio nuostatų.“ Be šios informacijos, kurią svarbu pateikti Komisijai, yra nemažai aptartinų klausimų, kurie svarbūs tinkamam Reglamento įgyvendinimui Lietuvos Respublikoje.

Perėjimą prie įprastinio civilinio proceso, kaip apibrėžta Reglamento 17 str. 2 d., reglamentuoja kilmės valstybės narės teisės aktai. Darbe jau buvo iškeltas klausimas, ką daryti tokiu atveju, kai valstybių narių teisės aktai išvis nenumato teismo įsakymo procedūros. Lietuvoje perėjimą prie įprastinio civilinio proceso skolininkui pareiškus prieštaravimus reglamentuoja LR CPK 439 straipsnio 3 dalis. Teismas, gavęs prieštaravimus, per tris dienas praneša kreditoriui apie šio galimybę ne vėliau kaip per keturiolika dienų pateikti ieškinį, atitinkantį kodekso 135 straipsnio reikalavimus. Jeigu kreditorius per šį terminą ieškinio nepateikia, kreditoriaus pareiškimas laikomas nepaduotu, o teismo įsakymas ir laikinosios apsaugos priemonės panaikinami.¹³⁸ Tačiau ar galima šias normas tiesiogiai pritaikyti Europos teismo įsakymo procedūrai? Nustatytas keturiolikos dienų terminas ieškiniui pareikšti Lietuvoje gyvenančiam kreditoriui gal ir yra pakankamas, tačiau užsienyje gyvenančiam kreditoriui per šį terminą reikia ne tik surašyti pagrįstą ieškinį, prieš tai išsiaiškinus LR CPK 135 straipsnio taikomus reikalavimus, bet ir išversti ieškinį bei jo priedus į lietuvių kalbą. Manytina, kad toks terminas tarptautinės bylos atveju yra per trumpas. Tuo labiau, kad reglamente dėl

¹³⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo (Valstybės žinios, 2005 05 07, Nr. 58-2005);

¹³⁸ *Cit. op.* 85, 439 str. 6 d.

Europos teismo įsakymo skolininko prieštaravimams pareikšti yra skiriamas 30 dienų terminas, nors prieštaravimai neturi būti nei motyvuoti, nei pagrįsti, be to, jie pareiškiami naudojant standartinę formą. Manytina, kad įgyvendinant teisminės gynybos prieinamumo principą, Lietuvos įstatymų leidėjas turėtų apsvarstyti galimybę prailginti šį terminą bent jau tokiais atvejais, kai kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji (buvimo) vieta yra užsienyje.

Dar vienas svarbus klausimas, įgyvendinant Reglamentą Lietuvoje – ar kreditorius, paduodamas prašymą išduoti Europos teismo įsakymą Lietuvos teismui, gali prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones? Kaip jau minėta darbe, Reglamente šiuo klausimu visiškai nepasisakyta. Kita vertus, Reglamento 26 straipsnis, pavadinimu “Ryšys su nacionaline proceso teise“ nustato, kad visus procesinius klausimus, kurie Reglamente konkrečiai nenagrinėjami, reglamentuoja nacionalinės teisės aktai. LR CPK 433 straipsnyje nustatyta, kad paduodamas pareiškimą dėl teismo įsakymo išdavimo kreditorius gali pateikti motyvuotą prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Pažymėtina, kad paduodamas prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kreditorius turi vadovautis ir LR CPK XI skyriaus penktojo skirsnio normomis. Lietuvos teismas taiko tik tokias laikinąsias apsaugos priemones, kurias numato Lietuvos Respublikos teisės aktai (*lex fori*). Kadangi Prašymo dėl Europos teismo įsakymo išdavimo standartinėje formoje nėra numatyta galimybė parašyti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, manytina, kad toks kreditoriaus prašymas turi būti surašomas atskirai ir privalo būti motyvuotas. Teismo nutartis taikyti ar atsisakyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones irgi turėtų būti priimta atskirai pagal įprastą tokioms teismo nutartims formą. Beje Briuselis-I reglamento 31 straipsnis nustato, kad prašymas dėl laikinųjų, įskaitant ir apsaugos, priemonių, kurias numato tos valstybės įstatymas, taikymo gali būti paduotas valstybės narės teismui, net jeigu pagal šį reglamentą kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Vadovaujantis šia norma, teismas turėtų spręsti pagal kreditoriaus prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių Lietuvoje esančiam skolininko turtui taikymo net tada, kai prašymas dėl Europos teismo įsakymo paduodamas kitos valstybės narės teismui.

Europos teismo įsakymo institutas nepateikia aiškaus atsakymo į tai, kokia apimtimi teismas turi atlikti kreditoriaus prašymo išduoti Europos teismo įsakymą vertinimą. Nereikia pamiršti, kad reglamento 8 straipsnis be kita ko nustato, kad prašymo nagrinėjimas gali būti atliekamas taikant automatizuotą procedūrą. Apie elektroninio Europos teismo įsakymo išdavimo galimybes bus pakalbėta toliau, bet atsižvelgiant į procedūros automatizavimo tikslą, reikėtų apsibrėžti prašymo nagrinėjimo ribas. Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 435 str. 2 d. 4 p. nustatyta panaši kaip Reglamente

norma, kad teismas atsisako priimti pareiškimą, kai pareiškimas yra aiškiai nepagrįstas. Lietuvos teisės doktrinoje¹³⁹ nurodoma, kad atsisakydamas priimti pareiškimą nurodytu pagrindu teismas turėtų konstatuoti, kad pareikštas reikalavimas iš esmės neįmanomas. Lietuvos Aukščiausiojo teismo senatas savo 2004 m. gruodžio 30 d. nutarime¹⁴⁰ yra pasisakęs, kad „teisėjas, sprendamas kreditoriaus pareiškimo dėl teismo įsakymo išdavimo priėmimo klausimus, vertina pateiktus rašytinius įrodymus šio pareiškimo formos ir turinio reikalavimų aspektu, tikrina, ar jis nėra aiškiai nepagrįstas (CPK 431 straipsnio 1-3 dalys, 433 straipsnio 1 dalies 3-7 punktai, 2 dalis, 435 straipsnio 2 dalis, 436 straipsnio 2 dalies 5, 6 punktai)“. Taigi Lietuvoje nėra atliekamas išsamus įrodymų tyrimas. Kaip jau minėta, Reglamente nėra nustatyta privalomo įrodymų pateikimo būtinybė, kreditorius įrodymus privalo tik trumpai apibūdinti, tačiau manytina, kad teismas, vertindamas įrodymų apibūdinimą, gali remtis Lietuvoje galiojančia praktika. Valstybėse, kuriose teismo įsakymo išdavimo procedūra yra pavedama atlikti teisėjams, o ne kitiems pareigūnams, ir nėra automatizuojama, dažnai prašymo išduoti teismo įsakymą nagrinėjimas yra išsamesnis, negu kitose valstybėse, kuriose šią procedūrą atlieka ne teisėjai. Manytina, kad ateityje įgyvendinus elektroninio teismo įsakymo išdavimo procedūrą Lietuvoje, prašymo vertinimas taps labiau formalus. Autorės nuomone, prašymo išduoti Europos teismo įsakymą priimtinumą vertinimą derėtų kuo labiau formalizuoti, o dėl įrodymų, reikėtų patikrinti, ar yra nurodytas bent vienas įrodymas, ir ar yra pateiktas jo apibūdinimas, nesigilinant į šio apibūdinimo turinį (šiaip ar taip, ten turėtų būti nurodyti sutarčių pavadinimai, sąskaitų faktūrų numeriai, ar liudytojų vardai ir pavardės, kurie teisėjui, nematančiam pačių įrodymų, nieko nepasako). Ar tokie įrodymai faktiškai egzistuoja, turėtų nuspręsti skolininkas, apsisprendamas ar prieštarauti Europos teismo įsakymui.

Lietuvoje jau yra svarstomas teismo įsakymo išdavimo procedūros automatizavimas įvedant elektroninį teismo įsakymą. Teismų tarybos 2006 m. gegužės 10 d. nutarimu Nr. 13 P – 462 patvirtinta „Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) naujai kuriamų ir tobulinamų modulių funkciniai reikalavimai“¹⁴¹, kuriame, įgyvendinant LR CPK 431 str. 5 d. nuostatas, numatyta parengti automatizuotą teismo įsakymo išdavimo modulį. Tarp moduliui keliamų reikalavimų nurodoma ir tai, kad modulis turi būti pritaikomas

¹³⁹ *Cit. op.* 8.

¹⁴⁰ 2004 m. gruodžio 30 d. Lietuvos Aukščiausiojo teismo senato nutarimas Nr. 51 dėl civilinio proceso kodekso normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo teismų praktikoje (Teismų praktika, 2005.02.21, Nr.: 22).

¹⁴¹ „Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) naujai kuriamų ir tobulinamų modulių funkciniai reikalavimai“. Patvirtinta Teismų tarybos 2006 m. gegužės 10 d. nutarimu Nr. 13 P – 462. [žiūrėta 2007-03-20]. Prieiga per internetą <<http://www.teismai.lt/savivalda/nutarimai/20060510-462.doc>>.

automatizuoti Europos teismo įsakymo išdavimo procesą, nustatytą Tarybos reglamente, nustatančiame Europos teismo įsakymo procedūrą. Šį modulį numatoma pradėti rengti jau nuo kitų metų pradžios. Taigi reikšminga aptarti Europos teismo įsakymo išdavimo automatizavimo perspektyvas Lietuvoje. Remiantis minėtame Teismų tarybos nutarime pateiktais duomenimis, teismo įsakymo procedūrą ateityje galima įsivaizduoti taip: prašymus išduoti Europos teismo įsakymą bus galima pateikti tiek popierine, tiek elektronine forma, naudojant saugų elektroninį parašą. Sistema bus sukurta taip, kad galėtų atpažinti ir apdoroti popierines dokumentų formas. Automatizuoti žadama ne tik prašymo padavimą, bet ir jo patikrinimą bei patį Europos teismo įsakymo išdavimą. Numatyta galimybė į teismo įsakymo formą perkelti visus būtinus duomenis iš prašymo, atitinkančio reikalavimus. Taigi procedūra numatoma tikrai labai moderni, todėl galima tikėtis, kad ne tik labai palengvins teismų darbą išduodant Europos teismo įsakymą, bet ir palengvins asmenims teisminės gynybos prieinamumą. Tai ypač aktualu Europos teismo įsakymo procedūros atveju, kadangi kreditoriui, gyvenančiam užsienyje, būtų daug lengviau užpildyti prašymą dėl Europos teismo įsakymo elektroniniu būdu. Reikėtų apvarstyti galimybę, kad kreditorius pildydamas elektroninį prašymą, galėtų pasirinkti, kokia kalba jis nori pildyti standartinę prašymo formą. Kadangi visomis kalbomis formos yra identiškos, įvedimo laukelių reikšmė nuo to neturėtų keistis, o užsienio kreditoriui būtų daug patogiau naudotis tokia sistema. Taip pat, kalbant apie elektroninį Europos teismo įsakymą, reikėtų suteikti kreditoriui galimybę kartu su prašymo forma pateikti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kartu informuojant, kad šis prašymas turi būti motyvuotas ir pateiktas lietuvių kalba. Pagrindinė problema automatizuojant Europos teismo įsakymą, kurią išryškina *Sujecki*, yra teisingumo klausimas¹⁴². Nes tokias sudėtingas teisingumo taisykles, kaip nustatyta Briuselis-I reglamente, tikrai sudėtinga, o gal net neįmanoma patikrinti automatizuotu būdu. Tačiau šią problemą galėtų išspręsti tik Europos įstatymų leidėjas, įtvirtindamas Reglamente dėl Europos teismo įsakymo vieną teisingumo taisyklę – pagal skolininko gyvenamąją (buvimo) vietą (*actor sequitur forum rei*).

¹⁴² *Cit. op.* 73, p. 183-191.

IŠVADOS

1. Europos teismo įsakymas – tai visiškai naujas tarptautinio civilinio proceso institutas, įtvirtintas 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1896/2006, nustatančiu Europos teismo įsakymo procedūrą¹⁴³, padedantis supaprastinti ir pagreitinti neginčijamų reikalavimų įgyvendinimą Bendrijos mastu bei išvengti problemų, kylančių dėl valstybių narių nacionalinių teisės sistemų skirtumų ir jų nepritaikomumo tarptautinio pobūdžio byloms, tokių kaip kitos valstybės teisės sistemos nežinojimas, sąlygojantis dokumentų vertimui, teisinei pagalbai, šalių vykimui į užsienio valstybę skiriamas dideles papildomas išlaidas. Siekiant išvengti šių problemų, pagrindiniai Europos teismo įsakymo procedūrai keliami tikslai yra paprastumas, aiškumas, greitumas, vienodas taikymas visoje Bendrijoje, papildomų išlaidų nebuvimas, pritaikymas automatiniam duomenų apdorojimui ir daugiakalbiam naudojimui.
2. Reglamento taikymo srities apribojimas tarptautinio pobūdžio bylomis sudaro nevienodas sąlygas Bendrijoje veikiantiems kreditoriams, priklausomai nuo jų gyvenamosios (buvimo) vietos vienoje ar kitoje valstybėje narėje, ir tokiu būdu gali sukelti kreditorių diskriminacijos ir netgi veiksmingos konkurencijos bendrojoje rinkoje sutrikdymo pavojų.
3. Europos teismo įsakymo leistinumą apribojimai neturėtų būti apibrėžiami išskiriant sutartinius ir nesutartinius reikalavimus, nes šių reikalavimų atskyrimas valstybėse narėse aiškinamas skirtingai (pvz. *culpa in contrahendo* atveju). Konkretumo reikalavimas padėtų išvengti nesutartinių reikalavimų įgyvendinimo Europos teismo įsakymo procedūros keliu, nes dažnai jų neįmanoma apibūdinti konkrečia pinigų suma (pvz. neturtinės žalos atveju).
4. Europos teismo įsakymo išdavimo bylų teisingumas nustatomas pagal sudėtingas Briuselis-I reglamento įtvirtintas taisykles. Specialiosios jurisdikcijos taisyklės pagal skolininko gyvenamąją (buvimo) vietą (*actor sequitur forum rei*) įvedimas palengvintų teisminės gynybos prieinamumą, palengvintų procedūros automatizavimą, padėtų išspręsti įteikimo problemas bei įgyvendinti proceso ekonomiškumo ir koncentruotumo principus.
5. Reglamentas neapibrėžia aiškių prašymo išduoti Europos teismo įsakymą pagrįstumo vertinimo ribų. Tad teismo atliekamo prašymo pagrįstumo vertinimo ribų nustatymo klausimas išsispręs kiekvienos valstybės narės teismų praktikoje. Toks

¹⁴³ *Cit. op. 1.*

neapibrėžtumas trukdo pasiekti Reglamento tikslą sukurti vienodą teismo įsakymo procedūrą visoje Europos Sąjungoje. Šiam tikslui įgyvendinti reikalingos konkrečios normos, nepaliekančios valstybių teisei jokios aiškinimo laisvės. Tuo labiau, kad prašymo pagrįstumo laipsnis yra vienas iš esminių procedūros klausimų.

6. Problematiška yra Europos teismo įsakymo peržiūros išimtiniais atvejais procedūra. Platus aiškinimo laukas, paliktas valstybių narių teismams, gali privesti ne tik prie nevienodo Reglamento aiškinimo ir taikymo, bet ir prie to, kad dėl šio peržiūros ribų išplėtimo gali susiklostyti situacija, kad daug teismo įsakymų bus panaikinta, ir taip sumažintas Europos teismo įsakymo procedūros veiksmingumas.
7. Įgyvendinant Reglamentą Lietuvos Respublikoje svarbu prisiminti, kad viskam, kas nereglamentuojama Reglamente, yra taikoma nacionalinė teisė. Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra savo išdėstymu panaši į nustatytą LR CPK, todėl didelių keblumų aiškinant ir taikant Reglamentą Lietuvoje neturėtų kilti. Lietuvos teismai turėtų užtikrinti galimybę taikyti laikinąsias apsaugos priemones kartu su Europos teismo įsakymu. Elektroninis teismo įsakymas, kurį jau greitai ketinama pradėti įgyvendinti Lietuvoje, bus pritaikytas Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrai, o tai labai palengvins teisminės gynybos prieinamumą užsienio kreditoriams.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Teisės norminiai aktai:

1. Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 1997 m. lapkričio 10 d. Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus (įsigaliojo 1999 m. gegužės 1 d.) (OL, 1997 C 340) [žiūrėta 2007-03-06] Prieiga per internetą <<http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>>;
2. 2002 m. gruodžio 24 d. Konsoliduota Europos Bendrijos Steigimo Sutarties versija (OL, 2002 C 325). [žiūrėta 2007-03-08]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=229734 >;
3. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006 nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (OL, 2006 L 399, p. 0001), [žiūrėta 2007-03-05] Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2006/l_399/l_39920061230lt00010032.pdf>;
4. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004 L 143, p. 15);
5. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL 2001 L 12, p. 1). Reglamentas su paskutiniais pakeitimais, padarytais Komisijos reglamentu (EB) Nr. 2245/2004 (OL, 2004 L 381, p. 10);
6. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (OL, 2000 L 160, p. 37);
7. 2000 m. birželio 29 d. Europos Parlamento ir Komisijos direktyva dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose (OL, 2000 L 200, p. 0035 – 0038);
8. 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (OL, 2000 L 13);
9. 2000 m. lapkričio 30 d. Komisijos ir Tarybos bendra programa dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose tarpusavio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonių (OL, 2001 C 012, p. 0001 – 0009) [žiūrėta 2007-03-06] Prieiga per internetą <[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001Y0115\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001Y0115(01):EN:HTML)>;

10. 1999 m. sausio 23 d. Tarybos ir Komisijos veiksmų planas, kaip geriau įgyvendinti Amsterdamo sutarties nuostatas dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimo (OL, 1999 C 19, p. 01 – 15), [žiūrėta 2007-03-06] Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/1999/c_019/c_01919990123en00010015.pdf>;
11. 1995 m. gegužės 12 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl mokėjimo terminų komerciniuose sandoriuose (OL, 1995 L 127, p. 19);
12. 2002 m. gruodžio 20 d. Žalioji knyga dėl Europos teismo įsakymo procedūros ir dėl priemonių, skirtų bylų dėl nedidelių sumų reikalavimų nagrinėjimui supaprastinti ir pagreitinti, COM (2002) 746 galutinis (nepaskelbtas Oficialiame Leidinyje). [žiūrėta 2007-03-06] Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&typ_e_doc=COMfinal&an_doc=2002&nu_doc=746>.

2. Lietuvos Respublikos teisės aktai

13. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 – 1340);
14. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo (Valstybės žinios, 2005 05 07, Nr. 58-2005);
15. „Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) naujai kuriamų ir tobulinamų modulių funkciniai reikalavimai“. Patvirtinta Teismų tarybos 2006 m. gegužės 10 d. nutarimu Nr. 13 P – 462. [žiūrėta 2007-03-20]. Prieiga per internetą <<http://www.teismai.lt/savivalda/nutarimai/20060510-462.doc>>.

II. Specialioji literatūra

16. AKEHURST, M.; MALANCZUK, P. *Šiuolaikinis tarptautinės teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas 2000;
17. EINHAUS, D. Europäisches Mahnverfahren: Grenzüberschreitende Verweisung bei Unzuständigkeit? *EuZW* 2005 Heft 6; 165 – 166. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
18. ATIK. Aktuelle Entwicklungen im Europäischen Zivilverfahrensrecht - Bericht über eine Tagung der Europäischen Rechtsakademie Trier. *EuZW* 2004 Heft 22; 686 – 688. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
19. LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. II t.;

20. MIKELĖNAS, V. *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001;
21. NORKUS, R. Teismo įsakymo procedūros teisinė prigimtis: lyginamieji aspektai. *Jurisprudencija*, 2003, t. 38(30); 77–90;
22. NORKUS, R. Sumariniai procesai: samprata, požymiai, rūšys. *Teisė*, 2004, Nr. 51, p. 11. [žiūrėta 2007-03-09]. Prieiga per internetą <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/teise/51/straipsniai/str8.pdf>>;
23. PÈREZ-RAGONE, A. J. D. *Europäisches Mahverfahren*. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2005;
24. RAUSCHER, T. EG- MahnVO. In: *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar 2: Edited by Thomas Rauscher*, München: Sellier. European Law Publishers, 2006;
25. RECHBERGER, W. H.; KODEK, G. E. *Orders for Payment in the European Union*. Hague: Kluwer Law International, 2001;
26. ROTT, P. Bedrohung des Verbraucherschutzes im Internationalen Verfahrens- und Privatrecht durch den Binnenmarkt. *EuZW* 2005 Heft 6. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
27. SUJECKI, B. *Mahnverfahren mit elektronischem und europäischen Mahverfahren. Tipps und Taktik*. Heidelberg, 2007.;
28. SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren. *Die Zeitschrift für das Europäische Privatrecht*, 2006, (1);
29. SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren: Elektronische Durchführung nach dem geänderten Verordnungsvorschlag. *MMR* 2006, Heft 6 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
30. SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren - Geänderter Verordnungsvorschlag. *EuZW* 2006 Heft 11. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
31. SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren nach dem Verordnungsvorschlag der Europäischen Kommission. *EuZW* 2005 Heft 2 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
32. SUJECKI, B. Erste Überlegungen zum europäischen elektronischen Mahnverfahren. *MMR* 2005 Heft 4 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
33. SUJECKI, B. Das Online-Mahnverfahren in Deutschland. *MMR* 2006 Heft 6 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
34. SUJECKI, B. Europäisches Mahnverfahren: Die Notwendigkeit einer ausschließlichen Gerichtsstandsregelung! - Erwiderung auf Einhaus. *EuZW* 2005 Heft 12, 358-359. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;

35. SUJECKI, B. Elektronisches Europäisches Mahnverfahren - bald Realität oder doch in ferner Zukunft? *MMR* 2005 Heft 1 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
36. SUJECKI, B. Das Europäische Mahnverfahren nach dem Gemeinsamen Standpunkt. *EuZW* 2006 Heft 20 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
37. VADAPALAS, V. *Tarptautinė teisė*. Vilnius, 2006;
38. WAGNER, R. Zur Vereinheitlichung des Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrechts sieben Jahre nach In-Kraft-Treten des Amsterdamer Vertrags. *EuZW* 2006 Heft 14 [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>;
39. WAGNER, R. Zur Vereinheitlichung des Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrechts fünf Jahre nach In-Kraft-Treten des Amsterdamer Vertrags. *NJW* 2004 Heft 26 [žiūrėta 2007-02-22]. Prieiga per internetą <<http://rsw.beck.de>>.

III. Praktinė medžiaga

40. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1981 m. birželio 16 d. sprendimas byloje 166/80, *Kloms/Mishel*, ECR, 1981, I-1593;
41. 2004 m. gruodžio 30 d. Lietuvos Aukščiausiojo teismo senato nutarimas Nr. 51 dėl civilinio proceso kodekso normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo teismų praktikoje (Teismų praktika, 2005.02.21, Nr.: 22);
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mazita“ v. UAB „Senamiesčio ūkis“*, Nr. 3K-3-148/2004, kat. 124.1;

IV. Travaux preparatores

43. 2006 m. vasario 7 d. Amended Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Creating a European Order for Payment Procedure (Iš dalies pakeistas pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento, nustatančio Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrą. COM(2004) 173 galutinis/3 — 2004/0055 COD (nepaskelbtas Oficialiame Leidinyje) [žiūrėta 2007-03-06]. Prieiga per internetą <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0057:FIN:EN:HTML>>;
44. 2004 m. balandžio 21 d. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Creating a European Order for Payment Procedure (Pasiūlymas dėl Reglamento, nustatančio Europos teismo įsakymo išdavimo procedūrą). COM(2004)

173 final/3 — 2004/0055 COD (nepaskelbtas Oficialiame Leidinyje) [žiūrėta 2007-03-06]. Prieiga per internetą

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0173en03.pdf>;

45. 2005 m. vasario 9 d. Opinion of the European Economic and Social Committee on the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council creating a European order for payment procedure (Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė) (OL, 2005 C, p.77-86);

46. Draft European Parliament Legislative Resoluton after first reading. Amendment 4 article 1. Justification [interaktyvus] [žiūrėta 2007-03-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2005-0240+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>>;

47. 2004 m. birželio 4 d. Opinion of the Legal Service to Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council creating a European order for payment procedure. Legal Basis (10107/04 JUSTCIV 80) [žiūrėta 2007-03-08]. Prieiga per internetą:<<http://europapoort.eerstekamer.nl/9345000/1/j9vvgy6i0ydh7th/vgbwr4k8ocw2/f=/vgzgm63mwzz0.pdf>>.

V. Kiti šaltiniai

48. Discussion paper hearing on measures to simplify and speed up small claims litigation. 2003-12-12. [žiūrėta 2007-02-22] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/news/consulting_public/12122003/discussion_paper_en.pdf>;

49. 2004 m. lapkričio 5 d. Europos Vadovų Tarybos išvados. Hagos programa. [žiūrėta 2007-03-06]. Prieiga per internetą:

<<http://www.statewatch.org/news/2004/nov/hague-programme-final.pdf>>;

50. 1999 m. spalio 15-16 d. Tamperėje vykusio Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvados [žiūrėta 2007-03-05] Prieiga per internetą:

<http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm>;

51. Communication to the Council and the European Parliament „Towards greater efficiency in obtaining and enforcing judgements in the European Union“. Commission of the European Communities (OL, 1998 C, p. 3).

52. Stellungnahme des Deutschen Richterbundes zum Grünbuch der EU-Kommission über ein europäisches Mahnverfahren und über Maßnahmen zur einfacheren und schnelleren Beilegung von Streitigkeiten mit geringem Streitwert. [žiūrėta 2007-02-22]. Prieiga per internetą:

- <<http://www.drb.de/?http://www.drb.de/pages/html/stellung/st-eu-mahnverfahren.html>>;
53. Stellungnahme zum Grünbuch zum europäischen Mahnverfahren Bundesverband der Deutschen Industrie e.V. [žiūrēta 2007-02-22]. Prieiga per internetą <<http://www.schwaben.ihk.de/index2.php?quelle=http://www.schwaben.ihk.de/dokumente/produkte/PP164634.php>>;
54. Stellungnahme der Bundesrechtsanwaltskammer zu dem Grünbuch über ein europäisches Mahnverfahren und über Maßnahmen zur einfacheren und schnelleren Beilegung von Streitigkeiten mit geringem Streitwert [žiūrēta 2007-02-22]. Prieiga per internetą <<http://www.brak.de/seiten/pdf/Stellungnahmen/GBMahnverf.pdf>>;
55. Österreichische Rechtsanwaltskammertag. Stellungnahme zum Vorschlag für eine Verordnung über ein Europäisches Mahnverfahren, nämlich zum Bericht der öffentlichen Anhörung zum Grünbuch (KOM (2002) 746 final) [žiūrēta 2007-02-22]. Prieiga per internetą: <http://www.rechtsanwaelte.at/downloads/21%2003-226_VO_Europaeisches_Mahnverfahren.pdf>;
56. Europos teisminis atlasas civilinėse bylose [interaktyvus] [žiūrēta 2007-03-21]. Prieiga per internetą:
<http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/rc_otherinfoeeo_lt_lt.htm#1>.

SANTRAUKA

2006 m. gruodžio 12 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, kuriuo sukurta Europos teismo įsakymo išdavimo procedūra. Tai visiškai naujas teisinis institutas Europos Sąjungoje, padėsiantis išspręsti iki šiol galiojusias problemas, trukdančias veiksmingai įgyvendinti asmens teisę kreiptis į teismą ir išvengti tokių kliūčių, kaip kitos valstybės teisės sistemos nežinojimas, kas sąlygoja dideles dokumentų vertimo, teisinei pagalbai skiriamas išlaidas, šalių vykimo į užsienio valstybę išlaidas. Europos teismo įsakymo išdavimo procedūros tikslai - supaprastinti, pagreitinti tarptautinio pobūdžio bylų dėl neginčytinų piniginių reikalavimų procesą bei sumažinti jo išlaidas nustatant Europos mokėjimo įsakymo procedūrą ir sudaryti sąlygas Europos mokėjimo įsakymų laisvam judėjimui valstybėse narėse nustatant minimalius reikalavimus, kurių laikantis nebėra būtina vykdančioje valstybėje narėje iki pripažinimo ir vykdymo imtis tarpinių procesinių veiksmų.

Šiame darbe siekiama nagrinėjant teismo įsakymo išdavimo procedūrą aptarti teisines problemas, galinčias kilti reglamento taikymo metu. Pirmojoje darbo dalyje atskleidžiama Europos teismo įsakymo samprata, atsiradimo prielaidos bei procedūros reikalingumas Bendrijos lygiu. Antrojoje darbo dalyje nagrinėjamos su instituto taikymo sritimi susijusios problemos, jurisdikcijos problemos, prašymo išduoti Europos teismo įsakymą padavimas, teismo taikytinos prašymo pagrįstumo vertinimo ribos, Europos teismo įsakymo išdavimas, vertinamas skolininko gynybos priemonių pakankamumas bei teismo įsakymo vykdytinumas. Darbe nėra išsamiai nagrinėjama Europos teismo įsakymo įteikimo procedūra, kuri turėtų būti atskiro nagrinėjimo objektas ir Europos teismo įsakymo vykdymo procesas, kuris vyksta pagal nacionalinę teisę, taip pat nekalbama apie bylinėjimosi išlaidas. Trečiojoje magistro darbo dalyje aptariamos Reglamento įgyvendinimo Lietuvos teisėje perspektyvos. Čia taip pat aptariamos elektroninio Europos teismo įsakymo įvedimo Lietuvoje perspektyvos.

ZUSAMMENFASSUNG

EUROPÄISCHES MAHNVERFAHREN

Am 12. Dezember 2006 hatte die Verordnung (EG) Nr. 1896/2006 des Europäischen Parlaments und des Rates zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens angenommen werden. Das gebildete Rechtsinstrument ist ganz neu, der derzeitige Problemen vermeiden wird, die ein Zugang zu einer effizienten Rechtsprechung bei grenzüberschreitenden Rechtssachen erschweren, und Hindernisse zu vermeiden, solche wie lange Dauer, Unkenntnis der Rechtsordnung anderer Mitgliedstaaten, Kosten für Rechtsbehelf, Auslagen für Übersetzungen. Die Ziele des Europäischen Mahnverfahrens sind - Vereinfachung und Beschleunigung der grenzüberschreitenden Verfahren im Zusammenhang mit unbestrittenen Geldforderungen und Verringerung der Verfahrenskosten Durch Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens und Ermöglichung des freien Verkehrs Europäischer Zahlungsbefehle in den Mitgliedstaaten durch Festlegung von Mindestvorschriften, bei deren Einhaltung die Zwischenverfahren im Vollstreckungsmitgliedstaat, die bisher für die Anerkennung und Vollstreckung erforderlich waren, entfallen.

Das Ziel der Arbeit ist bei analysieren des Mahnverfahrens die mögliche Probleme im zukünftigen Funktionieren des Rechtsinstruments zu besprechen. Im ersten Teil soll eine Definition des Mahnverfahrens, eine Hintergrund des Europäischen Mahnverfahrens und die Notwendigkeit des Mahnverfahrens im Gemeinschaft gegeben werden. In dem zweiten Teil der Arbeit sind die Probleme in Anwendungsbereich der Verordnung, gerichtliche Zuständigkeit, Antrag auf Erlass eines Europäischen Zahlungsbefehls, Die Rahmen der Gerichtlichen Prüfung des Antrags, der Erlass des Europäischen Zahlungsbefehls, Rechtsbehelfe des Antragsgegners gegen den Europäischen Zahlungsbefehl und Vollstreckbarkeit des Zahlungsbefehls analysiert werden. In der Arbeit ist es keine Analyse von Zustellungsregeln, weil es eine neue Theme sein muss, und von daem Vollstreckungsprozess des Europäischen Zahlungsbefehls. Es ist in der Arbeit auch über Verfahrenskosten im Europäischen Mahnverfahren nicht gesprochen werden. In dem dritten Teil der Arbeit soll die Aussichten der Anwendung von Verordnung in der Litauischen Recht gegeben werden. Hiermit ist es die Aussichten von der Einführung des elektronischen Mahnverfahrens in Litauen besprochen werden.